

Міністерство освіти і науки
Маріупольський державний
університет Рада молодих вчених

ДЕБЮТ
ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ПЕРЕКЛАДУ

Маріуполь – 2021

ББК 94 я 43

УДК 08 (063)

Дебют: Збірник тез доповідей студентів факультету грецької філології та перекладу за результатами участі в Декаді студентської науки - 2021 / За заг. ред. к.політ.н., проф. М.В. Трофименка, д.е.н., проф. О.В. Булатової. – Маріуполь, 2021. – 96 с.

Редакційна колегія:

к.філол.н., проф. Шепітько С.В.; к.філол.н., доц. Смирнова М.С.; к.філол.н., доц. Жарікова Ю.В.; к.філол.н., доц. Педченко О.В.

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені актуальним питанням мовознавства, літературознавства, перекладознавства та лівовкраїнознавства.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Радою молодих вчених Маріупольського державного університету.

Протокол № 4 від 26 січня 2021 р.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний
університет, 2021

СЕКЦІЯ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

УДК 811.14'42:82

Артюшевська Т.С.

СЛОВА-РЕАЛІЇ В НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВІ

Безеквівалентна лексика має на увазі під собою лексичні одиниці (слова і стійкі словосполучення) однієї з мов, які не мають ні повних, ні часткових еквівалентів серед лексичних одиниць іншої мови. Сюди відносяться реалії. Це слова, що позначають предмети, поняття і ситуації, які не існують в практичному досвіді людей, що говорять іншою мовою. Сюди відносяться слова, що позначають різного роду предмети матеріальної і духовної культури, властиві тільки даному народу, наприклад, назви страв національної кухні (ελλ.: η μουσάκα, το κλεφτικό, το σουβλάκι, οι πίτες, η γεμιστά), видів народного одягу та взуття (ελλ.: το βράκα, το κιόστεκι, η φουστανέλα, το γιורתάνι, η πόρπη), народних танців (ελλ.: το σурτάκι, το χασάπικο, ο σурτός, ο καλαματιανός) і т. д. [1]

Більшість понять є загальнолюдськими, хоча і втіленими в різну вербальну форму. Однак ті поняття, які відображають реалії, носять національний характер [2].

Крім звичайних реалій, маркованих безеквівалентною лексикою, фонову інформацію містять в собі реалії особливого виду, які можна назвати асоціативними. Ці реалії пов'язані з самими різними національними історико-культурними явищами і вельми своєрідно втілені в мові. Асоціативні реалії не знайшли свого відображення в спеціальних словах, в безеквівалентній лексиці, а «закріпилися» в самих звичайних словах. Вони знаходять своє матеріалізоване вираження в компонентах значень слів, у відтінках слів, в емоційно-експресивних обертонах, у внутрішній словесній формі і т. п., виявляючи інформаційні розбіжності понятійно-подібних слів в порівнюваних мовах. Таким чином, виявляється, що словами Сонце, Місяць, море, червоний і т.п. супроводжують в художніх текстах тієї чи іншої мови країнознавчі фонові знання, фонову інформацію [2].

Переклад реалій - частина великої і важливої проблеми передачі національної та історичної своєрідності, яка сходить, мабуть, до самого зародження теорії перекладу як самостійної дисципліни [3].

Про реалії, як про показники колориту, конкретних, зримих елементах національної своєрідності, заговорили, мабуть, лише на початку 50-х років. У Л. М. Соболева вже в 1952 р знайдено не тільки вживання терміна «реалія» в його сучасному розумінні, але і досить витриману дефініцію. Про реалії пише також Г. В. Чорний, який, однак, користується переважно назвою «безеквівалентна лексика», посилаючись на кандидатську дисертацію Г.В. Шаткова та роботи М. П. Алексеєва, А. В. Федорова, Я. І. Рецкера та І. Келлера дуже

серйозно, головним чином з лінгвістичної точки зору, питання про реалії ставиться в статті А.Є. Супруна, що розглядає їх як «екзотичну» лексику, а за кілька років до цього Вл. Россельс окреслює деякі з основних рис реалій як перекладів [3].

Реалія-слово як елемент лексики мови являє собою знак, за допомогою якого референти слів можуть отримати своє мовне обличчя. Мабуть, щоб внести ясність в це питання, деякі автори намагаються уточнити поняття, вживаючи поряд з терміном «реалія» і «реалія-слово» [3].

Термін «реалія» в значенні «реалія-слово» досить зміцнився в перекладознавстві, щоб не уточнювати його при кожному вживанні; тому «реалія» — це скрізь тільки лексична (або фразеологічна) одиниця, а не позначений нею об'єкт (референт)[3].

Відсутність чіткості в термінології, що вживається перекладачами та теоретиками перекладу, лінгвістами та лінгвознавцями щодо цього поняття, хиткі межі між реалією і «нереалією», між реалією у перекладознавстві та реалією в літературознавстві та лінгвістиці, між реаліями та іншими класами лексики вимагають в першу чергу хоча б приблизного з'ясування змісту реалії як перекладознавчого терміна. Найзручніше таке орієнтовне уточнення понять почати з зіставлень і протиставлень [3].

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва: «Междунар. отношения», 1975. 240 с.
2. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
3. Врахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва: «Междунар. Отношения», 1980. 328 с.

УДК 811.14'06'373.612.2

Коваленко Г.С.

ПРИРОДА МЕТАФОРИ ТА ЇЇ РОЛЬ У МОВІ

Перш ніж визначити поняття метафори в лінгвістичних студіях, прослідкуємо етимологію цього слова. Термін метафора (з грецької – «μεταφορά») та його перше визначення належить саме філософу Давньої Греції – Аристотелю. За його думкою метафора – це перенесення слова зі зміненним значенням з роду на вид, або з виду на вид, або за аналогією. [1, 669]. Метафора змушує нас звернути увагу на деяку схожість часто нове і несподіване між двома і більше предметами. Тепер ми розуміємо, що метафора виникає на основі перенесення властивостей. Важливо зазначити, що метафора – це саме

«перенесення... за аналогією», тобто за схожістю або подібністю, за асоціацією тощо. Поняття асоціації стосується розумових процесів мовця, тому воно є причиною або поштовхом до виникнення метафори [2, с.29].

З вивченням метафори дослідження почалось поширюватися не тільки у риторичі, лінгвістиці та стилістиці а навіть в тих галузях знань, які займаються проблемами мислення, пізнання, свідомості та концептуальних систем. Метафора – перенесення імені на підставі подібності зовнішніх або внутрішніх властивостей предметів, ознак, процесів. Побудова метафори складається з чотирьох компонентів: два об'єкти (основний і допоміжний) і їх властивості. Метафора використовується для того, щоб наша розмовна мова звучала якомога багатше і емоційніше. Зазвичай вона витісняє початковий сенс слова. Наприклад, візьмемо два об'єкти – «камінь» і «серце» і їх властивості: бездушний-камінь, і вмістилище життя, душі – серце; об'єднаємо їх і вийде «кам'яне серце»: людина з кам'яним серцем – бездушна [2, с.30].

Одним з найпоширеніших видів метафори є художня (поетична) метафора, яка позначає певний мовний концепт за допомогою іншого мовного знаку, що характеризується образністю, оригінальністю та експресивністю. Поетична метафора є результатом творчої думки автора, яка, як наслідок, збагачує метафоричні парадигми якогось народу, наприклад: *замети хмар (Н. Рибак) дзвін небес (О. Льченко)* [4, с. 45-50].

Також існує поняття традиційної метафори, що означає заміну лінгвістичного знаку одного сенсу іншим, в основі якої знаходиться фіксована структура свідомості, що є результатом соціального пізнання. Традиційними метафорами є такі види метафор як: біблійного, міфологічного та літературного походження [3, с.39-42].

Класифікують метафори і за функціональною властивістю. Відомі такі види метафор: оціночна, номінативна, декоративна. Номінативною називають метафору, якщо вона використовується для вираження явища або предмета, який не має своєї назви, а застосовують для його позначення запозичену назву (супутник Землі, Застібка-блискавка). Декоративна метафора здійснює функцію прикраси мови (вогонь життя, срібло волосся). Оціночна метафора зустрічається, коли засобами метафоризації дають чому-небудь або кому-небудь оцінку (вона – лисиця) [5, с.72].

Метафора як мовна і мовленнєва одиниця виконує декілька різних функцій, залежно від яких вона може розглядатись як стилістичний прийом, як спосіб образного вираження змісту, як спосіб пізнання та номінації нових понять та як спосіб мислення. Її роль в мові та мовленні значна, особливо стосовно всіх абстрактних понять та явищ, оскільки їх важко пояснити словами в прямому значенні. Без неї не існувало б предикатів широкої сполучуваності, наприклад, предикатів руху, таких як — «іти», «летіти», тощо; слів, що

позначають абстрактні поняття, які ми не можемо побачити чи відчутти; багатозначних слів тощо. Метафора відіграє величезну роль в мові та мовленні, оскільки виконує номінативну, пояснювальну, емоційно-оцінну, семантичну та прагматичну функції.

Література

1. Аристотель. Об искусстве поэзии / Аристотель // Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории. Минск: Литература, 1998. С. 1064-1112.
2. Гаврилюк А.П. Метафора, її природа та роль у мові та мовленні/ А.П. Гаврилюк. Національний технічний університет України КПІ, 2003. С. 29-33
3. Кравець Л. Ю. Метафора як лінгвоментальний феномен / Л.Ю. Кравець // Українська мова і література в школі. 2014. № 1. С. 39-42.
4. Гуцуляк Т.Є. Художня метафора як джерело формування синонімічних засобів української мови / Т.Є. Гуцуляк // Наукові записки Ніжинського національного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки. 2013. Кн. 1. С. 45-50.
5. Москвин В.П. Русская метафора: параметры классификации / В.П. Москвин // Филологические науки. ООО “Филологические науки”. 2000. № 2. С. 66-73.
6. Ортега-и-Гассет, Х. Две великие метафоры / Хосе Ортега-и-Гассет // Теория метафоры: Сб.: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вступ. ст. и сост. Н.Д. Арутюновой; Общ. ред. Н.Д. Арутюновой и М.А. Журиной. М.: Прогресс, 1990. С. 68-82.
7. Сосюр, Фердинан де. Курс загальної лінгвістики / Пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко. К.: Основи, 1998. С. 10-34.

УДК 811.14'06'373

Соляник Л.В.

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРЕКОМОВНИХ ПЕРСОНАЖІВ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ

З-поміж усіх медіатехнологій найпопулярнішими, безумовно, залишаються мультиплікаційні фільми. Фахівці називають декілька принципів дії механізму формування у дітей соціальних настанов і цінностей під впливом мультиплікаційних фільмів, а саме: інформування – розширення обізнаності дітей про довкілля, формування первинних уявлень про добро і зло, еталони гарної і поганої поведінки; ідентифікація – засвоєння соціальних настанов і цінностей шляхом зіставлення себе з персонажами мультфільмів; імітація – копіювання поведінки, наслідування героїв мультиплікаційних фільмів. Сюжети мультфільмів – це стандартні ситуації, з якими стикаються діти у повсякденному житті, у процесі спілкування з іншими членами суспільства. Вони демонструють соціальні норми,

правила, гендерні ролі, цінності і моделі поведінки тощо. Потім сюжети відтворюються дітьми, закріплюючи образ дії в тих чи інших ситуаціях [2, 86]. Мультиплікаційні фільми не тільки несуть легкий і розважальний характер, але і відіграють значну ідеологічну роль. Актуальність роботи обумовлена тим, що мультиплікаційні фільми передають соціальні та лінгвістичні повідомлення дітям, через які вони набувають певних образів про мову і світ. Дана тема привернула увагу таких дослідників, як Р.Силко, М.І. Личук та Г.В. Ситар, М.В. Всеволодова, Б.О. Ларін та О.М. Мацько та інші.

Діти засвоюють будь-яку інформацію швидше ніж дорослі і до певного віку не можуть розділяти інформацію на корисну і не корисну. Тому всі якісні сучасні мультфільми створюються виключно за участю психологів. Багатьма психологами було відзначено, що найкориснішими мультфільмами вважаються інтерактивні та «проблемні мультфільми».

Р.Силко зазначає, що «мультиплікація – це універсальна та інтернаціональна мова спілкування дітей та дорослих усього світу. Мультиплікація є дуже близькою до світу дитинства, бо в ній завжди присутня гра, злет фантазії й немає нічого неможливого. Мультиплікація є універсальним багатогранним засобом розвитку дитини у сучасному візуально насиченому світі. Виразні засоби мультиплікації є найбільш природними для дитячого віку стимуляторами творчої активності та розкритості мислення» [5, с.188]. Перший грекомовний чорно-білий мультиплікаційний фільм був знятий С.Поленакісом під назвою «Герцогиня розповідає ...», даний мультфільм висміював італійське вторгнення в Грецію 28 жовтня 1940 року.

В мультиплікаційних фільмах існують комунікеми-фразеосхеми, лексико-фразеологічні та етикетні комунікеми. В.Ю. Мелікян виділяв такі чинники, які належать до комунікем-фразеосхем: а) соціальні, що впливають на вибір словесної формули в конкретній комунікативній ситуації: фактор адресата (його вік, стать та ін.), комунікативні умови (місце, час, тривалість спілкування), характер взаємин між співрозмовниками тощо; б) ситуативні (часте повторювання); в) прагнення до стереотипності; г) збільшення різноманітності, що призводить до появи великої кількості ФО [4, с.79–81]. У роботах М.І. Личук та Г.В. Ситар зазначено, що в синтаксичному ладі будь-якої мови можна виділити дві групи речень. Основну й найбільшу частину складають традиційні (нефразеологізовані речення). Меншу групу становлять синтаксичні фразеологізми (або фразеологізовані речення) [3, с.139]. Лінгвісти одноставно зауважують, що синтаксична схема таких комунікем-фразеосхем має два і більше компоненти. Одні елементи фразеологізованих конструкцій постійні, інші – змінні, наприклад: (Τί είσαι!). Опорний компонент комунікем-фразеосхем включає лексему чи її сполучення [3, с.285]. У мультиплікаційних діалогах засвідчено комунікеми-привітання як невимушені однослівні формули (Γεια σου)

М.В. Всеволодова відокремлює декілька типів комунікем-фразеосхем:

- 1) зі значенням позитивної оцінки: Ωραία! («Н παρέλαση του Καραγκιόζη»)
- 2) зі значенням незгоди мовця та його оцінкою: Τόσο άσχημο! (από παιδικά μεταγλωτισμένα)
- 3) зі значенням співчуття: Τι κρίμα!
- 4) зі значенням оцінки дії як неважливої: Είναι μαγκό!
- 5) зі значенням здивування, з відтінком невдоволення: Τι βλέπω! («Πανδώρα και Πλάτωνας») [1, с. 62–63].

У грекомовних мультиплікаційних фільмах використовуються лексико-фразеологічні комунікеми як дискретні одиниці висловлення. У тексті лексико-фразеологічні комунікеми виконують реактивну, волюнтативну, емоційно-оцінну, етикетну та інформативну функції.

πάρτε νερό στο στόμα σας; πώς να πίνεις; σκάβοντας βρώμικα ρούχα; κρατήστε την ουρά με ένα όπλο; από καιρό σε καιρό, σιγά σιγάκαι; Δεν αξίζει (Δεν πρέπει να το κάνετε).

Також грекомовні мультиплікаційні фільми містять етикетні комунікеми, які є синтаксично і функціонально самостійними стійкими формулами спілкування, активними в усній розмовній мові. У лінгвістиці існують різні терміни на позначення етикетної одиниці: стилістичні шаблони (Б.О. Ларін), форми ввічливості, етикетні мовні формули, формули звертання (αγαπητοί συμπολίτες! «Ο Καραγκιόζης και ο Δράκος»; Όλος ο λόχος «Н παρέλαση του Καραγκιόζη»), вибачення, подяки (Н.П. Плющ), стійкі формули спілкування, формули ввічливості (О.М. Мацько), фразеологічні речення (Н.І. Формановська). Мелікян В.Ю. розрізняє комунікеми ствердження / заперечення (Ναι, βέβαια! Όχι!); емоційно-оцінні комунікеми (Τέλεια!); комунікеми волевиявлення (Άντε! «Ο Καραγκιόζης και ο Δράκος» (1969); комунікеми для встановлення контакту (Ναι, ακούω!); питальні комунікеми (Γιατί; Τι;Πως;); етикетні комунікеми (Συγγνώμη «Πανδώρα και Πλάτωνας») [4, 87].

На нашу думку, аналіз лінгвістичних особливостей мультиплікаційних фільмів здійснюється для того, щоб більш детальніше охарактеризувати персонажів, їхню мову та поведінку. Завдяки комунікемам-фразеосхемам, лексико-фразеологічним та етикетним комунікемам здійснюється емоційний вплив на телеглядачів. У мові персонажів грекомовних мультфільмів засвідчено як загальноповживані комунікеми, так і соціально марковані — сленгізми та жаргонізми, а також використання просторічних, розмовних слів, які характерні для всіх мов.

Література

1. Всеволодова М.В. Принципы лингвистического описания синтаксических фразеологизмов: монографія. Москва: МАКС Пресс, 2002. 164 с.

2. Крутий К.Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення. Вісник Наукові записки. Сер. Педагогіка. 2013. Вип.3. С. 85-90.
3. Личук М.І. Фразеологізовані речення в системі простого речення: монографія. Київ, 2015. 223 с.
4. Миронюк О.М. Історія мовного етикету. Київ: Логос, 2006. 167 с.
5. Силко Р.М. Мульт-терапія як технологія виховання дітей. Активна мульт-терапія. Вісник. Сер. Педагогічні науки. 2014. Вип. 120. С. 188–190.

УДК 81'373.6

Ферябова А.Є.

ЕТИМОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Етимологія – одна з найдавніших галузей мовознавства. Її основоположниками були давньогрецькі філософи, в працях яких і з'явився термін *ετυμολογία*, утворений з *ἐτις* «істина» і *λόγος* «слово, вчення», який спочатку означав «науку про істину», або про істинне значення слова [1, с. 643].

На думку Варрона, етимологія – це частина граматики, яка вивчає «чому і звідки з'явилися слова». Вона повинна боротися з п'ятьма труднощами: деякі зі створених спочатку слів зникли в силу давності; інші утворилися помилково (тобто не відповідають точному поняттю речі, що позначається); багато з слів «правильно встановлених» змінили звуки, інші – значення, і не всі є словами споконвічними; щодо звуків стверджується, що той, хто звертає увагу, яким чином відбулася зміна звуків, зможе легше виявити походження слів» [2, с. 26].

В історії етимології можна виділити чотири періоди, послідовність яких визначає характер зміни орієнтирів. Перший період – орієнтація на загальну формальну подібність, на зовнішню схожість при відносно слабкому контролі зіставлення елементів з боку сенсу; другий період – орієнтація на фонетику, на окремі звуки і їх відповідність в порівнюваних словах; третій період – орієнтація на більш тонку і складну інфраструктуру, яка об'єднує різні мовні рівні, – на морфонологію (просодія, апофонія, чергування звуків в залежності від граматичної форми і словотвірного типу), словотвір (словотворчі типи), з чим був пов'язаний перехід від кореневої етимології до більш точної «основної», а значить досягалися кращі результати в силу додаткової словотворчої, морфонологічної інформації; четвертий період – переважна орієнтація на семантику, значення-сене [4, 154].

Сучасна етимологія знаходиться на межі п'ятого періоду, який передбачає подальше поглиблення пошуків сенсу або пошуки більш глибокого сенсу, але в іншому просторі. Найближчу мету цього періоду можна сформулювати як пошук семантичного мотивування

мовного позначення даної лексичної одиниці, а кінцеву мету – як пошук більш глибоких смислів, аж до «крайніх». Тому п'ятий період передбачає вихід за межі семантики як переважної сфери пошуку [4, 156].

Місце етимології в сучасному мовознавстві визначається складним співвідношенням її завдань і завдань інших лінгвістичних дисциплін, без яких вона не може існувати. Тому є підстави говорити про особливе місце етимології серед таких галузей мовознавства, як фонологія, морфологія, синтаксис, лексикологія і семантика. По суті вона зводиться до комбінації ряду засобів аналізу, запозичених з фонетики, словотвору, морфології, лексикології, семантики та інших дисциплін, з метою вирішити проблему, що належить до сфери історичного мовознавства, – проблему походження слова. Але при цьому в кожному індивідуальному випадку комбінація засобів може змінюватися [3, 24].

Для етимологічного дослідження необхідність відомостей про словотвір очевидна: щоб визначити, з яких морфем (кореня, суфікса, префікса) утворено слово, потрібно знати існуючі в цій мові способи утворення слів (типи морфем і закономірності їх поєднання) і історію словотворчих моделей. Історичний словотвір також займається проблемою формування слів в історії мови, виникає питання про розмежування етимології і історичного словотвору. Кінцева мета етимологічного аналізу – встановлення певного словотвірного акту, який створив нове слово на основі тих, що існували раніше. Але спочатку етимологія вирішує питання про можливість етимологічного зближення цих слів: про їх фонетичне ототожнення, про співвідношення значень тощо. Саме доказ правомірності зближення слів лежить у центрі етимологічного дослідження, і словотвірний аналіз входить до нього як одна із складових частин [1, с. 644].

Важливе значення для словотвору має вивчення етимологічних гнізд, тобто всієї сукупності слів, що походять від одного і того ж слова (або кореня), в їх залежності один від одного і в хронологічній послідовності. Ступінь відокремлення кожного слова в такому гнізді визначається не тільки зміною його фонетичного вигляду і значення (в порівнянні зі звучанням і значенням слова, від якого воно утворене), але і ступенем вживаності тих словотворчих засобів, які брали участь у створенні цього слова. Розгляд етимологічних гнізд може дати суттєві відомості про історію словотвору, про зміну в процесі розвитку мови одних словотворчих моделей іншими [1, с. 645].

Лінгвісти часто вважають, що причиною виникнення етимологічних одиниць є насамперед дія різних фонетичних явищ в певні періоди розвитку мови: роздвоєння форми слова зазвичай виникає внаслідок різночасного запозичення історично еволюціонуючих звукових форм і значень слів будь-якої мови-джерела, або в результаті модифікації слова в самій мові [5, с. 9].

Таким чином, етимологія як наука про походження слів має на меті дослідити передумови виникнення існуючих лексичних одиниць. Етимологічні дослідження неможливі без допомоги інших лінгвістичних дисциплін, таких як фонологія, морфологія, синтаксис, лексикологія і семантика. Тобто етимологія зводиться до комбінації засобів і різнобічного аналізу слова. З іншого боку етимологічні дослідження все частіше відбуваються на основі цілих лексичних груп, завдяки чому можна простежити зміни в структурі слова і особливості мови в певний відрізок часу. Причиною виникнення етимологічних одиниць є еволюція звукових форм та значень слів внаслідок історичного розвитку.

Література

1. Варбот Ж.Ж. Этимология // Энциклопедия. Русский язык. М., 1997, с. 643-647.
2. Пизани В. Этимология. История – проблемы – метод. Перевод с итальянского Д. Розенталя. Под редакцией В.И. Абаева / В. Пизани. Москва: Либроком, 2009. 156 с.
3. Топоров В. Н. Исследования по этимологии и семантике. Т. 1: Теория и некоторые частные ее приложения / В.Н. Топоров. Москва : Языки славянских культур, 2005. 816 с.
4. Топоров В. Н. Исследования по этимологии и семантике. Т. 2: Индоевропейские языки и индоевропеистика / В.Н. Топоров. Москва : Языки славянских культур, 2006. 544с.
5. Царевская И. В. Этимологические единицы общего происхождения: лексико-семантический аспект исследования (на материале русского и английского языков). Автореф. дисс. канд. филол. наук. К., 2006. 19 с.

УДК 81'42

Шкурат Я.І.

ФЕНОМЕН ІДІОСТИЛЮ В ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Аналіз мови письменника, дослідження його художніх творів неодмінно повинні починатися зі звернення до поняття ідіостиль. Проте у сучасній лінгвістиці існує проблема із розумінням феномену ідіостиллю. Переважно через відсутність єдиної точки зору на зміст цього поняття [1, с. 76].

Поняття «ідіостиль» починає формуватися у середині 20 століття у роботах О. І. Єфімова, який визначає його як «індивідуальну систему побудови мовних засобів, яка виробляється і застосовується письменником при створенні художніх творів». Сам термін «ідіостиль» був введений у вжиток В. П. Григор'євим у книзі «Грамматика ідіостиллю. В. Хлебнікова», де і був спростований самим автором. Вчений стверджує, що будь-який ідіостиль як факт сучасної літератури одночасно може бути ідіолектом. Під ідіостилем у цьому випадку розуміється естетично значущий різновид ідіолекту. Подібна точка зору простежується і в визначенні ідіостиллю, який можемо знайти в «Повному словнику

лінгвістичних термінів». Там слово «ідіостиль» з'являється лише в самому кінці статті про ідіолект, як один з можливих синонімів, який вивчається в художньому тексті і «підкреслює увагу до текстової дійсності індивіда». Для інших випадків пропонується використовувати термін «ідіолект» і характеризувати їм систему мовних особливостей індивіда [2, с. 6-7].

За співвідношенням лінгвістичної і екстралінгвістичної складових вчені виділяють три основні підходи до ідіостилю. Згідно вузьколінгвістичної точки зору ідіостиль – це «сукупність мовних і стилістично-текстових особливостей, властивих мові письменника» [3, с.95]. З точки зору комунікативної стилістики, ідіостиль розглядається в якості екстралінгвістичного поняття «творча індивідуальність автора, але при цьому його вивчення відбувається на основі конкретного мовного матеріалу, головним чином, лексичної структури тексту».

І, нарешті, третя широка точка зору представлена розумінням ідіостилю як сукупності лінгвістичного і екстралінгвістичного аспектів, який може бути визначений як «творча індивідуальність автора плюс мовні засоби її вираження» [4, с. 9].

Вчені виділяють такі підходи до аналізу ідіостилю: семантико-стилістичний (В. В. Виноградов, Л. С. Західова, Л. І. Донецьких, Г. А. Ліліч, Д. М. Поцепня та інші), лінгво-поетичний (В. П. Григор'єв, Н. А. Фатєєва, Л. Л. Шестакова, Л. І. Колодяжна та інші), системно-структурний (Ю. М. Лотман, О. І. Северська та інші), комунікативно-діяльнісний (Ю. М. Караулов, Н. С. Болотнова, А. М. Васильєва, Л. Г. Бабенко, В. О. Салімовський та інші) та когнітивний (В. А. Піщальникова, І. А. Тарасова, О. Г. Фоменко та інші) [1, с. 76].

Ідіостиль – це не просто «набір» повторюваних окремих елементів, прийомів вираження думки (таких як підкреслювання, розгортання, урівноваження, суміщення, наприклад), обраних автором з цілого ряду, але і обумовленість цього вибору свідомим прагненням до найбільш адекватного відображення своїх думок і відчуттів і, більш того, представляє собою ієрархічну структуру, тобто «ланцюжок залежностей» елементів. Ці роздуми фіксують необхідну для подальших міркувань думку про можливість вибудовування ідіостилю як ієрархічної структури на основі ідіолектних особливостей.

Таким чином, визначальними характеристиками стають:

1. Найбільш загальні, що виділяються абсолютною більшістю дослідників, які звертаються до вивчення явища індивідуального стилю:

- відбір мовних засобів індивідом;
- частотність використання тих чи інших мовних засобів, які відносяться до можливості моделюванню індивідуального стилю;
- мовнотекстові характеристики окремої мовної особистості, що формуються під впливом всієї екстралінгвістичної основи;

- можливість конструювання ієрархічної структури на основі особливостей відбору мовних засобів і мотивації їх використання;

- зв'язок ментальних феноменів і способів вербалізації;

- система пов'язаних між собою домінантів та їх функціональних областей;

2. Визначальні специфічні ознаки індивідуального стилю як існуючого в рамках того чи іншого дискурсу:

- хронологічна послідовність текстів (в більшій мірі властива художньому дискурсу)

- природна тенденція існування кількох стилів в одному тексті – конкретне переломлення різних стилів в одному тексті, часто пов'язане з перетинанням дискурсів в одному тексті [5, с. 32].

Ми розуміємо під ідіостилем систему принципів моделювання індивідуально-авторської картини світу за допомогою формування змісту художнього тексту, відбору мовних одиниць і образних засобів для його вираження, заснованого на особливостях свідомості мовної особистості та її уявленнях про дійсність [1, с. 79].

Література

1. Старкова Е. В. Проблема понимания феномена идиостиля в лингвистических исследованиях / Е. В. Старкова. // Вестник Вятского государственного гуманитарного университета. 2015. С. 75-81.
2. Шрай Е. Ю. Особенности идиостиля Стивена Фрая (на материале устной и письменной речи) / Шрай Е. Ю. Саратов, 2016. С. 6-7.
3. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / ред. М. Н. Кожина; ред. кол. Е. А. Баженова, М. П. Котюрова, А. П. Сковородников. Москва : Флинта : Наука, 2003. 694 с.
4. Сивкова А. В. Идиостиль Н. В. Гоголя в аспекте лингвокогнитивной поэтики : (на материале произведений "Ночь перед Рождеством" и "Мертвые души") : автореферат диссертации на соискание ученой степени к. филол. н. : специальность 10.02.01 / Сивкова Анна Вадимовна. Калининград, 2007. 24 с.
5. Чернышева Т. А. Идиостиль: лингвистические контуры изучения / Т. А. Чернышева // Вестник Череповецкого государственного университета. 2010. С. 30-34.

СЕКЦІЯ:
ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД

УДК 811.14'06'25

Афоніна А.О.

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ГРЕЦЬКИХ МЕДИЧНИХ АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНЬ

Актуальність роботи, полягає в тому, що день за днем кількість термінів у медицині невідомо зростає. Деякі поняття мають досить важку структуру. Саме тому і виникає потреба їх скорочення, але за умови загального розуміння та легкого вимовляння. Таким чином, використання аббревіацій набуло великої популярності, що не згасає та продовжує накопичувати нові терміни. Специфіку перекладу аббревіатур досліджували такі лінгвісти, як Д. І. Алексєєв, А. В. Павлова, Д. М. Сегал, Л. А. Шеляховський, В. В. Борисов, О. А. Земська, Т. І. Арбекова, Н. М. Ракітіна, В. А. Беляєва. До теперішнього моменту в лінгвістиці не вироблено єдиного визначення терміна «скорочення». Це пояснюється тим, що в даному питанні дослідники намагаються охопити різне коло проблем.

Часто поняття, що стоїть за терміном «скорочення», називається аббревіацією. Деякі дослідники не вважають аббревіацію засобом словотворення. Інші, наприклад, В.В. Борисов, розуміють аббревіацію як «єдиний, нерозривний процес перетворення однієї одиниці, що представляє собою єдність звучання і значення, в іншу одиницю, яка також представляє собою єдність звучання і значення [1, с. 64]. О. А. Земська має на увазі під аббревіацією утворення тільки складноскорочених слів, і вважає, що «аббревіація – складання усічених основ або усічених і повних основ... При аббревіації похідне слово утворюється на базі поєднання декількох слів, які входять в нього не цілком, а частинами, в скороченні» [2, с. 25]. На думку ж Т. І. Арбекової, аббревіація – це «утворення нових слів шляхом скорочення (усічення) основи» [3, с. 98], тобто автор розглядає терміни «аббревіація» і «скорочення» як синоніми. Однак, незважаючи на безліч думок, в цілому, можна сказати, що аббревіація – це процес утворення нових лексичних одиниць за допомогою усічення будь-якого слова або словосполучення. Аббревіатура, або скорочення, в свою чергу, являє собою результат цього процесу.

Загальновідомо, що скорочення є одним з найскладніших елементів для розуміння та перекладу, а особливо в спеціальних текстах. Однією з головних особливостей медичних текстів є широке використання аббревіатур та скорочень термінологічного характеру. Основна складність перекладу саме термінологічних одиниць полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Обов'язкова умова повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту є повне розуміння його перекладачем. Дослівний переклад

термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі [4, с. 28].

У процесі дослідження було визначено наступні основні способи перекладу аббревіатур та скорочень: калькування та експлікація.

Калькування - це засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфем або слів) їх лексичними відповідностями у мові перекладу [5, с. 176]. Наприклад :

Σύνδρομο Ελίκτητης Ανοσολογικής Ανεπάρκειας - Синдром набутого імунodefіциту

Ηλεκτροεγκεφαλογράφημα – Електроенцефалографія

Ηλεκτροκαρδιογράφημα - Електрокардіограма

Калькування є виправданим при перекладі термінологічних словосполучень тоді, коли складові елементи цих словосполучень вже посіли певне місце у термінологічній системі мови перекладу і є доступними для розуміння спеціалістів. У випадку, коли словосполучення складається з термінів, які ще не ввійшли у вживання в певній галузі науки чи техніки мовою перекладу і потребують свого тлумачення, використовується експлікація.

Експлікація (описовий переклад) - це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця мови-оригіналу замінюється словосполученням, яке дає пояснення або визначення певної одиниці [5, с. 179]. Експлікація є надзвичайно продуктивним засобом перекладу, оскільки бурхливий розвиток сфери інформаційних технологій не дозволяє багатьом термінам своєчасно знайти свої еквіваленти й закріпитися у мові перекладу. За допомогою експлікації перекладаються багатокомпонентні термінологічні словосполучення, як, наприклад:

Η κροτούσα ωμοπλάτη - Лопатково-реберний синдром

Переклад медичних аббревіацій і скорочень вимагає спеціальних знань і підвищеної уваги. Наявні в нашому розпорядженні словники медичних термінів не можуть повністю задовольнити зростаючі потреби медичних фахівців, оскільки медичні скорочення, які є важливою частиною термінологічної лексики лікарів, представлені в них в мінімальній кількості. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що під час перекладу аббревіатур і скорочень, які притаманні медичному тексті, використовується засіб калькування, особливо при перекладі складноскорочених слів, і створення таким чином відповідного поняття в українській мові, або описовий переклад, з метою уникнення неоднозначності при тлумаченні поняття фахівцями, адже неправильний або неточний переклад медичних скорочень може коштувати життя.

Література

1. Борисов В. В. Аббревиация и акронимия: военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. М. : Воениздат, 1972. 320 с.
2. Земская Е. А. Активные процессы современного словопроизводства. М., 2000. С. 90-141.
3. Арбекова Т. И. Лексикология английского языка (практический курс). М.: Высшая школа, 1977. 240 с.
4. Лопатин В.В. Рождение слова. Неологизмы и окказиональные образования. М.: Наука, 2003. 298 с.
5. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., реком. МОНУ / Пілюшенко Віталій Лаврентійович, Шкрабак Ірина Володимирівна, Славенко Едвін Ігорович. К.: Лібра, 2004. 344 с.

УДК 811.161.2+811.14'06.]25

Дженчако К.О.

ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ ТЕКСТІВ УКРАЇНО–ГРЕЦЬКИХ ДОГОВОРІВ

Актуальність теми полягає у тому, що важливим інструментом у міжнародній співпраці є договори. Саме тому ми розглядаємо еквівалентність, як важливий елемент для досягнення точності та уникнення непорозумінь. Крім того, особливої уваги потребує дослідження специфіки перекладу на базі пари мов, а саме новогрецької та української, у сфері юридичних документів та договорів.

Метою дослідження є аналіз проблеми перекладу договорів в рамках досягнення еквівалентності на прикладі новогрецької та української мови.

Питання еквівалентності завжди має актуальність у сфері перекладу, оскільки головним завданням кожного перекладача є саме досягнення еквівалентності при перекладі будь-якого тексту. Відомі вітчизняні та зарубіжні перекладознавці, зокрема, В. Н. Комісаров, Л. Бархударов, А. Д. Швейцер, Дж. Кэтфорд, Ю. Найда, М. Бейкер, С. Гелверсон, Дж. Касагранде, А. Нойберт присвятили свої праці дослідженню цього явища.

Проблема еквівалентності актуалізується тим, що мова оригіналу і мова перекладу мають різні способи відтворення того чи іншого явища, різний лексичний склад та синтаксичну організацію. Звісно, при таких умовах досягти абсолютної тотожності неможливо, саме тому ми знаходимо відповідні конструкції та поняття у мові перекладу, оскільки головним результатом перекладу повинне бути здійснення можливості комунікації між людьми. Таким чином, еквівалентність являє собою невід’ємний елемент основної теорії перекладу. Коли ми розглядаємо процес досягнення еквівалентності у рамках спеціального перекладу, ми повинні зауважити, що такі тексти мають специфічну структуру та мовно-

стилістичні особливості, а зокрема спеціальну термінологію. Саме тому врахування еквівалентності у такому виді перекладу є вкрай важливим.

Різні дослідники по-різному підходять до питання еквівалентності. Так на думку В. Н. Комісарова досягнення еквівалентності – це пошук інваріанта (тобто незмінного елемента, що існує у всіх варіантах) у тексті оригіналу та його збереження у тексті перекладу. Тобто переклад є еквівалентним за умови, що переклад виконує ту ж саму функцію або описує ту ж ситуацію [1, с. 74].

Л. К. Латишев розглядає питання перекладацької еквівалентності з огляду на тексти оригінали та їх переклади, тобто щоб простежити принципи еквівалентності за допомогою їх зіставлення [2, с. 21].

Таким чином, незважаючи на те, що різні дослідники висловлюють несхожі погляди на питання еквівалентності в їх висновках простежується головна суть цієї проблеми, а саме: досягнення еквівалентності є важливим чинником у якісному та професійному перекладі.

Для повного вивчення проблеми в першу чергу необхідно розглянути саме поняття «переклад офіційно – ділових текстів». У першу чергу такі тексти, як і будь – які спеціальні характеризуються точністю, компактністю викладу, наявністю спеціальної термінології та стилістичними особливостями, що також виражається у використанні спеціальної лексики, має своєрідні синтаксичні та граматичні риси, позбавлені емоційності.

Термінологічна основа – це суттєвий елемент усякого вузьконаправленого тексту, без знання якого неможливо досягти точного та адекватного перекладу. В широкому сенсі, термін – це слово або сполучення слів, що позначають спеціальне, особливе поняття предмета або явища. Крім того, в залежності від сфери застосування та контексту, термін може втрачати свої особливі властивості.

Для адекватного та точного перекладу вузькогалузевої термінології існують спеціальні методи та прийоми. Найбільш поширеними прийомами при перекладі текстів договорів для пари мов українська : новогрецька є такі:

Транспозиція – заміна однієї частини мови іншою частиною мови без зміни сенсу всього повідомлення; перехід слова з однієї частини мови в іншу (в незмінному вигляді або з додаванням афіксів) або використання однієї мовної форми у функції іншої [3]:

особливої важливості – *ἀκρως αλόρρητο*

У першому прикладі словосполучення складається з прикметника та іменника у родовому відмінку, у новогрецькій мові ми бачимо словосполучення, що складається з прислівника та прикметника.

Переклад за допомогою родового відмінка [4, с. 21]:

для службового користування - *περιουρισμένης χρήσης*

Ми можемо звернути увагу, що приклади в українському варіанті – це прийменникові словосполучення, а при перекладі на новогрецьку мову вони були трансформовані і замінені на іменникові словосполучення у родовому відмінку.

Метод опущення. Цей метод передбачає усунення, частіше за все, лексичних одиниць, які з боку їх семантичного змісту є надмірними.

порушення правил безпеки - οι παραβιάσεις ασφαλείας

У даному прикладі при перекладі опускається лексична одиниця «правил», у новогрецькій мові термін «порушення» (новогрецьк. παραβιάσεις) включає у себе поняття «правила».

Калькування – спосіб, що полягає в тому, що складові частини слова або словосполучення замінюються їх прямими відповідниками на мові перекладу. Найчастіше застосовується при перекладі загальних термінів і назв організацій [5, с. 191]:

держава-член Європейського Співтовариства - το Κράτος-Μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

У прикладі ми спостерігаємо назву організації: Європейське Співтовариство (новогрецьк. η Ευρωπαϊκή Κοινότητα).

Загалом термін характеризується своєю лаконічністю та точністю. Як можна переконатися, при перекладі договорів досягнення еквівалентності термінів можливе за рахунок використання певних перекладацьких прийомів.

Таким чином, врахування еквівалентності та її досягнення є обов'язковою умовою успішності перекладу договорів. Вона є дуже важливим аспектом при перекладі офіційно-ділових, а саме юридичних текстів, оскільки, попри спільні жанрово-специфічні характеристики, такі як точність, вживання спеціальної лексики тощо, ці тексти мають граматичні та синтаксичні розбіжності мови оригіналу та мови перекладу, що їх портібно подолати за рахунок використання особливих методів та прийомів.

Література

1. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высш. шк., 1990. 253 с.
2. Латышев Л. К. Курс перевода. Эквивалентность перевода и способы её достижения. М.: Международные отношения, 1981. 300 с.
3. Гринев-Гриневич С.В., Сорокина Э.А. К ВОПРОСУ О МЕТОДАХ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ // Вестник Московского государственного областного университета (Электронный журнал). 2011. № 3. с. 57-67
4. Пронина Р. Ф. Пособие по переводу английской научно-технической литературы. М.: Высшая школа, 1973. 2 изд. 197 с.

5. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) / І. В. Корунець. - Вінниця: Нова книга, 2003. 448 с.

УДК 811.14'06'225.4

Чапні В.О.

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Фразеологія – це надзвичайно складне явище. Неможливо оцінити яскравість і виразність мови, зрозуміти жарт, гру слів, а іноді просто і сенс всього висловлювання без знання фразеології.

На думку В. С. Виноградова, слово «переклад» має два термінологічні значення. Перше з них визначає розумову діяльність, процес передачі змісту, вираженого однією мовою, засобами іншої мови. Друге називає результат цього процесу – текст усний або письмовий. Хоча ці поняття й відрізняються, вони являють собою діалектичну єдність, одне не мислиться без іншого [1, с. 145].

Переклад фразеологічних одиниць є досить складним процесом. По-перше, це пояснюється розмаїттям методів перекладу. По-друге, багато фразеологізмів є яскравими, емоційно насиченими оборотами, які належать до певного мовного стилю і дуже часто носять яскраво виражений національний характер. При перекладі фразеологічних одиниць слід також враховувати особливості контексту, в якому вони вживаються [1, с. 247].

Одним з головних понять перекладу поряд з поняттям адекватності є поняття еквівалентності, що розглядається як збалансоване співвідношення двох найбільш важливих характеристик текстів оригіналу й перекладу: повноти й точності змісту, що передається. [2, с. 104].

Не залишаються поза увагою лінгвістів і традиційні дискусійні питання фразеології: класифікація фразеологічних одиниць, ознаки та критерії їх виокремлення, співвідношення фразеологізмів з іншими частинами мови.

Єдиного загальноприйнятого визначення фразеологізму, що поділяється дослідниками різних шкіл, не існує. Основними категоріальними ознаками цих одиниць науковці вважають: надслівність, відносну постійність їх компонентного складу, семантичну цілісність значення, сталість граматичної будови, образний характер, відтворюваність, ідіоматичність.

Еквіваленти в системі мови - це більш-менш семантично подібні фразеологічні одиниці двох або більше зіставлених мов [3, с. 205]. Як правило, виділяють повні еквіваленти, часткові еквіваленти, фразеологічні аналоги і безеквівалентні фразеологізми.

Повна еквівалентність фразеологічних одиниць передбачає ідентичність значення, внутрішньої форми, а також синтаксичної і лексичної структури, наприклад: δείχνω τα δόντια μου – показувати зуби.

Часткові міжмовні еквіваленти частково збігаються за структурою, але ідентичні за значенням і стилістичним забарвленням, різних за структурою, але ідентичних за семантико-стилістичними якостями [4]. Наприклад: κρατώ την υπόσχεση – тримати слово; μου τρώει το μυαλό – мозок з'їдає; κάτι μου δίνει στα νεύρα – діяти на нерви.

Дуже багато фразеологічних еквівалентів ми помічаємо в інтернаціональній фразеології. На думку Я. Складної ітнернаціональні фразеологізми – це фразеологізми, які використовуються в декількох світових мовах (тобто не тільки в двох), родинних і неспоріднених, і джерелами яких є християнство (насамперед Біблія), антична історія і література, антична міфологія, світова громадська історія і література [5, с. 824].

Наприклад: δεν είμαι για τα δόντια σου – не по зубах; κολυμπάω στα λεφτά – купатися к грошам; δεν κλείνω μάτι – не зімкнути очей; τραβώ το δρόμο – тримати шлях; ρίχνω λάδι στη φωτιά – підливати масло у вогонь.

Для перекладу фразеологізмів цієї групи застосовують метод фразеологічного еквіваленту. Наступний метод перекладу фразеологічних одиниць – це метод фразеологічного аналогу. У фразеологічних аналогів можуть спостерігатися значні розбіжності в компонентному складі, образній основі, структурно-граматичній організації та в сигніфікативно - денотативному і конотативному макро компонентах значення.

Наприклад: πέφτω από το ουράνιο – як сніг на голову; σουρτα – фέρτα - сон рябої кобили; παίρνω κάποιον το ψιλό - водити за носа; τη βγάζω καθαρή – вийти сухим з води; κάνω το δικό μου – сам собі господар; μου ανάβουν τα αίματα - закипає кров; θέλω δεν θέλω - волею-неволею [6, с. 10 - 11].

Фразеологізми вважаються найбільш специфічними та національно самобутніми одиницями будь-якої мови. Позначаючи як універсальні, так і етно- та національно специфічні поняття та явища, ці одиниці стають одним із джерел культурно значущої інтерпретації світу та його окремих спільнот.

Дослідженню фразеологізмів присвячено чимало робіт вітчизняних і зарубіжних науковців. Останнім часом у лінгвістиці все більше вивчаються окремі групи фразеологізмів, здійснюється їх порівняльний аналіз у різних мовах, досліджуються фразеологічні одиниці різних типів дискурсу.

Література

1. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. Лексикология и лексикография: избранные труды. Москва, 1977. 307 с.

2. Латышев Л. К. Курс перевода (эквивалентность перевода и способы ее достижения) : учеб. пособие. Москва, 1981. 248 с.
3. Баранов А.Н., Добровольский Д.О. Основы фразеологии: учеб. пособие. Москва, 2016. 312 с.
4. Пятницкая Н.Ю. Универсальное и национальное во фразеологии. Семантико-стилистический анализ фразеологических единиц русского и английского языков: диссертация. Саратов, 1987. 215 с.
5. Складана Я. Сопоставление некоторых словацких и русских фразем в диахронном аспекте: диссертация. Москва, 2005. 823 с.
6. Головач А.О. Особливості перекладу фразеологічних одиниць (на прикладі новогрецької та української мов): зб. матеріалів тез доповідей студентів факультету грецької філології та перекладу за результатами участі в Декаді студентської науки – 2018 / За заг. ред. д.політ.н., проф. К.В. Балабанова, д.е.н., проф. О.В. Булатової. Маріуполь, 2018. 156 с.

УДК 811.14'06'225.4

Челпанова А.М.

ГРАМАТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ ТВОРУ «ЕРОТОКРИТ» В. СТЕПАНЕНКОМ

Термін "граматична трансформація" як перетворення новогрецького речення в процесі перекладу потрібно розуміти умовно. Лінгвіст Рецкер Я. І. зазначає, що всі різновиди граматичних трансформації при перекладі можуть бути зведені до наступних основних категорій: зміна порядку слів, зміна структури речення (повне і часткове), заміна частин мови і членів речення, додавання слів, опущення слів [1, с. 22].

Бархударов Л.С. виділяє чотири основні граматичні трансформації:

1. перестановки;
2. заміни;
3. додавання;
4. опущення.

Прийом перестановки

Перестановка як вид перекладацької трансформації - це зміна розташування (порядку дотримання) мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Елементами, що можуть піддаватися перестановці, є зазвичай слова, словосполучення, частини складної речення (клаузи) і самостійні речення в тексті.

Прийом заміни

Заміна - найбільш поширений і різноманітний вид перекладацької трансформації. В процесі перекладу заміні можуть піддаватися як граматичні одиниці - форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичного зв'язку та ін. - так і лексичні, у зв'язку з чим можна говорити про граматичні і лексичні заміни.

Бархударов поділяє заміну на декілька категорій:

- Заміна форм слова
- Заміна частин мови
- Заміна членів речення.

Прийом додавання

Додавання припускають використання в перекладі додаткових слів, що не мають відповідностей в оригіналі.

Прийом упущення

Упущення навпаки додаванню - припускають упущення в перекладі деяких слів, наприклад артикль або допоміжних дієслів [2, с. 190-209].

Граматичні трансформації при перекладі з новогрецької на українську мову використовуються частіше ніж лексичні. Причини цього криються у розбіжностях граматичного складу обох мов, наприклад :артиклі, кількість відмінків, відсутність інфінітиву дієслів у новогрецькій мові і т.д. [3, с.115].

Як відзначає сам В. Степаненко: «...при перекладі поетичного рядка з грецької на українську здебільше виходило сім чи вісім складів. А повинно було п'ятнадцять...». Ця проблема обумовлена різною граматичною системою мов і прагненням перекладача повторити політичну строфу, що тягне за собою необхідну низку, не тільки граматичних, а й лексичних трансформацій. Сама ж суть проблеми полягає у відсутності в українській мові артиклів самих по собі, на відміну від новогрецької, де вони формують майже половину складів у вірші. «...Тож, не виходячи з контексту, я мав заповнити рядок своїми словами, які б органічно вливалися в його структуру, зміст...» — відзначає перекладач [4, с.160-161].

Розглянемо кожну з зазначених вище граматичних трансформацій на прикладі наступного вірша та його перекладу:

"Ο,τι κι αν εκρούφευγα, ξέρουν το στο Παλάτι...[5, с. 65]

Що я приховував, палац те знає вже, звичайно...[4, с.28]

Ми можемо побачити використання прийому граматичної заміни. Дієслово використане у цьому випадку змінило своє граматичне значення та замінило безособове словосполучення *знають у палаці* на особове *палац те знає*.

У наведених нижче рядках спостерігається застосування прийому перестановки.

...Κι αν τα'πιασεν, κ' εδιάβασεν, και τα'δεν η Αρετούσα,... [5, с. 65]

...Якщо ж царівна бачила мої пісні й читала,...[4, с.28]

Підмет у тексті перекладу було винесено вперед, що є більш звичним варіантом вживання. Порядок слів в українській мові не має чітких правил, проте у даному випадку дотримання порядку слів мови оригіналу могло викликати проблеми з римою у даному тексті.

Прийом опущення доволі часто вживається перекладачем, зважаючи що текст поеми має велику кількість повторень та синонім одного і того ж слова, що при перекладі без їх усунення призведе до постійної тавтології, бо не для кожного синоніма новогрецької мови є еквівалент в українській.

... λογιάζω πως πολλές φορές τ' αφτιά τη μου τ' ακούσα' [5, с. 65].

...То зрозуміла, що то їх опівночі чувала [4, с.28].

Цей випадок ілюструє використання цього прийому. Частина речення *стільки багато раз мої вуха їх чули* було опущено саме з причини великої напруженості речення. Читачеві і так зрозуміло, що почути пісні героїня могла тільки вухами і, якщо цю частину видалити з тексту перекладу, зміст не зміниться.

Приклад додавання можна взяти з тих самих рядків. Слово *опівночі* не було зазначено у оригінальному тексті, але з тої причини, що, після застосування прийому опущення, виникла проблема кількості складів у рядку, необхідно було додати слово. Саме по собі воно не було примхою перекладача, а має логічне підґрунтя, якщо ми розглянемо сюжет твору.

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно підкреслити, що перекладацькі трансформації в саме “чистому виді” зустрічаються нечасто. Як правило, різного роду трансформації здійснюються одночасно. Проте граматичні трансформації, суть яких полягає у перетворенні структури речення у процесі перекладу згідно з нормами мови перекладу, є одним з необхідних елементів, завдяки вмілому використанню якого можна досягнути адекватності перекладу.

Література

1. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва: Международные отношения, 1974. 216 с.
2. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории. Москва: Международные отношения, 1975. 240 с.
3. Христу М. Сравнение русского и греческого языков - легко ли изучать эти языки. Интеллектуальный потенциал XXI века: ступени познания, no. 28, 2015. С. 113-118.
4. Корнарос В. Еротокрит: поема Віцендзос Корнарос; переклад з грец. В.І. Степаненка. Київ: Веселка, 2016. 163 с.
5. Κορνάρος Β. Ερωτόκριτος. Αθήνα : Εστία, 1995. 386σ.

НОВОГРЕЦЬКИЙ СЛЕНГ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ І ПРОБЛЕМА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Вивчення ненормативної лексики, особливо сленгу, вже досить давно використовуються вітчизняними та зарубіжними лінгвістами. Жада філологів до нелітературних форм мови з новим прагненням проявилася в 90-х рр. ХХ століття, завдяки змінам в мові на тлі політичних, економічних і соціальних перетворень. Таким чином, вивченню україномовної жаргонної та субстандартної лексики відповідають праці Л.О. Ставицької, окремі аспекти функціонування сленгової лексики в українській мові досліджують Ю.Л. Мосенкіс та О.С. Фурса. С.А. Мартос розглядав молодіжний сленг м. Херсона, український комп'ютерний сленг досліджував І.І. Щур.

Але навіть завдяки значній кількості праць, теперішній стан дослідження проблеми розмежування ненормативних підсистем мови є дуже актуальним на сьогоднішній день.

Сленг так само як і жаргон, аргі та просторіччя належить до соціолектів.

Відповідно з визначенням, що подано у Енциклопедії української мови, соціальний діалект або соціолект – це відокремлення загальнонародної мови, яке використовується в середовищі відокремлених соціальних, професійних, вікових та інших груп населення. Та має специфічні особливості у формуванні й використанні певної частини лексичних та фразеологічних засобів (у граматичній структурі такі особливості не спостерігалися).

М.А. Грачов та інші лінгвісти розділяють всю лексику на літературну і нелітературну. До літературної лексики відносяться: книжкові слова, нейтральні слова, стандартні розмовні слова. Саме ця лексика використовується або в літературі, або в усній формі або в офіційній обстановці. Існує також нелітературна лексика, яку поділяють на: професіоналізми, вульгаризми, жаргонізми, аргі та сленг. Проте ця частина лексики відрізняється розмовним, неофіційним характером та емоційною забарвленістю.

Словник української мови в 11 томах дає таке визначення поняттям:

Професіоналізми – слова або звороти, властиві мовленню людей певної професії.

Жаргон – це мова деякої соціальної та професійної групи, що не відповідає загальнонародній наявності особливих слів і виразів, властивих цій групі а відрізняється від них.

Аргі – умовна мова якого-небудь соціального угруповання, в якому є особливі слова й вислови, незрозумілі для сторонніх.

Вульгаризм – грубе слово або вираз, що перебуває за нормами літературної мови.

Зараз все частіше ми можемо почути вживання терміну сленг.

Сленг – це розмовний варіант професійного мовлення: жаргонні слова або вирази які характерні для мови людей деяких професій або соціальних груп, що потрапляючи в літературну мову зазнають помітного емоційно-експресивного блиску.

Термін «сленг» в перекладі з англійської мови являє собою:

1. мова соціально чи професійно відособленої групи протилежна літературній мові;
2. варіант розмовної мови (в тому числі експресивно забарвлені елементи мови), що відрізняються від норм літературної мови.

Сленг об'єднує в собі слова та фразеологізми (сталіх зворотів), які з'явилися та деякий певний час використовувалися тільки в деяких соціальних групах, він показував життєву позицію цих груп. Навіть коли ці слова стали часто вживатися, вони всеодно зберегли емоційно-оцінковий характер.

В основному під терміном сленг розуміють особливий периферійний шар нелітературної лексики та фразеології, який лежить за межею літературної розмовної мови, закордонних діалектів загальнонародної англійської мови. Слід ввести два види: загальний сленг та спеціальний сленг

Отже, термін сленг є багатозначним. Він належить до лексики обмеженого вжитку, має неофіційний характер та емоційну забарвленість. До лексики обмеженого вжитку також належать професіоналізми, жаргонізми, аргі, вульгаризми (останнім часом все більше вживається термін сленг). Сленг поділяється на загальний та спеціальний. Загальний - загальнозрозуміла, розповсюджена соціальна мовна мікросистема. Спеціальний сленг - це більш специфічна лексика та фразеологія соціальних жаргонів, професійних говорів, аргі тощо.

Література

1. Анищенко О.А. Эволюция обозначения молодежной речи: от технического языка до жаргона / О.А. Анищенко // Вопросы языкознания. 2009. № 2. 117 с.
2. Апресян Ю.Д. Избранные труды. Синонимические средства языка/ Ю.Д. Апресян. М.: Наука, 1974. 367 с.
3. Бархударов С.Г. Лексическая синонимия. Сборник статей / С.Г. Бархударов. М: Наука, 1967. 179 с.
4. Беляевская Е. Г. Семантика слова / Е.Г. Беляевская. М: Наука, 1987. 163 с.
5. Бережан С.Г. Семантическая эквивалентность лексических единиц / С.Г. Бережан. Кишинев: Штиинца, 1973. 372 с.

СЕКЦІЯ:

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ТА ПОРІВНЯЛЬНИХ СТУДІЙ»

УДК 811.111'373.46:640

Алексєєнко М.В.

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Актуальність дослідження обумовлена зростаючим інтересом до спеціальної лексики окремих галузей знання. У той же час туристична термінологія є мало дослідженою і потребує інвентаризації, незважаючи на те, що протягом декількох останніх десятиліть така галузь людської діяльності, як туризм і надання туристичних послуг, швидко розвивалася і тепер перетворилася на досить розгалужену і перспективну галузь.

Об'єктом дослідження є туристична термінологія з сфери готельного бізнесу в англійській мові.

Предметом дослідження – особливості англомовної туристичної термінології з сфери готельного бізнесу.

Мета дослідження полягає у вивченні англомовних термінів галузі туризму, а її завдання – визначення поняття та особливості «термін галузі туризму», з'ясування структурних і семантичних характеристик англомовних термінів галузі туризму.

Термінознавство є актуальним і перспективним напрямом в сучасній лінгвістичній науці. Учені звертаються до розкриття сутності терміну, його властивостей, висвітлюють проблеми метамови термінознавства, формування терміносистем, до вивчення процесів термінологізації і детермінологізації, питань термінографії, тощо. На сучасному етапі систематизація англійських терміносистем окремих галузей набуває особливого значення. В цій статті галузь надання туристичних послуг в значній мірі орієнтована на використання великої словникової бази, нейтральної, у першу чергу, та запозиченої з інших мов. Через історичні і соціальні причини в професійній галузі туризму найбільш уживаною вважається англійська мова. Вивчення лексики індустрії туризму в англійському мовознавстві становить інтерес як для лінгвістів, так і для фахівців галузі туризму, оскільки ця галузь активно розвивається останнім часом. Саме в середині ХХ століття відбувається різке збільшення числа нових спеціальних лексичних одиниць в межах англійської та української туристичної термінологій. Чисельні підходи до вирішення різних проблем саме у туризмі представлені у наукових працях таких авторів, як Е.Т. Белан, М.Б. Біржакова, С.В. Мельниченко, В.К. Сеніна, Т. Г. Сокол, Т.І. Ткаченко, Г.І. Шипулина та інші [1, с. 37].

Оскільки термін є засобом фіксації спеціального поняття тієї чи іншої сфери професійного знання чи діяльності, під терміном галузі туризму розуміємо слово чи

словосполучення, що вживається на позначення спеціальних понять галузі туризму. До таких понять можуть бути віднесені предмети, явища, об'єкти, суб'єкти галузі туризму. Сукупність термінів означеної галузі являє собою її термінологію, вивчення якої потребує, зокрема, аналізу її структурних, частиномовних і семантичних особливостей. Термінологія галузі туризму англійської мови представлена термінами-словами та термінами-словосполученнями або одно- та багатокomпонентними терміноодиницями. Дослідження однокомпонентних термінів дозволило з'ясувати, що вони представлені:

- іменниками (motel, occupancy, package, reconfirmation, resort);
- дієсловами (cancel, abort, detour, re-route);
- прикметниками (allocentric, non-transferable, duitable);
- прислівниками (aboard, ashore). [2, с. 111].

Термінологія туризму у порівнянні з терміносистемами інших галузей знань має специфічну структуру на мовному і концептуальному рівнях (кількісні і якісні параметри), оскільки термін як складник термінологічної системи має подвійну природу. Він є не тільки елементом системи лексики, а й елементом системи наукових понять.

Індустрія туризму складається з комплексу різних видів діяльності. Кожен з цих видів діяльності, які пов'язані з туризмом, налічує власну групу термінів, що є відмінною від інших груп термінів туризму специфікою кожного окремого виду діяльності.

Таким чином до індустрії туризму належать:

– галузь гостинності, що пов'язана із розміщенням туристів в готелях, ботелях, кемпінгах, тощо: *motel – мотель, duplex – дуплекс (двоповерховий люкс), Bed and breakfast – готель зі схемою обслуговування «розміщення і сніданок»: Bed and breakfast inns can normally accommodate no more than 6 guests and they sometimes serve an evening meal. – Готелі, що надають номери зі сніданками можуть зазвичай розміщувати не більше 6 клієнтів, і в них інколи подають вечері;*

– галузь харчування, що реалізується через комплекс спеціальних закладів: їдалень, кафе, ресторанів: *barmaid – буфетниця, buffet restaurant – ресторан самообслуговування, шведський стіл, sushi – суши, allinclusive – «все включено»: Many resorts have buffet restaurants, i.e. restaurants where visitors can freely choose various quantities of already cooked meals. – На багатьох курортах є шведські столи, тобто ресторани, де відвідувачі можуть вільно вибрати різні кількості вже приготованих блюд;*

– галузь розваг, що допомагають організувати дозвілля туристів (екскурсії, походи, спортивні заходи тощо): *diving – дайвінг, cruise – круїз: After a long years of work they decided to go on a round-the-world cruise. – Після довгих років роботи вони вирішили поїхати в кругосвітній круїз;*

– галузь транспорту, що забезпечує доставку туристів до місця призначення: *observation bus* — *екскурсійний автобус*, *sailing ship*– *парусне судно*: *The term sailing ship is now used to refer to any large wind-powered vessel.* – Термін "парусне судно" тепер використовується для позначення будьякого великого судна, яке рухається за допомогою вітр. [1, с. 40].

Отже, терміносистема туризму є відкритою, динамічною, постійно оновлюваною системою, яка налічує великий пласт термінів. Це явище обумовлене високою мірою популярності такої галузі людської діяльності, як міжнародний туризм, і, в результаті, перетворенням її на вельми розгалужену і перспективну народногосподарську галузь. Зважаючи на те, що термінологія туризму використовується не тільки спеціалістами галузі, а і безпосередніми користувачами її послуг, в основі лексики лежить загальноживана мова, доповнена специфічними термінами. Достатньо велику питому вагу у складі цієї терміносистеми мають запозичення із різних мов, здебільшого з англійської, хоча зустрічаються і польські, іспанські, французькі та інші запозичення.

Література

1. В. В. Ліпінська Особливості англійської та української терміносистем у галузі міжнародного туризму / В. В. Ліпінська // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Серія : Філологія. Педагогіка. - 2014. - Вип. 3. - С. 37-43. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vntufil_2014_3_8
2. Кисилиця Ю. І., Бялик В. Д. ISSN 2409-1154 Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2020 № 44. СТРУКТУРНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v44/28.pdf>
3. Виноградова Л.В. Термины туризма в русском и английском языках / Л.В. Виноградова // Материалы второй научно-практической конференции молодых ученых-гуманитариев: Матер, конф.; Великий Новгород (18–19 декабря 2009г.) / Под ред. Е.В. Сергеевой, М.Н. Щетинина; НовГУ им. Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 2009. – С. 107–111. URL: <https://www.dissercat.com/content/terminologiya-turizma-angliiskogo-i-russkogo-yazykov-v-sinkhronnom-i-diakhronnom-aspektakh/read>
4. Особенности формирования новых терминотестем (на материале английской и русской терминологий международного туризма). URL: <https://smekni.com/a/276275->

УДК: 811.161.2'373.43

Бурдулюк Д. О.

НЕОЛОГІЗМИ В СФЕРІ ІТ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕДАЧІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛАХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ)

Неологізми це широка тема за вивчення якої бралися багато науковців таких як: А. А. Харковська, Ю. А. Зацний, І. І. Мурко, Луї Гілберт та багато інших.

Неологізм (від грец. νέος — молодий, новий і λογισμός — судження, вислів) — слово, а також його окреме значення, вислів, які з'явилися в мові на даному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями (загальномовні неологізми) або були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного автора (стилістичні, або індивідуально-авторські) [1].

І.С.Присяжнюк вважає, що сучасне суспільство не стоїть на місці, постійно адаптуючися до швидких змін у соціальній, культурній, політичній і науковій сферах, іноваційних технологій і новітніх тенденцій у розвитку людства. Мова, яка є складним суспільним феноменом, однією з перших відображає якісні зміни у житті і діяльності людини шляхом удосконалення своїх ресурсів, створення нових лексичних одиниць, модифікації або зміни значення існуючих, а також витіснення застарілих і невживаних форм [2].

Згідно з Луї Гілбертом, неологізми можна поділити на чотири окремі групи: фонологічні, запозичення, семантичні, синтаксичні [3].

Фонологічні неологізми - це неологізми які утворюються при поєднанні оригінальних окремих звуків, їх ще називають штучними неологізмами. Також, інколи нову конфігурацію звуків складають з морфемами грецького або латинського походження, від чого утворюються товарні знаки або терміни фізики, хімії та інших наук [3].

Також до фонологічних неологізмів належать слова, утворені від вигуків: наприклад to buzz - що можна охарактеризувати як роботу телефону.

Неологізми-запозичення - це процес, під час якого одна мова переймає слово або словосполучення з іншої мови. Англійська мова запозичила велику кількість слів з французької, набагато більше ніж з іспанської або інших мов. Але сьогодні англійська мова перейшла з “мови, що запозичує” в мову “з якої запозичують”, а все через те, що у 20-му сторіччі отримала статус Lingua franca (мови спілкування). Прикладами запозичення з англійської мови можна назвати такі слова як: бізнес, ресепшн, рафтинг та і.н.[4].

Семантичними неологізмами називають слова які адаптували один або більше раз, наприклад слово “тека” має декілька значень, це тека для паперів в звичайному житті або тека для файлів на комп’ютері, з цього прикладу ми маємо ще один семантичний неологізм а саме: файл – плаский целофановий пакет певного розміру для зберігання паперів, та файл – одиниця інформації на комп’ютері, та і.н.

Синтаксичні неологізми утворюються за прикладами вже існуючих у мовній системі слів.

Як вже зазначалося вище: неологізми - це слова, які утворюються різними шляхами але мають майже ідентичну мету: полегшення життя при звертанні до іншої мови.

Ми використовуємо неологізми кожен день, ми настільки тісно з ними взаємодіємо, що навіть не помічаємо інколи: їх так багато в наших розмовах, що не підготовленій людині може здатися що ми розмовляємо на іноземній мові. Більша частина неологізмів звучить однаково як в мові з якої їх запозичили, так і в мові, яка запозичила, наприклад – інтернет, або диск. Деякі з неологізмів походять від 2 різних звуків, інші вигадують автори текстів, але всіх їх об’єднує одне: мова [5].

Отже, можна зробити висновки, що неологізми - це великий пласт знань, який людство несло за собою з давніх часів, поки буде існувати мова будуть з’являтися і нові неологізми. Для різних мов будуть зустрічатися як відмінні неологізми так і схожі між собою(наприклад неологізми з англійської мови).

Література

1. СУЛМ. Лексика і фразеологія. К., 1973; СУЛМ. Стилїстика. К., 1973.
2. Переклад неологізмів в межах концептуальних сфер «Масова культура», «Література, мистецтво та спорт» та їх переклад URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/prysiazhniuk_pereklad.pdf
3. Особливості утворення фонологічних неологізмів в англійській мові URL; <https://naub.oa.edu.ua/2013/osoblyvosti-utvorenniya-fonolohichnyh-neolohizimiv-v-anhlijskij-movi/>
4. Неологізми-запозичення сучасної англійської мови URL; <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/50>
5. Особливості утворення фонологічних неологізмів в англійській мові URL; <https://naub.oa.edu.ua/2013/osoblyvosti-utvorenniya-fonolohichnyh-neolohizimiv-v-anhlijskij-movi/>

ЕТИМОЛОГІЧНА СТРУКТУРА СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна мова – це продукт довгого історичного розвитку, в процесі якого мова змінюється. Зміни торкаються всіх сторін (рівні, яруси, аспекти) мовної структури, але діють в них по різному. Історичний розвиток кожного рівня залежить від конкретних причин та умов, які стимулюють зміни в лексичному складі мови, в її фонологічній (фонетичній) організації, та в її граматичному складі. До розвитку мови належать процеси росту та розпаду. Так, в англійській мові розвиваються аналітичні форми. Але розпадається система відмінювання та особових закінчень дієслова, випадають слова із словникового складу, з'являються нові шляхом запозичення або новоутворень [1].

Етимологія - встановлення походження слова і його генетичних зв'язків з відповідними словами інших споріднених мов - поняття ширше, ніж внутрішня форма слова. Для цієї останньої більш істотна образна структура слова, тоді як етимологія охоплює всі слова даної мови і більш послідовно привертає матеріали інших споріднених. Історія мови розкриває усі процеси, які відбуваються в мові на різних етапах її існування. Причини (фактори змін, які є в мові) називають лінгвістичними (або інтерлінгвістичними), а фактори, які пов'язані з історією народу, з загальним процесом розвитку суспільства, екстралінгвістичними факторами. Ці два поняття та дві сторони постійно діють разом. З точки зору словникового складу, треба класифікувати англійську мову як мову міжнародного походження, або як одну з романських (тому що переважають французькі та латинські слова). Але беручи до уваги відносну частоту розповсюдження слів, ясно, що місцевий елемент в англійській мові має велику кількість часто повторюваних слів, таких як артиклі, прислівники, з'єднання, допоміжні дієслова, а також слова які означають предмети повсякденного життя. Під індоєвропейським елементом треба розуміти слова, загальні для всіх, або більшості мов індоєвропейської групи. Англійські слова цієї групи означають елементарні поняття, без яких неможливе людське існування. Германський елемент представляє слова, загальні для всіх, або більшості мов германського походження. Деякі основні групи германських слів є спільними з групами індоєвропейського елемента. Треба зазначити, що власне англійський елемент є протиставленим першим двом групам. Ці слова мають іншу рису: вони визначено англійські і не мають спільного походження зі словами інших мов, тоді як в індоєвропейських та германських словах можна знайти спільний корінь [2].

У словниковому складі сучасної англійської мови ми знаходимо відому кількість слів з абсолютно прозорою етимологічною структурою. Такі слова зустрічаються як серед слів, створених власне англійською мовою, так, хоча і рідше, і серед запозичених слів, морфеми

яких усвідомлюються безпосередньо у їх значенні. Такі, наприклад: *broadcasting, cold-blooded, dressmaker, earthquake, fairy-tale, flatfish, joiner, redwing, rubber, sawdust, seaworthy, shower-bath, sportsman, to remove, to repay, to backbite, to wheel, capitalism, invalid, interplay* і т.п. Проте значно більша кількість слів, що входять у словниковий склад сучасної англійської мови, відрізняється затемненістю, повною стертістю або просто відсутністю мотивування їхньої форми. Візьмемо лише кілька прикладів, які повинні служити типовими зразками вищезазначених станів етимологічної структури сучасних англійських слів. В іменнику *butterfly* 'метелик' етимологічна структура на перший погляд представляється абсолютно оголеною ('олійна муха'). Однак насправді вона виявляється затемненою, що виявляється зокрема з відмінностей тлумачення її різними лексикологами.

Так, Дж. Гринаф і Дж. Кіттрідж вважають, що 'метелик' отримала назву *butterfly* тому, що це 'муха жовта як олія' (тобто, отже, за ознакою її кольору). Р. Мак-Найт стверджує, що в слові *butterfly* відбилася селянське старовинне повір'я, згідно з яким відьми, приймаючи вид метеликів, смочуть молоко у корів. Хто б з них був правий, факт залишається фактом, що етимологічна структура цього слова виявляється не настільки прозорою, як це може здатися. В інших випадках буває ще важче уявити собі етимологічну структуру того чи іншого слова, і тільки спеціальні історичні розвідки можуть її розкрити. Наприклад, етимологічна структура слова *friend* як 'люблячий' з'ясовується лише з древньоанглійської форми - *freond*, пов'язаної з причастям I дієслова *freon* 'любити' (*freonde*). Потрібно сказати, що для цілого ряду слів - це відноситься в першу чергу до першообразних кореневих слів найдавнішого походження (таких як *home, land, eye, foot, good* тощо) тощо. Індоевропейського словниковим фондом - навіть свідчення історії мови бувають недостатніми для розкриття їх етимологічним структури. Цей найдавніший шар словникового складу, очевидно, зазнав настільки багато багаторазових семантичних і фонетичних змін, що наука поки що не може відновити в чистому вигляді етимологічну структуру слів, яких до нього входять. Нарешті, повністю позбавлені мотивування в межах англійської мови численні іншомовні запозичення, навіть чітко мотивовані у вихідній мові (наприклад, *to defy, dormant, minister, accident, to obtain, pigmy, oral, contempt, challenge, prophet, vacation, zeal* і безліч інших) [3].

Процес забуття первісної етимології слова в цілому є закономірним і прогресивним процесом, тісно пов'язані з розвитком мови, зі становленням складних абстрактних значень слова. Чим далі "йде" слово від свого первісного, звичайно дуже наочного і конкретного значення, тим більші можливості представляє воно нашому мисленню, тим різноманітніше й складніше робиться саме слово. В цьому сенсі процес відходу слова від його початкового значення, визначеного етимологією, є процесом прогресивним, викликаним розвитком мови і мислення [4].

Отже, вживаючи в повсякденній мові ті чи інші слова, людина зазвичай не замислюється про історію їх походження. Термін «етимологія» має грецьке коріння і походить від слів «істина» і «вчення». Зазвичай це поняття вживають у двох основних значеннях, які не слід плутати. Коли говорять про етимологію окремого слова, зазвичай мають на увазі встановлення його історичних коренів. Нерідко цей термін використовують для позначення розділу мовознавства, який якраз і займається дослідженням походження слів.

Характеризуючи вивчений матеріал, етимологія - це дуже складна наука, вона вимагає багато знань і точної методики. Потрібно знати історію мови, яку вивчаєш, щоб правильно встановлювати етимологію мови, потрібно знати фонетичні і граматичні закони, треба володіти методом порівняльно-історичного вивчення. Етимологія має важливе значення для розвитку історичної лексикології в цілому і для порівняльно-історичної граматики, для яких етимологія відіграє роль основи й джерела нових матеріалів.

Література

1. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике: Учебное пособие. М.: Высшая школа, 1991. 140 с.
2. Маковський М.М. «Англійська етимологія», М., Вища школа, 1986 145 с.
3. Н.Н. Амосова «Этимологические основы словарного состава современного английского языка», 1956 27-28 с.
4. Будагов Р.А. «Введение в науку о языке.» 2003, 3 с.

УДК 811.111'42

Гайдарова О. В.

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ

Кожен день людство розвивається, еволюціонує, змінює світ навколо себе. Більш того, людство діє не тільки як єдине ціле, а і як окремі його елементи. Особистість змінює світогляд, думку щодо різних проблем, обставин та навколишнього світу як через свої роздуми, так і через вплив засобів масової інформації. Саме одним із найвпливовіших засобів масової інформації є газети. Вони, незважаючи на зміни у суспільстві та перехід людей до інших джерел інформації, таких як телебачення та інтернет, адаптуються та посідають важливе місце у цій ниші.

Однією з перших газет, які вже схожі на сучасні видання, є газета "La Gazette", що видавалася у Франції з 30 травня 1631 року. Політичне значення "La Gazette" було настільки велике, що французький король Людовик XIII та кардинал Рішельє особисто написали деякі повідомлення [1].

Таким чином, коли друковані видання тільки починали з'являтися, вони виконували саме інформативну функцію, а потім поступово розвивалися, щоб стати одним з найсильніших елементів формування суспільної думки.

Інформаційна функція - найважливіша функція газет, адже, як зазначає В. Лизанчук: "...інформація життєво необхідна для існування індивідуума і суспільства загалом. І кожна людина, і все суспільство споживають, сприймають, зберігають, обробляють, опрацьовують інформацію і передають її. Рівень розвитку суспільства в той чи інший період визначається, зокрема, і рівнем його інформованості" [2, с. 101–102].

Громадська думка висловлюється щодо подій або фактів у статті. Тому важливо донести інформацію своєчасним, точним та правдивим способом донесення фактів, подій та явищ, пов'язаних із громадськістю. Більш того, газети мають силу висвітлювати події суспільного життя для створення цілеспрямованої громадської думки і таким чином активно впливати на хід суспільного життя, тобто скеровувати волю читачів у правове русло [2, с. 106–107]. Проте різні газети мають свій власний кодекс етичних стандартів, який вносить ті чи інші зміни у правила написання статей.

Термін "дискурс" можна назвати центральним у лінгвістиці. На сучасному етапі лінгвістичних досліджень цього явища вчені запропонували різні методи пояснення поняття «дискурс». Все залежить від вихідної точки конкретного дослідника. Розглянемо деякі визначення цього загальноживаного та неоднозначного поняття.

Наприклад, Девід Кристал вважає, що дискурс – це "відрізок мовлення, що за розміром більший за речення" [3, с. 106]. Дослідник також вважає, що дискурс містить набір поведінкових особливостей. Т. А. Дейк та В. Кінч [4, с. 154] пізніше зазначили, що дискурс є "не просто даністю тексту, а системно мовними структурами цілого тексту".

Н. Д. Арутюнова пише, що "дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; це мовлення, яке розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей та механізмах їх свідомості (когнітивних процесах)". Дискурс - це мова, «занурена в життя» [5, с. 137], в якій сам дискурс переплітається з міжособистісним спілкуванням.

Газетний дискурс базується на двох основних моделях подання змісту: фактичній моделі (переважно подання фактів) та авторській моделі (де факти використовуються лише як привід для висловлення поглядів автора на подію). Масова комунікація ставить саме фактичну модель на перше місце, хоча і використовує різні методи передачі.

До основних особливостей газетного дискурсу належить соціально-політична лексика, певна термінологія, мовні кліше. Бажання репортера не тільки привернути увагу, але й

утримати її призводить до насичення текстів експресивними мовними засобами та зворотами, бо саме цього вимагає вплив на читача. Заголовки газет іноді навіть більш емоційні, ніж тексти статей.

Імена та назви часто використовуються у скороченій формі у газетах та матеріалах новин. Якщо ці скорочення невідомі читачам, то їх значення буде відразу розшифроване репортером у статті. Однак читачі газет давно звикли до багатьох таких скорочених заголовків, тому пояснення не потрібні. Сюди належать назви партій, різних організацій та посад, прізвища відомих політичних діячів культури або географічні назви. Схожі скорочення можна зустріти у різних газетних текстах, незалежно від їх тематики, наприклад, SF = San Francisco, ILM = Industrial Light & Magic, RLS = Robert Louis Stevenson.

З метою більш сильнішого впливу на читачів широко використовують жаргонізми, розмови, фрази та неологізми. Привалуючою рисою газетного дискурсу є негативна інформація у заголовках, наприклад «The Conservatives are hollowing the state and consolidating power: democracy is at stake» [6].

Під час написання репортер завжди переслідує певну комунікаційну мету, тому навіть заголовок газетного тексту може містити оцінну інформацію щодо проблеми. Залежно від того, якими словами описуються факти, або як переповідаються слова тих чи інших людей, можна і зрозуміти відношення редакції до тієї чи іншої події. [7, с. 45]. У заголовках газет використовуються скоромовки, крилаті фрази та народні гасла, щоб зацікавити читачів та налаштувати їх на певний настрій, наприклад «Obama didn't deliver for Africa. Can Biden show black lives matter everywhere?» [8].

Мова газетного стилю забезпечує достатньо матеріалів для досліджень у галузі лінгвістики. Газети, які вперше з'явилися в Європі ще у 15 віці, досі є популярним засобом донесення інформації та впливу на суспільство. Таким чином, сучасний газетний стиль насичений експресивними мовними засобами, крилатими фразами, мовними кліше та фразеологізмами.

Література

1. Tucker D. H. History of publishing. Britannica Online Encyclopedia. 2020. URL: <https://www.britannica.com/topic/publishing/The-first-newspapers#ref398177> (дата звернення 24.11.2020).
2. Лизанчук В.В. Основи радіожурналістики : підручник. Київ : Знання, 2006. 628 с.
3. Crystal D. A dictionary of linguistics and phonetics. Oxford: Blackwell Publishers, 1991. 389 P.
4. Дейк Т. А. Стратегии понимания связного текста. Когнитивные аспекты языка., – *Новое в зарубежной лингвистике*. 1988. № 23. С. 153–211.

5. Арутюнова Н. Д. Дискурс. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва, 1990. С. 136-137.
6. Fisher A, The Conservatives are hollowing the state and consolidating power: democracy is at stake. The Guardian. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/nov/30/tories-thatcher-democracy-michael-gove-marxist-theorists> (дата звернення 30.11.2020).
7. Манькова Л. А. Специфика заголовков в различных газетных текстах. *Ученые записки ТНУ*. 1998. Вып. 6 (45). С. 9–15.
8. Tampa V. Obama didn't deliver for Africa. Can Biden show black lives matter everywhere? The Guardian. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/global-development/2020/nov/30/obama-didnt-deliver-for-africa-can-biden-show-black-lives-matter-everywhere> (дата звернення 30.11.2020).

УДК 81'37

Гришанова Т. С.

СЕМАНТИКА СЛОВА

На сучасному етапі розвитку мовознавства семантичні дослідження стали одним із провідних лінгвістичних напрямків. У сфері лексикології увагу дослідників привертає проблема вивчення семантичної структури слова, яка в наш час розробляється в руслі таких лінгвістичних напрямків, як семасіологія, когнітивна лінгвістика, прагмалінгвістика, стилістика, теорія лексикографії та ін.

Семантика – наука про значення. За словами Кронгауза М. А. початок цієї науки як самостійної дисципліни пов'язаний з появою робіт англійського філософа Дж. Локка і відноситься до середини XVII ст.. У XIX ст. існувало дві назви «науки про значення» - семасіологія та семантика. Проте з 60-х років XX ст. друга стає основною, а зараз по суті і єдиною назвою науки. Термін же «семасіологія» зберігся в науковому побуті і використовується в більш вузькому сенсі. Під ним мається на увазі розділ семантики, що вивчає значення слів та словосполучень, які використовуються для номінації, тобто фактично вивчає перехід від форми слова до думки або предмету. В термінологічному плані семасіологія протиставлена ономасіології, що вивчає саму номінацію - перехід від предмета або явища до їх позначення в мові, тобто вивчає те, як відбувається називання. [1]

Коцаренко Е.М. стверджує, що сьогодні лінгвістична семантика міцно утвердилася як самостійна наукова дисципліна. Для будь-якої наукової дисципліни одним з принципових питань, що визначають її статус, є питання про предмет і об'єкт. Так **об'єктом** лінгвістичної семантики є значення різних мовних одиниць. Її **предметом** же є вивчення функціонування

різних мовних одиниць в мові та мовленні. До головних **завдань** лінгвістичної семантики можна віднести:

- 1) розкриття природи значень і визначення їх видів; розроблення теорії значення;
- 2) дослідження структури значень, їх взаємодії і визначення, як значення закріплені за мовними засобами різних рівнів і розподілені між цими засобами; як поєднуються значення, утворюючи складні змісти;
- 3) встановлення типології значень;
- 4) виявлення спільного та відмінного в семантичних структурах різних мов, тобто досліджування того, що ховається за приватними фактами значення тих чи інших конкретних мовних одиниць, а також виявлення схожості і відмінності між мовами в цьому відношенні;
- 5) розроблення загальних принципів та особливостей побудови лінгвістичної семантики мови взагалі і «конкретних семантик», тобто семантичних теорій окремих мов. [2]

Сучасна семасіологія демонструє структурний підхід до вивчення лексичного значення слова. Так відомий мовознавець Стернін Й. зазначає, що існує три основних течії в цьому підході. У рамках першої всі значення членуються одразу на гранично малі семантичні компоненти, в ідеалі – атомарні семи. Як правило на такій позиції стоять прибічники диференційної концепції значення, в основі якої лежить положення про однорідність лексичної семантики. Друга течія виходить із неоднорідності лексичного значення; при цьому в значенні виділяються «семантичні блоки» різного рівня ієрархії, які відображають різний характер інформації, що передається словом. При такому підході лексичне значення ділиться спочатку на великі блоки – макрокомпоненти, які визначають основну специфіку семантики слова, і лише потім в складі макрокомпонентів виділяються мікрокомпоненти – семи. Прихильники третьої течії (аспектної) виокремлюють в значенні різні аспекти, що відображають різні сторони значення, різні прояви значення в системі мови або в мові. Виділяються найрізноманітніші аспекти значення - сигніфікативний, денотативний, лексичний, граматичний, конотативний, емоційний, оцінний, прагматичний, структурний, синтагматичний, культурно-історичний, ідеологічний, соціальний, лінгвокраїнознавчий, фоновий, асоціативний, кодовий, персонологічний, синхронний, діахронний, експлікативний, етичний, естетичний та ін. [3]

Як стверджує Нікітін М. В. словесні знаки легко розвивають багатозначність. Велика кількість слів мають не одне, а кілька закріплених за ними в узусі значень. Чим частіше слово зустрічається в мові, тим більше підстав очікувати у нього розгорнуту полісемію. У власне лінгвістичному плані відмінність значень проявляється в особливостях сполучуваності, в різних наборах трансформацій, синонімічних заміні і антисинонімічних

слів, перекладних еквівалентів і ін. У кожного значення вони свої, і це служить підсобним засобом лінгвістичної об'єктивації гіпотез про розмежування полісемії. Тій же меті ефективно служать компонентний аналіз значень і порівняння їх дефініцій і тлумачень. [4]

Також Михайло Васильович вказує на те, що семантична структура проявляє себе в двох взаємопов'язаних аспектах. В одних випадках під нею мають на увазі перш за все сукупність узуальних значень слова, пов'язаних відносинами семантичної деривації. Мова, таким чином, розглядається в плані узусу. В інших випадках, при підході до мови як системі одиниць і співвідношень, з семантичною структурою слова пов'язують в першу чергу уявлення про потенційні можливості семантичного варіювання слова з даним вихідним значенням. Не трудно помітити, що обидва підходи мають справу з одним предметом і розрізняються лише ракурсами його розгляду. У першому – звертають увагу на узуальні результати дії механізмів переосмислення слів, у другому – в центрі уваги самі механізми семантичного словоперетворення. [4]

У дослідженні семантичної структури слова, як зазначає Межжеріна Г. В., можливо визначити два основні етапи: 1) виділення в семантиці лексеми структурних елементів першого ступеня – значень багатозначного слова; слово розглядається як автономна, фактично позасистемна одиниця; 2) виділення в семантиці лексеми структурних елементів другого ступеня – латентних значень-зв'язок між значеннями одного слова і латентних значень-зв'язок між значеннями різних слів; слово розглядається як системна одиниця, структурний елемент лексико-семантичного об'єднання; застосування нового способу дослідження, – методу компонентного аналізу. [5]

Як структурна одиниця поля і лексико-семантичної групи лексема має семантичну структуру з ієрархічно організованими елементами, серед яких виділяються семантичні ознаки, семантичні компоненти, семи. Елементи семантичної структури пов'язані парадигматичними відношеннями: зв'язок між значеннями лексем в межах поля і лексико-семантичної групи здійснюється через спільні для цих лексем семантичні ознаки; диференційні ознаки виконують функцію опозиційних корелятивів. До ядра семантичної структури слова входить семантична ознака і ядерна сема. Семантична структура слова повільно, але безперервно змінюється, позиції її елементів не є сталими. [5]

Отже, семантика це наука, що вивчає значення мовних одиниць. Як самостійна дисципліна вона існує з середини XVII ст.. Перед семантикою постають такі завдання як виявлення природи значень, розкриття їх структури, дослідження їх взаємодії. Також наука про значення порівнює семантичні структури різних мов та встановлює спільне й відмінне між ними. На сьогодні в структурному підході вивчення лексичного значення слова існує три напрямки, а саме мікрокомпонентний (всі значення розділяються на малі семантичні

компоненти), мактропокомпонентний (лексичне значення ділиться спочатку на великі блоки, потім в їх складі виділяються мікрокомпоненти – семи) та аспектний напрямок (виокремлення в значенні різних аспектів, що відображають різні сторони значення). Дослідження семантичної структури слова відбувається в два етапи. На першому в семантиці лексеми виділяються значення багатозначного слова. На другому етапі в семантиці лексеми виділяються латентні значення-зв'язки між значеннями одного слова і між значеннями різних слів. Сама лексема має семантичну структуру з ієрархічно організованими елементами, серед яких виділяються семантичні ознаки, семантичні компоненти, семи.

Література

- 1) Кронгауз М. А. Семантика: Учебник для студ. лингв. фак. высш. учеб. заведений — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Издательский центр «Академия», 2005. — С. 5-6
- 2) Коцаренко Е.М. ЭУМК по учебной дисциплине «Семантика» для студентов дневной формы обучения специальности: 1-23 01 02 «Лингвистическое обеспечение межкультурных коммуникаций (по направлениям)»/ Е.М.Коцаренко. – Минск: БГЭУ, 2016. - С. 18-19
- 3) Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи. Издательство Воронежского университета, 1985 – С. 32-33
- 4) Никитин М. В. Основы лингвистической теории значения. Москва: «Высшая школа», 1988. – С. 66-67
- 5) Межжеріна Г. В. Структурна організація семантичних одиниць (поле – лексико-семантична група – слово) // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. - 2002. - Вип. 5. - С. 114-126.

УДК 811.111'3

Добровольська А.С.

КЛАСИФІКАЦІЯ СТИЛІСТИЧНОГО ПРИЙОМУ АЛЮЗІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ ДЖ. ОРУЕЛА «ANIMAL FARM: A FAIRY STORY»)

Алюзія разом з цитатами, афоризмами та різноманітними іншостильовими включеннями являє собою одну з форм реалізації категорії інтертекстуальності в тексті. Незважаючи на те, що термін «алюзія» з'являється у багатьох європейських мовах ще у XVI ст., сам феномен почав активно вивчатися лише наприкінці XX ст. Саме тому межі цього явища до нашого часу залишаються нез'ясованими повною мірою. Серед науковців не існує єдиної точки зору щодо тлумачення терміну «алюзія», ідентифікації класифікації, функцій та ролі, яку алюзія відіграє в художньому творі. В цьому і полягає **актуальність** нашого дослідження.

Мета нашої роботи розглянути сутність поняття «алюзія» в сучасній лінгвістиці, ознайомитися з принципами класифікації алюзій, здійснити класифікацію алюзій на матеріалі твору Дж. Оруела «Animal farm: a fairy story».

Об'єктом нашого дослідження є стилістичний прийом алюзії, а його **предметом** — особливості класифікації стилістичного прийому алюзії в сучасному науковому середовищі.

В Оксфордському тлумачному словнику зазначаються наступні визначення терміна *allusion*: 1) «мовна гра, гра слів, каламбур»; 2) «символічне вживання або уподібнення, метафора, алегорія»; 3) «приховане, непряме значення, те, що мається на увазі; okazionalne або другорядне значення» [1, с. 349].

Багато вчених-філологів (І. Арнольд, З. Бен-Порат, І. Гюббенет, А. Мамаєва, Д. Машкова, К. Перрі, А. Тютенко, Н. Фатєєва, І. Христенко та інші) визначають алюзію як наявність у тексті елементів, функція яких полягає у посиланні на зв'язок даного тексту з іншими текстами або ж посиланні на певні історичні, культурні і біографічні факти. Такі елементи називаються маркерами, або репрезентантами алюзії, а тексти і факти дійсності, до яких здійснюється відсилання, називаються денотатами алюзії. В основі актуалізації алюзії покладено певні фонові знання реципієнта.

І.Р. Гальперін, зазначає, що алюзія являє собою непряме посилання за допомогою слова або словосполучення на певний історичний, географічний, літературний, міфологічний або біблійний факт. Використання алюзії передбачає знання читачем або слухачем певного факту або події, при цьому, зазвичай, джерело алюзії не згадується [2, с. 172].

Зі свого боку У. Ірвін пропонує наступне визначення: алюзія — це посилання, яке є непрямым в тому сенсі, що вимагає появи асоціацій, що виходить за рамки простої заміни референта. Для реалізації цього непрямого посилання необхідна авторська інтенція. Важливо, щоб читач його міг розпізнати і виявити. На відміну від Гальперіна, Ірвін зазначає, що алюзії це не обов'язково короткі одиниці. Імітація стилю або форми також може бути алюзією. Таким чином, весь твір цілком здатний представляти собою алюзію. В цілому, непрямий характер посилання, авторська інтенція і можливість виявлення її читачем є достатніми умовами для реалізації алюзії [3].

Систематизацією та класифікацією видів алюзій займалися багато вітчизняних і зарубіжних дослідників (М.Д. Тухарелі, О.М. Дронова, К.М. Коваленко, С.С. Алешко-Ожевська, С.Р. Авраменко, Н.А. Фатєєва, В.П. Москвін та інші). Основою класифікації алюзивних одиниць можуть бути різні критерії: тематика, структурні та семантичні особливості, джерела алюзії, ступінь поширення алюзивного факту, присутність культурного, національного чи іншого забарвлення.

К.М. Коваленко на основі структурних особливостей алюзій виділяє два їх типи — просту (однозначну й багатозначну) та складну (комбіновану й багатокomпонентну) [4, с. 112]. За цим же критерієм М.Д. Тухарелі виділяє: алюзії-слова (частіше власні імена), алюзії-надфразові єдності, алюзії-абзаци, алюзії-строфи, алюзії-прозаїчні строфи, алюзії-розділи, алюзії-художні твори [5, с. 21].

В науковій літературі частіше можна простежити виокремлення типів алюзій залежно від їх формального вираження — однослівного чи текстового (О.М Дронова, С.С. Олешко-Ажевська, Д.В. Дюрішин, А.Б.Циренова). Групу однослівних або ономастичних алюзій складають: антропоніми (власні імена), топоніми (географічні назви), ктематоніми (назви історичних подій), теоніми (назви богів, демонів, міфологічних персонажів), космоніми (назви планет, зірок). О.Б. Ярема наголошує, що окрім однослівних алюзій та алюзивних цитат, натяк може міститись і в словосполученні або реченні, яке не є цитатою якогось літературного тексту, а може відсилати читача до іншого об'єкта. Здебільшого такі словосполучення є імпліцитними, оскільки розпізнати їх доводиться через змістовий складник алюзії, а не зовнішнє вираження, характерне для онімів й алюзивних цитат [6, с. 42–43].

В.П. Московін поділяє алюзії з урахуванням їх джерела на текстові (літературні, біблійні, міфологічні) та нетекстові (історичні, побутові) [7, с. 65].

Зі свого боку М. Д. Тухарелі наводить семантичну класифікацію алюзивних одиниць: власні назви (антропоніми); реалії (біблійні, літературні, міфологічні, історичні та ін.); цитати, відомі висловлювання, ремінісценції [5, с. 16–17].

О.Б. Ярема класифікує алюзії на основі критерію їх семантичного наповнення та трансформацій у метатексті: 1) апелятивні алюзії (сюжетні, ситуативні, іменні); 2) трансформативні алюзії; 3) іронічні алюзії; 4) символічні алюзії, які відображають різні варіанти зв'язку з прецедентним текстом і модифікацію семантики алюзій під впливом нових мікро- й макроконтекстів [6, с. 114–124].

В наших тезах ми розглянемо класифікацію стилістичного прийому алюзії на матеріалі всесвітньовідомої повісті-притчі Дж. Оруела «Animal Farm: A Fairy Story». Так, у своїй структурній класифікації дослідниця М.Д. Тухарелі виділяє такий тип алюзій як алюзії-художні твори [5, с. 21]. Ми вважаємо за доцільне віднести твір, взятий нами на розгляд, саме до цього типу алюзії, позаяк його сюжет відтворює історичні події 1917–1944 років у СРСР. З цієї причини за класифікацією В.П. Московіна за джерелом [7, с. 65] ця алюзія є нетекстовою, а саме, історичною. Згідно з класифікацією О.Б. Яреми цей випадок належить до апелятивної сюжетної алюзії, яка задає тон усьому тексту.

В творі фігурує низка персонажів, образи яких є алюзіями на відомих політичних діячів того часу, прошарки радянського населення та суспільні чи історичні явища. Яскравим прикладом може слугувати кабан Старий Майор (Old Major). Його образ це алюзія на постать відомого радянського політичного діяча В. Леніна. За джерелом це також нетекстова історична алюзія, а за семантичним наповненням — апелятивна сюжетна алюзія. У творі Старий Майор (як і його прототип) є ідейним натхненником бунту (революції), його палка промова у хліві на початку повісті є алюзією на революційні промови Леніна [8]:

«Only get rid of Man, and the produce of our labour would be our own. Almost overnight we could become rich and free. What then must we do? Why, work night and day, body and soul, for the overthrow of the human race! » [9, с.30].

За формою вираження це текстова алюзія, за структурою — алюзія-надфразова єдність, за джерелом — нетекстова історична алюзія, за семантичною класифікацією — історична алюзія-реалія, за трансформацією у метатексті — трансформативна алюзія.

*«The **skull of old Major**, now clean of flesh, had been disinterred from the orchard and set up on a stump at the foot of the flagstaff, beside the gun. After the hoisting of the flag, the animals were required to file past the skull in a reverent manner before entering the barn».* [9, с.67].

У вищенаведеному прикладі автор використовує алюзію на факт бальзамування Леніна та створення Мавзолею для його шанування після смерті. За структурою це алюзія-надфразова єдність, за джерелом — нетекстова історична алюзія, за семантичним наповненням — апелятивна сюжетна алюзія, за семантичною класифікацією — історична алюзія-реалія.

У творі наводиться текст гімну під назвою «Beasts of England», який тварини кожен день урочисто співають. Текст пісні є алюзією на «Інтернаціонал» [10], що свого часу був гімном комуністичних партій:

*«...Soon or late the day is coming,
Tyrant Man shall be o'erthrown,
And the fruitful fields of England
Shall be trod by beasts alone...»* [9, с. 32].

За структурою це алюзія-художній твір, за джерелом — текстова літературна алюзія, за семантичною класифікацією — історична алюзія-реалія, за трансформацією у метатексті — трансформативна алюзія.

У наступному прикладі можна побачити, як автор застосовує алюзію на звернення «товариш», яке було дуже поширеним у радянському суспільстві:

*«And remember, **comrades**, your resolution must never falter. »* [9, с. 30].

За способом формального вираження це однослівна алюзія, за джерелом — нетекстова побутова алюзія, за семантичною класифікацією — побутова алюзія-реалія.

Отже, можемо зробити висновок, що специфіка класифікації стилістичного прийому алюзії досліджувалася багатьма науковцями, які на основі різних принципів та критеріїв вибудовували свої власні класифікації. Для ідентифікації алюзій і повної активації авторського тексту потрібно мати певний рівень фонових знань. Вивчення алюзій сприяє розширенню соціокультурного світогляду.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямку вважаємо детальне дослідження функцій та стилістичної ролі алюзії у англomовних художніх текстах.

Література

1. The Oxford English Dictionary: Vols 1–20, 1989. Oxford University Press. Vol. 1.
2. Гальперин И.Р. Stylistics. Изд. 3-е. М.: Высшая школа, 1981. 316 с.
3. Irwin, W., 2001. What Is an Allusion? *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, vol. 59, issue 3, pp. 287–297.
4. Коваленко Е. Н. Когнитивные аспекты сказочной аллюзии: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 – германские языки. Томск, 2007. 180 с
5. Тухарели М. Д. Аллюзия в системе художественного произведения: дис. ... канд. филол. наук: 10.01.08 – теория литературы. Тбилиси, 1984. 167 с.
6. Ярема О. Б. Аллюзия в текстах британської художньої літератури: лінгвостатистичний аспект (на матеріалі творів модерністів): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – германські мови. Запоріжжя, 2016. 355 с.
7. Москвин В.П. Цитирование, аппликация, парафраз: К разграничению понятий. *Филологические науки*. 2002. № 1. С. 63–70.
8. В. И. Ульянов (Ленин). Как навсегда покончить с гнетом помещиков и капиталистов. *СоюзИнфо*. URL: <http://souz.info/library/lenin/howsave.html> (дата звернення: 30.11.2020).
9. George Orwell. *Animal Farm: A Fairy Story*. 1945. URL: [http://englishonlineclub.com/pdf/George%20Orwell%20-%20Animal%20Farm%20-%20A%20Fairy%20Story%20\[EnglishOnlineClub.com\].pdf](http://englishonlineclub.com/pdf/George%20Orwell%20-%20Animal%20Farm%20-%20A%20Fairy%20Story%20[EnglishOnlineClub.com].pdf) (дата звернення: 30.11.2020).
10. Ежен Потье. *Інтернаціонал*. Перекладач: Микола Вороний. *УкрЛіб*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3875> (дата звернення: 30.11.2020).

НАПРЯМКИ ТА ЖАНРИ В ЛІТЕРАТУРІ ТА РОМАН ХЕЛЕН ДЕВІТ «ОСТАННІЙ САМУРАЙ»

У цій роботі ми розглянемо сформовану систему літературних напрямів, що визначали особливості розвитку світового літературного процесу, а зокрема романтизм. Загалом, в літературі існують такі напрямки:

Класицизм – напрямок 17-19 століття, який заснований на наслідуванні античних зразків. Герої чітко поділяються на позитивних та негативних, а у кінці добро завжди торжествує. *Сентименталізм* – з'явився у другій половині 18- та начала 19 століття. Особлива увага йде душевному стану людини.

Реалізм – це напрямок 19 століття, мета якого є правдиве відтворення дійсності в її типових рисах. Типізація образів. Реалізму притаманне прагнення розглядати дійсність у розвитку, здатність виявляти розвиток нових соціальних, психологічних і суспільних відносин [1].

Модернізм – естетична концепція, формувалася у 1910 роки. Основним прийомом у творчості модерністів є «потік свідомості», що дозволяє відобразити рух думок, вражень, почуттів. Також з модернізму випливають такі напрямки: символізм, акмеїзм, футуризм, імажинізм. [1].

Романтизм – літературний напрямок кінця 18- другої половині 19 століття. Головні персонажі яскраві особливості в незвичних обставинах. У романтизмі характерні порив, внутрішня глибина людської індивідуальності [1].

Всі дослідники сходяться на тому, що найважливішою подією, що заграла роль при виникненні Романтизму була Велика французька революція, яка почалась 14 липня 1789 року, коли розгніваний народ взяв штурмом головну королівську в'язницю Бастилію, в результаті якої Франція стала спочатку конституційною монархією, а потім республікою. Революція стала найважливішим етапом формування сучасної республіканської, демократичної Європи. Надалі вона стала символом боротьби за свободу, рівноправність, справедливість поліпшення життя народу [2].

Найважливішою рисою романтизму став ірраціоналізм – уявлення про те, що життя не піддається розумному, логічному поясненню. Вона непередбачувана, незрозуміла. Та таємнича частина життя – це людська душа. Романтики висунули на перший план почуття, емоції, що не піддаються логіці. Емоційність – важливий фактор людини [2].

Головна цінність романтизму – любов. Любов – це вищий прояв людської особистості, вище щастя, найбільш повне розкриття всіх здібностей душі. Це головна мета і сенс життя.

Любов пов'язує людину з світами іншими, в любові відкриваються все найглибші, найважливіші таємниці буття. Для романтиків характерно уявлення про закоханих як про дві половинки, про не випадковість зустрічі, про містичне призначення саме цього чоловіка саме цій жінці. Також уявлення про те, що справжня любов може бути тільки раз в житті, що вона виникає миттєво з першого погляду [2].

Друга цінність романтизму – Мистецтво. Воно містить вищу Істину і вищу Красу, які художнику спускаються в момент натхнення з інших світів. Художник – ідеальна романтична особистість, наділена вищим даром за допомогою свого мистецтва одухотворити людей, робити їх краще, чистіше. Вищий вид мистецтва – Музика, вона найменш матеріальна, найбільш невизначена, вільна і ірраціональна, музика звернена безпосередньо до серця, до почуттів. Образ Музиканта в романтизмі дуже часто зустрічається. Третя найважливіша цінність романтизму – Природа та її краса. Романтики прагнули одухотворити природу, наділити її живою душею, особливим таємничим містичним життям [2].

Четверта романтична цінність – Свобода, внутрішня, духовна. Свобода – романтична цінність, оскільки вона можлива лише в ідеалі, але не в реальності [2].

Також в літературі існують жанри: епічні (роман-епос, роман, повість, оповідання, новела, притча, казка); Ліричні (ліричний вірш, елегія, послання, ода, епіграма, епітафія); Драматичні (комедія, трагедія, драма, трагікомедія); Поетичні (балада, поема) [3].

Розглядаючи детальніше жанр роману, він вважається багатопроблемним твором, що зображує людину в процесі його становлення і розвитку. Дія в романі наділена зовнішніми або внутрішніми конфліктами. Також вони бувають історичні, сатиричні, фантастичні, філософські та інші [3].

Що стосується романа Хелен Девіт «Останній самурай». Сама авторка народилась у 1957 році в місті Меріленд (США), але у дитинстві дуже часто змінювала місце проживання (Мексика, Бразилія, Колумбія, Еквадор) через те, що її батько був дипломатом. У 1975 році Хелен почала навчатися в коледжі, з якого потім пішла та працювала покоївкою. З часом Хелен потрапила в Оксфордський університет, де осягала філософію, класичну та античну літературу. Там вона й отримала докторську ступінь. У 1989 році Хелен відмовилась від академічної кар'єри [4].

Роботу над «Останнім самураєм» вона закінчила у 1998 році, та це став її дебютним романом, який став «хітом» Франкфуртського книжкового ярмарку. Уся світова критика одноголосно признали цей роман шедевром. Ця історія про «маленького генія», котрий шукав свого батька. Загалом у цій роботі переплітається проникнення у культуру Сходу та

іронічне сприйняття культури Захід. Також розповідається про природу геніальності, про відносини в сім'ї та дорослішання [4].

Отже роман «Останній самурай» вважається першим великим романом нового століття, який наповнений різними фактами з різних сфер діяльності. Але далеко не всі читачі згодні з думкою критиків та вважають, що ця книга занадто важка для читання. Та це і є риси жанру роману, за яким визначаються такі характеристики як зображення життя, в якому людина завжди прагне до ідеалу, та має філософське мислення.

Література

1. Кравець М. С. Культурологія: підручник /М. С. Кравець. —Л. : Новий Світ-2008. —320 с
2. Левчук, Л. Т. Історія світової культури: Навч. посіб. —3-тє вид., перероб. і доп. Київ: 2010. - 348с
2. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посіб. /М. М. Закович [та ін.]. — 3-тє вид., стер. —К. : Знання, 2007. —567 с.
4. livelib.ru [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.livelib.ru/author/29492-helen-devitt>

УДК 811.111'276.6:659.1

Карташова М.В.

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ СЛОГАНІВ

Життя сучасного суспільства неможливо уявити без реклами. Реклама міцно увійшла в наше життя, ми стикаємося з нею всюди - на телебаченні, радіо, на вулиці. Куди б не пішли, куди б ми не подивилися скрізь є реклама. Потреба в рекламі збільшується щодня, це пов'язано з величезним асортиментом товарів. На просторах сучасного ринку з'являється все більше і більше іноземної продукції, яка потребує якісної реклами. У зв'язку з цим переклад реклами привертає величезну увагу лінгвістів.

Актуальність теми цього дослідження полягає в більш детальному розгляді класифікації слоганів, бо вони є основою для дослідження рекламних текстів в перекладацькій сфері і на сьогоднішній день не існує загальноприйнятої єдиної класифікації слоганів, що істотно ускладнює їх переклад.

Об'єктом дослідження є англомовні слогани, а **предметом** даного дослідження є особливості класифікації рекламних слоганів.

Мета даного дослідження полягає в розгляді існуючих класифікацій слоганів. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні **завдання**: визначити поняття «слоган», та проаналізувати англомовні слогани на прикладі їх класифікацій.

У зв'язку із стрімким розвитком реклами жодна кампанія неможлива без слогану. Створення слоганів можна виділити в окремий, дуже важливий вид рекламного мистецтва. Він грає величезну роль у формуванні бренду в свідомості споживачів, у просуванні і продажу товарів, а також стає частиною культурного шару того чи іншого періоду.

Слоган – походить з галльської мови, і означає «бойовий клич». Первинне значення слова чітко відображає сучасну сутність та мету даного поняття. Основна функція слогана - це привернути увагу до предмету реклами та привести споживача до придбання даного товару [1, с. 10]. Рекламний слоган спрямований передусім на те, щоб позитивно вплинути на адресата і спонукати його до здійснення конкретної практичної дії. [2, с. 6].

На даний момент існує безліч класифікацій рекламних слоганів, які ґрунтуються на різних ознаках. Незважаючи на це, не існує єдиної думки при виділенні типів слоганів. Л. А. Дядечко робить акцент на те, що слоган є «індивідуально-авторським винаходом, його творення не підпорядковане систематизації» [3, с. 148]. Виходячи з цього, створити загальноприйнятую класифікацію слоганів є складним завданням. Але, незважаючи на це, багато дослідників висувують пропозиції щодо виділення типів рекламних текстів, визначаючи їх як окремі види слоганів. К. Шидо вважає, що класифікації рекламних слоганів ґрунтуються на тому, як вони формують певну мовну категорію, яка тяжіє до автономності і характеризується специфікою змісту та форми [4, с. 16]. Н. В. Колеснікова веде мову про рекламу торгової марки, торгово-роздрібну рекламу, політичну рекламу, адресно-довідкову рекламу, рекламу зі зворотним зв'язком, бізнес- рекламу, інституційну рекламу, громадську рекламу [5, с. 151]. У свою чергу, М. Апетян розглядає слогани в залежності від призначення рекламної кампанії, ділячи їх на товарні та корпоративні, при цьому товарні «скеровані на швидке збільшення продажу, тому й апелюють до унікальної торгової пропозиції продукції», а корпоративні «виражають зміст рекламної кампанії, бренду, товару чи послуги» [6, с. 669]. І.І. Морозова розділяє слогани на корпоративні та товарні. На її думку товарні слогани виражають перевагу товару або бренду товарів, а корпоративні слогани - відображають місію компанії [7]. Т. Д. Булах розглядає класифікацію різновидів текстів реклами та слоганів більш розгорнуто:

1. за соціальною спрямованістю: комерційні, соціальні;
2. за функціональним призначенням: престижні, споживацькі;
3. за способом подачі рекламної інформації: усні, письмові;
4. за метою: інформативні та переконувальні;
5. за методом викладу рекламного матеріалу: описові, називні, статистичні;
6. за характером: аргументовані, неаргументовані;
7. за формою подачі інформації: текст-діалог, текст-монолог;

8. за тематикою: рекламний текст одягу, косметики, їжі, навчання тощо;
9. за гендерними особливостями: чоловічі, жіночі;
10. за охопленням території: міжнародні, національні, регіональні;
11. за способом передачі оцінної інформації та характером емоційного впливу [8, с. 117].

Проаналізувавши дослідження лінгвістів, ми бачимо, що існує безліч класифікацій слоганів за різними ознаками, однак в нашій роботі ми будемо дотримуватися класифікації І.І. Морозової, тому що її класифікація, на нашу думку є найпоширенішою і більш актуальною в наш час.

Торгові слогани відносяться до певної продукції, також вони включають у себе унікальну рекламну пропозицію. Ми можемо це побачити на наступних прикладах:

«Whiskas - favourite Cat's Sweets» - «Whiskas – найулюбленіші ласощі для котів»

«Skittles...taste the rainbow» - «Skittles... Спробуй веселку»

«Melt in your mouth, not in your hands» - «Тане в роті, а не в руках» від M&Ms

Корпоративні слогани не спонукають придбати певний товар або послугу, вони показують ставлення компанії до споживачів. Наприклад:

«It's all about you» – «Це все про тебе» (слоган кави Nescafe);

«I'm lovin' it» – «Я це люблю!» (слоган мережі McDonald's);

«The Star always shines from above» - «Зірка завжди сяє зверху» (слоган компанії Mercedes);

«Impossible is nothing» - «Неможливе можливо» (слоган від компанії Adidas).

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що на сьогоднішній день існують різні думки щодо класифікації слоганів і створити єдину класифікацію буде досить складно. Однак, у зв'язку зі збільшенням імпорту іноземної продукції та послуг, збільшується кількість слоганів, які потребують перекладу, отже це спонукає нас до більш ретельного вивчення даного питання, що в свою чергу буде **перспективною** для розширення можливостей лінгвістів в даній сфері.

Література

1. Медведева Е.В. Рекламная коммуникация. Москва, 2003. 218 с.
2. Коваленко Н.Л. Лінгвістична позначеність слогана в структурі рекламного тексту: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Дніпропетровськ, 2006. 17 с.
3. Дядечко Л. А. Функціонування рекламних слоганів в усно-розмовному дискурсі.. Мова і суспільство, зб. наук. праць. Київ. 2011. № 2. С. 144–150.

4. Шидо К.В. Рекламный слоган как особый жанр английских рекламных текстов: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Саратов, 2002. 20 с.
5. Колесникова Н. В. Структурні типи рекламних текстів. *Вісник Запорізького державного університету*. 2000. № 1. С. 150–153.
6. Апетян М.К. Особенности перевода слоганов англоязычных реклам на русский язык. *Вісн. Молодой ученый*. 2014. № 1. С. 668–669.
7. Морозова И. Слагая слоганы. – Москва, 1998. 172 с.
8. Булах Т. Д. Реклама у видавничій справі: навч. посіб. Харків, 2011. 224 с.

УДК 811.111.-2554

Ковальчук Є. С.

ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ РІЧАРДА ДОКІНЗА У РОБОТІ “THE GOD DELUSION”

Науково-популярне видання — видання відомостей теоретичних та (чи) експериментальних досліджень у галузі науки, культури і техніки, викладених у формі, зрозумілій читачам-нефахівцям [1].

Науково-популярні видання схожі з науковими, але призначені здебільшого для широкого кола читачів, які не є спеціалістами конкретної галузі знань, головною вимогою для їх створення є доступний, популярний стиль викладу.

Науково-популярні видання мають на меті спростування або ж пояснення явищ науки й природи, які можуть зацікавити широкий загаль читачів, якими часто можуть бути звичайні люди, що не мають відповідних знань у цій проблемі. Проте легкодоступний стиль написання значно спрощує сприйняття тексту широкими масами населення

Релігієзнавство — комплекс наукових академічних (теоретичних, дослідницьких та навчальних) дисциплін, що вивчають суспільну природу релігії — її історію, розвиток та місце в культурі та соціумі, типологію та таке інше.

Релігієзнавство вивчає процес виникнення, функціонування й розвитку релігії, її будову, прояви в історії суспільства, роль у житті окремої людини, конкретних суспільств, взаємозв'язок і взаємодію з іншими царинами культури. Це комплексна галузь людського знання. Релігієзнавство сформувалося в результаті зусиль представників богословсько-теологічної, філософської і наукової думки [2].

Що таке Бог, напевно цим можна назвати основну думку даної книги. Автор починає з розповіді про своє дитинство і його зв'язку з вірою і богів в той час. Далі він починає задаватися думками, а що є бог? Він міркував: Для деяких людей слово «Бог» має настільки широке й різне значення, що вони неодмінно знаходять его в усьому, на що дивляться.

Можна почути, що «Бог - це все, що існує», «Бог - це наша краща сторона» або «Бог - це всесвіт». Слову «Бог», поза сумнівом, як и будь-якому іншому слову, можна приписати будь-яке значення, будь яке нам до вподоби. Якщо ви вважаєте, що «Бог - це енергія», то знайдете его в шматку антрациту [1].

Наступний пункт це думки про Ельштейна і його "віру" і хто такі натуралісти і як атеїсти пов'язані з натуралістам і їх ідеями? Джуліан Баджіні в Книзі «Дуже короткий вступ до атеїзму» так пояснює причини вірності атеїстів натуралізму: «Більшість атеїстів Переконайся в тому, що всесвіт складається з однієї-єдиної субстанції, з якої походить усе багатство явищ, які наповнюють людський життя - думки, краса, емоції, Моральні цінності ». Атеїсти у філософському плані ідентифікують собі з натуралізмом у тому сенсі, що, на їхню думку, у світі не існує нічого іншого, крім фізичної природи.(6)

Докінз зауважує, що ентузіазм, з яким він ставиться до науки, часто називають «релігійним». Благоговіння перед складністю природи він вважає основою «Ейнштейнкової релігії», оскільки Альберт Ейнштейн використовував слово «бог» як метафору для загадковості Всесвіту. Тим не менше, Докінз висловлює співчуття з приводу того, що численні науковці вживають слово «бог» в пантеїстичному і переносному значенні, бо це спантеличує читачів.[5]

Але основну увагу він приділяє критиці віри в надприродного творця, «придатного до поклоніння». Докінз з повагою ставиться до «ейнштейнкової релігії» і без усякої поваги — до звичайної релігії. Докінз пише, що сьогодні релігія незаслужено захищена від критики, та унаочнює свої погляди цитатою з Дугласа Адамса:

Релігія... несе в своєму серці ідеї, які ми називаємо священними або святими або якими завгодно. Це означає, що ця ідея або поняття, про які вам не можна говорити погано; просто не можна. Чому не можна? — та тому, що не можна. Якщо хто-небудь голосує за партію, яка вам не подобається, можете скільки завгодно це обговорювати, люди будуть сперечатися, але ніхто не образиться... Натомість, якщо хтось скаже «Я не можу торкатися вимикача по суботах», ви відповідаєте «Це я поважаю» [5].

Зокрема, ніякого надприродного розумного творця, який ховається за межами видимого всесвіту; ніяких душ, які живуть довше за тіло; і ніяких чудес, за винятком, звісно, явищ природи, яким ми ще не знайшли пояснення. Якщо здається, що щось виходить за межі нашого недосконалостей розуміння природи, то ми сподіваємося, що з часом знайдемо ключ до цього явища й пояснимо його звичайно законами природи. Далі автор розмірковує над темами Віри в віру. Тобто віру в свої принципи, а не в бога. Автор розділяє віру і бога як два незалежних поняття.[4]

Він писав: Я глибокий релігійний безбожник. Це такий новий різновид релігії. Так само він повністю заперечує персоналізованого творця у вигляді "Бога". Його цитата та думка про існування персоніфікованого Бога для мене повністю чужа й навіть наївна. Далі автор повертається до теми Ельштейна і його критиці відомими на той момент людьми. І показує наскільки люди затуманені вірою і богом що унікальність людини який багато винайшов і зробив великий внесок в науку ображають і різко негативно ставляться тільки через те що у Ельштейна інші думки з приводу бога і релігії в цілому [4].

Також багато критиків та відомих людей виразили своє ставлення до цієї роботи.

Наприклад, Майкл Р'юз, філософ-атеїст, професор Флоридського університету, член Королівського товариства Канади та Американської асоціації сприяння розвитку науки заявив: «На відміну від „нових атеїстів“ я вважаю необхідним вивчати сам предмет — і книга „Бог як ілюзія“ Докінза змушує мене соромитися того, що я теж атеїст. Докінз не переймається аналізом тих християнських аргументів, які так пихато висміює» [5].

Алвін Плантаїна, один із найвідоміших американських аналітичних філософів, лауреат Темплтонівської премії, порівняв книгу Докінза з «працею другокурсника, якщо ми тим самим не образимо більшість другокурсників» [5].

Схвальні рецензії на книгу опублікували нобелівський лауреат з фізіології або медицини Джеймс Вотсон, нобелівський лауреат з хімії Гаролд Крото, психолог і професор Гарвардського університету Стівен Пінкер тощо [5].

Наступний пункт на якому автор загострив увагу був інцидент і ситуація з привілеєм релігії в суспільстві конкретно в США. Він навів приклад хлопчика Джеймса Ніксона, 12-річний хлопчик з Огайо, відстояв у суді право ходити до школи в футболці з написами: «Гомосексуальність - це гріх, іслам - це брехня, аборт - це вбивство. У Деяких питаннях є чорне й біле! ». У школі йому не дозволено з'являтися в такій футболці, за що батьки хлопця протягли заклад до суду. Батьки вчинили б порядно, якби свою вимогу обґрунтовували першою поправкою до конституції, яка гарантує свободу слова. Зате якщо довести, що ненависть впливає з релігійних переконань, то вона вже перестає бути ненавистю. Далі автор стосується Ісламу і карикатур датської газети про пророка Моххамеда і диких наслідки здавалося б нешкідливою сатири. Через п'ять місяців після публікації дванадцяти карикатур старанно роздута істерія довкола «кривд» и «образ», завдання ісламу, досягла вибухової кульмінації. Учасники демонстрацій у Пакистані й Індонезії спалювали данські прапори (цікаво, де вони їх дістали?), істерично вимагаючи від данського уряду вибачень. (Вибачатися за що? Члени уряду не малювати й не публікували ці карикатури. Просто данці мешкають серед країни, де діє свобода преси, про якові в багатьох ісламських країнах люди не мають зеленого уявлення.) Норвезькі, німецькі, французькі й навіть американські

газети (но , зверніть увагу, що не британські) також передрукували карикатури на знак солідарності з «Jyllands-Posten», чим лише підкинули дров у багаття. Данські посольства й консульства громили, данські товари бойкотували, а данський громадянам (а заодно й громадянам других західних держав) погрожували фізичною розправою; у Пакистані спалили християнські церкви, які не мали жодних зв'язку ні з Данією, ні з Європою взагалі. Дев'ять осіб загинули під час нападу лівійських заворушників на італійське консульство в Бенгазі, а саме консульство спалили. Жермен Грір влучно зазначила, що ці люди найбільше люблять и вміють створювати пекло. Так само була оголошена нагорода за голову творця цих карикатур. Абсурдність всього цього дають ті факти що деякі карикатури були підроблені і карикатури робив не жоден чоловік, а ціла команда [4].

Далі тема обговорення автором була про Гіпотезу Бога. Бог Старого Заповіту — можливо, найбільш неприємний персонаж у світовій літературі. Ревнивий і гордий цим, дріб'язковий, несправедливий, безжалісний властолюбець, мстивий, натхненник етнічних чисток, жінконенависник, гомофоб, расист, дітовбивця, що сіє чуму та смерть, садо-мазохіст, примхливий, злостивий хуліган [4].

З дитинства наслуховавшись історій про его діяння, ми втратили здатність критично оцінювати его звірства. Далі автор дає визначення таких понять як Політеїзм и Монотеїзм. Політеїзм - віра у декількох богів. Наприклад: бога Грому або моря. Монотеїзм - віра у персоналізовану істоту. Наприклад як Ісус Христос чи Матер Марія [4].

Далі автор розповідає про життя і правильних принципах життя і без бога що люди можуть бути освіченими, добрими і морально освітніми, щасливими і без бога. В наступній частині книги автор доводить що корисність від релігії дуже невелика. Також автор зачіпає тему прив'язування релігії до людини з його народження. Так само автор висловлює свої думки з приводу того, що діти батьків мусульман ні дитина-мусульман та інші. А говорить що це дитина батьків мусульман та як дитина ще не в змозі розуміти що таке релігія. Наприкінці автор розповідає що світ може бути чарівним и без релігії та всього що пов'язане з нею. Що природа може надихати та допомагати, як це робить релігія [4].

Таким чином можу зробити висновок, що дана книга розкриває деталі Бога і всього позаземного і соц проблеми пов'язані з релігією з точки зору персонального думки автора і цитат відомих мислителів. Але дана тема залишається відкритою, так як немає фактів підтверджують це явище і які заперечують його.

Література

1. Dawkins, Richard 2006. Richard Dawkins, preface, 2008. Hemiro Ltd, видання українською мовою.

2. Докінз, Річард. Ілюзія Бога. / Пер. з англ. Тарас Цимбал. — Харків: КСД, 2018. — 432 стор. — ISBN 978-617-12-5413-8
3. Atheism Very Short Introduction. — Oxford: Oxford University Press, 2003. — ISBN 0-19-280424-3.

УДК: 811.111'255.4

Куценко Д. С.

АНГЛОМОВНІ ВЛАСНІ НАЗВИ У РОМАНІ Р. РІОРДАНА «PERCY JACKSON AND THE LIGHTNING THIEF» ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

Тема роботи присвячена аналізу англомовних власних назв та способам, які застосовуються при їх перекладі.

Об'єктом цієї роботи є англомовні власні імена. Предметом є особливості перекладу англомовних власних назв у фантастичному сіквелі романів Р.Ріордана про Персі Джексона.

Єдиного підходу до тлумачення терміну «ономастика» немає, однак серед лінгвістів визначається два підходи до його розуміння:

- по-перше, їм позначається комплексна наука про власні назви;
- по-друге — власні назви (в останньому значенні також вживається термін «онімія») [1, с. 8].

Власні назви — індивідуальні позначення об'єктів, що мають спільні (родові, видові, підвидові, а інколи ще й сортові) найменування [1, с. 9].

Серед основних відмінних ознак власних назв виділяють наступні:

- 1) назва дається індивідуальному об'єкту, а не класу об'єктів, що мають рису, характерну для всіх індивідів, що входять до цього класу;
- 2) іменованій за допомогою власної назви об'єкт завжди чітко визначений, відмежований, окреслений;
- 3) назва не пов'язана безпосередньо з поняттям та не має на рівні мови чіткої і однозначної конотації [1, с. 9-10].

За визначенням В. Виноградова, власні назви (оніми) — це слова, що називають дійсний чи вигаданий об'єкт, особу чи місцевість єдину в своєму роді. М. Кочерган зазначає, що власні назви, на відміну від загальних, служать для виділення названого ними об'єкта з низки подібних, його індивідуалізації та ідентифікації [2].

Основною класифікація власних назв вважається класифікація, запропонована М. Кочерганом, а саме:

- 1) антропоніми - імена людей;
- 2) топоніми - географічні назви;

- 3) теоніми - назви божеств;
- 4) зооніми - клички тварин;
- 5) астроніми - назви небесних тіл;
- 6) космоніми - назви зон космічного простору і сузір'їв;
- 7) хрононіми («квазівласні імена») - назви відрізків часу, пов'язані з історичними подіями;
- 8) ідеоніми - назви об'єктів духовної культури;
- 9) хрематоніми - назви об'єктів матеріальної культури;
- 10) ергоніми - назви об'єднань людей: товариства, організації тощо;
- 11) гідроніми - назви водоймищ (річки, озера, моря, болота);
- 12) етноніми - назви народів, етнічних груп [2].

Серед способів передачі власних назв з однієї мови на іншу, розрізняють:

1) експлікацію - уточнення у тексті або перекладацьком коментарі, коли оригінальна назва може призвести до непорозуміння у читачів, незнайомих з іноземною мовою або тим чи іншим терміном (наприклад: «BBC» - телеканал, інформаційне агентство чи телерадіокомпанія «Бі-Бі-Сі» та російське ВВС - «военно-воздушные силы»;

2) транслітерацію - метод перекладу, при якому дві мови можуть мати різні графічні системи, але букви та їх сполучення в цих мовах співпадають;

3) транскрипцію - фонетична подібність, переклад не графічного складу слова, а його звучання;

4) екзоніми - власні назви, що не вживаються місцевим населенням, але вживаються у мовах інших народів (наприклад: англ. «the English Channel», укр. та рос. «Ла-Манш», фр. «La Manche»;

5) транспозицію - коли власні назви, що мають різні форми у різних мовах, але спільну етимологію, використовують при перекладі як еквіваленти;

6) калькування - для передачі топонімів, що складаються з двох і більше слів (the White House - Білий Дім, Wild West - Дикий Захід); напівкалька (Fifth Avenue - П'ята авеню) [3].

У наших тезах за матеріал аналізу було узяті власні назви у фантастичному сіквелі романів Р. Ріордана про Персі Джексона. В опрацьованому матеріалі зустрічаються наступні власні назви:

- антропоніми: *Percy Jackson, Mr. Brunner, Nancy Bobofit, Grover Underwood, Mrs. Dodds, Gabe Ugliano* та *Smelly Gabe, Annabeth Chase*;

- топоніми: *Yancy Academy private school, Metropolitan Museum of Art, Half-Blood Hill, White House, Styx, Olympus*;

- назви міфічних істот та людей: *satyr, Minotaur, Chiron, centaur*;

- теоніми: *Pasiphae, Chronos, Zeus, Hera, Apollo, Aphrodite, Dionysus, Jupiter, Venus*.
- ергоніми: *Council of Cloven Elders*;
- інші: *Revolutionary War cannon, ADHD*;

Проаналізувавши способи перекладу, що застосовуються у романі, було встановлено, що основними з них є:

- транскрипція: *Percy Jackson* - Персі Джексон, *Mr. Brunner* - містер Бранер, *Nancy Bobofit* - Ненсі Бобофіт, *Mrs. Dodds* - місіс Додз, *Gabe Ugliano* - Гейб Ульяно (сполучення *gl* походить з італійської мови та надає звук “ль”).

- транслітерація: *Grover Underwood* - Гровер Ундервуд, *Annabeth Chase* - Аннабет Чейз.

- калькування: *Smelly Gabe* - Смердюк Гейб, *White House* - Білий Дім, *Yancy Academy private school* - приватна школа-інтернат Йєнсі, *Metropolitan Museum of Art* - музей мистецтв Метрополітен, *Half-Blood Hill* - Пагорб напівкровок, *Council of Cloven Elders* - Рада козлоногих старійшин, *Revolutionary War cannon* - гармата повстанців.

- транспозиція використовується в усіх випадках перекладу грецьких теонімів та міфічних істот: *Chronos* - Кронос, *Zeus* - Зевс, *Aphrodite* - Афродіта, *satyr* - сатир, *centaur* - кентавр.

Також у перекладеному тексті можна виділити випадки відсутнього перекладу, наприклад, *ADHD* - синдром дефіциту уваги та гіперактивність (СДУГ), від якого залишилась лише гіперактивність.

Таким чином, було встановлено, що домінуючим способом перекладу антропонімів є транскрипція, топонімів - калькування, а транспозиція використовується при перекладі теонімів та міфологемів. Антропоніми можуть перекладатися кількома способами, проте перекладач завжди повинен дотримуватися принципу милозвучності у мові-реципієнті.

Перспектива нашого подальшого дослідження полягає у тому, щоб зробити вибірку власних назв з роману та провести кількісний аналіз способів їх перекладу.

Література

1. Сызранова, Г.Ю. Ономастика : учеб. пособие. – Тольятти : Изд-во ТГУ, 2013. 248 с.
2. Відтворення англійських власних назв українською мовою на матеріалі творів художньої літератури : веб-сайт. URL: https://knowledge.allbest.ru/languages/2c0a65625a3ad79b5d53a88421306c27_0.html
3. Способы передачи иноязычных имен собственных : веб-сайт. URL: <https://study-english.info/translation-proper-names.php>.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ МЕДИЧНОЇ ТЕМАТИКИ У СФЕРІ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Медичний переклад – надзвичайно складне явище, позначене розгалуженою системою жанрів та долучених дисциплін, що викликає розбіжності в номенклатурі. Зокрема, представники квебекської школи перекладу паралельно вживають терміни «медико-фармацевтичний» та «біо-медичний переклад». За рахунок розширення рамок самого поняття зростає поле термінологічної лексики та зразків текстів, які так чи інакше підходять під визначення «медичних перекладів» [1].

Терміносистема медичної тематики інтернаціоналізована, що зумовлюється використанням багатьма мовами греко-латинського фонду як джерела словотвірних формантів. У такій ситуації переклад термінів здебільшого зводиться до знаходження відповідних одиниць у мові перекладу чи до утворення складного терміна з використанням арсеналу терміноелементів, які існують у мові [1].

Англійська медична термінологія є складною динамічною системою, що має чіткі межі в лексичній системі англійської мови. Висока комунікативна значущість досліджуваної терміносистеми засвідчена взаємозв'язками з літературною мовою, загальнонауковою та іншими термінологічними системами, а також активним уживанням у не фаховій сфері. Неоднорідність складу англомовної термінології з погляду її походження відбиває тривалий історичний процес розвитку терміносистеми [2].

Медичні терміни можна розділити на типи, залежно від того, які саме засоби мови беруть участь у створенні терміну:

1. Похідні терміни (афіксні) – терміни, які створені за допомогою афіксів, суфіксів та префіксів:

- суфіксальні: **cardiac** – серцевий;
- префіксально-суфіксальні: **hypertension** – гіпертонія;

2. Складні терміни – терміни, що складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: **bloodstream**-кровотік.

3. Терміни-словосполучення – терміни, що складаються з декількох компонентів: **arteryhardening** – затвердіння артерій, **arterialplaque** – атеросклеротична бляшка, **bloodclotting**-згортання крові, **heartpalpitations** – серцебиття [3].

За допомогою вибору словникового відповідника перекладено такі терміни як **angina** – стенокардія, **ischemia** – ішемія, **bleeding** – кровотеча. Найменша кількість випадків

транскодування припадає на його адаптивний вид: *arrhythmias* – аритмія, *myopathy* – міопатія [2].

Через відмінності граматичних та лексичних особливостей медичних понять, досить часто перекладач використовує перестановку, тобто зміну в послідовності певної кількості даних елементів, трансформацію заміни частини мови. Наприклад: *blood clotting* – згортання крові, *coronary heart disease* – ішемічна хвороба серця, *heart disease* – хвороба серця, *heart valve problem* – проблема серцевого клапану.

До автохтонних відповідників серед термінів медичного обладнання ми віднесли наступні одиниці: *cannula* – катетер, *pacemaker* – кардіостимулятор.

Досить часто фігурує спосіб транскодування. Наприклад: *defibrillator* – дефібрилятор, *electrocardiogram* – електрокардіограма, *stethoscope* – стетоскоп.

Найменшою частотністю відзначається калькування: *blood-brain* – гематоенцефалічний, *blood-testis* – гематотестикулярний, *implantable cardiac pacemakers* – імплантовані кардіостимулятори, де замість загальновживаних слів в англійській мові підставляються у тому ж порядку їхні відповідники, що мають давньогрецьке або латинське походження – *gemato* (давньогрец.) – кров [3].

Досить часто перекладають лексичні одиниці за допомогою декількох способів та трансформацій, поєднуючи їх. Наприклад: *circulatory assist unit* – апарат для підтримки кровообігу, *hemodialysis units* – апарат гемодіалізу, *bloodinfusionset* – інфузійний набір для забору крові [3].

Серед медичних термінів є мовленнєві або образні медичні терміни-метафори – це семантичні новоутворення, що не мають усталених перекладних відповідників. Образні метафори можуть співпадати у мовній концептуальній картині світу у двох мовах, або можуть мати інше вираження [3].

Мовні медичні терміни-метафори можуть перекладатися як метафоричним словом, так і неметафоричним відповідником залежно від загального стилістичного аналізу тексту: наприклад, метафоричний термін *venous lake* може перекладатися як «венозне озерце», «судинна пляма» та «венозне розширення» [2]. У таких випадках вибір варіанту перекладу визначається залежно від загального стилістичного аналізу тексту.

Групи термінів, що позначали органи серцево-судинної системи, обстеження та лікування хворого, а також захворювання, перекладалися за допомогою добору еквівалента та транскодування. Серед інших термінів було виявлено кілька скорочень, які переклали за допомогою добору аналога.

Література

1. Місник М. В. Формування української медичної клінічної термінології: автореф. дис. канд. філол. наук. Київ, 2002. 20 с.
2. Петрова О. Б. Структурно-семантична характеристика медичної термінології та народних найменувань хвороб в українській мові : дис. канд. філол. наук. Харків, 1994. 24 с.
3. Самойлов Д. В. О переводе медицинского текста. Издат. дом “Практика”, 2006. 148 с.

УДК 811.111'255.4

Михайличенко Д.В.

ЛЕКСИЧЕСКИЕ И ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИЙ НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛОЯЗЫЧНОГО РОМАНА С. МЕЙЕР "TWILIGHT"

В последние десятилетия в связи с развитием антропоцентрической лингвистической парадигмы, интерес как зарубежных, так и отечественных лингвистов прикован к изучению эмоций, как одной из форм отражения действительности [1]. Со стороны лингвистов наблюдается усиленное внимание к эмоциональному состоянию человека, речевая реализация которого еще не полностью исследована как в теории коммуникации, так и в теории текста. Однако сегодня в лингвистике актуально изучение текстов, выражающих эмоции, в частности, средств, с помощью которых говорящий (писатель) выражает свое отношение к тем или иным людям, передает свои чувства, эмоции.

Проблемой выражения эмотивности в тексте и изучением средств выражения эмоций занимались многие известные отечественные и зарубежные лингвисты: Н. И. Панасенко [2], Н.П. Киселюк [3], В. И. Шаховский [1].

Целью нашего исследования является представление классификации лексических и лексико-стилистических средств выражения эмоций в романе С.Мейер "Twilight". Достижение указанной цели предполагает выполнение следующих задач:

- раскрыть понятие эмотивной лексики;
- представить классификацию лексических и лексико-стилистических средств выражения эмоций в романе;
- проанализировать примеры выражения эмоций из романа.

Эта проблема лингвистики остается до сих пор **актуальной**, так как в лингвистике до сих пор нет целостной лингвистической теории эмоций, а существующие теории характеризуют эмоции с позиции различных областей науки.

В рамках эмотиологии существует две основные трактовки сущности эмотивной лексики. Согласно первой трактовке, которую нам раскрывают Л. Г. Бабенко, А. Н. Галкина-Федорук категория эмотивности включает в себя и названия эмоций, и чистые эмотивы, и потенциально эмотивные слова [4]. Другие ученые такие как И. Шаховский, И. В. Арнольд,

А. С. Илинская исключают из состава эмотивов слова, которые называют эмоции и чувства, поскольку они считают, что эти слова несут лишь мысль о переживании, но не непосредственное его выражение [1].

Согласно подходу к эмотивности В. И. Шаховского [1], существует три группы лексики для речевой репрезентации эмоций. Это лексика, которая называет, лексика, которая описывает и лексика, выражающая эмоции.

Лексические средства выражения эмоций мы рассмотрим на примере романа С.Мейер "Twilight". Вышеназванные лексические средства представлены в вербализации собственных эмоциональных состояний и в вербализации эмоциональных состояний других.

а) **вербализация собственного эмоционального состояния**, то есть говорящий сам называет эмоцию, которую он испытывает в настоящее время. Могут использоваться разные части речи, в том числе существительные (happiness, despair, seriousness, interest, confidence, pity,ets):

I paused for a moment, hating the wave of guilt that swept through me.

В данном примере существительным выражены эмоции, которые чувствует главная героиня.

"No need to add that my being happy in Forks is an impossibility."

В данном примере Бэлла описывает свое состояние несчастья при помощи герундия.

Эмоции сожаления, страха называет сам персонаж. Эти эмоции он переживает сам. Название собственных эмоций облегчает читателям и собеседнику понимание эмоционального состояния персонажа.

прилагательные (sorry, happy, angry, unhappy, poor, furious, glad, nervous),

"Hey, Edward, I'm really sorry —" Tyler began.

She was silent as she walked by my side between classes, and I was afraid to ask her why.

I hoped he couldn't hear the hysterical edge to my voice.

There was no confidence in my voice.

Эти слова выражает эмоциональное напряжение персонажа, он подчеркивает свое состояние, хочет привлечь внимание к своему эмоциональному фону.

б) **вербализация эмоциональных состояний других**, то есть говорящий называет эмоцию другого человека, он может не знать об этом наверняка, но исходя из ситуации, может предположить, что чувствует человек.

"She stayed with me at first, but she missed him. It made her unhappy... so I decided it was time to spend some quality time with Charlie.

At least Mike was happy to see me.

His face was abruptly severe, as if he were afraid that he'd accidentally said too much.

Maybe they realized they had scared me and were sorry.

Emmett was supremely confident.

"We're going to make it there before him," Alice said confidently.

She didn't even seem to notice the pain, poor little creature.

Pity because, as beautiful as they were, they were outsiders, clearly not accepted.

Словами "poor " и" pity " персонаж направил эмоцию сожаления на другого.

His voice was still angry, and bitinglly sarcastic.

Edward's low voice was furious.

Her beautiful eyes were intense and — when they flickered unwillingly to my face — furious.

Персонаж в романе вербализирует эмоции другого персонажа для того, чтобы читатель мог понять те эмоции, которые пытается передать автор, используя этот метод.

Лексические средства, выражающие эмоции играют также важную роль в структуре художественного текста. Эмоции могут быть выражены междометиями, сварливыми словами или же словами-вульгаризмами.

а) **Междометия**

Эмоциональное состояние человека может выражаться через такие эмоционально-оценочные междометия, как oh, now, ay, yeah, ha, oho. Они могут определять различные эмоции - как отрицательные, так и положительные; это можно определить только через контекст или через эмоционально окрашенную лексику.

"Oh yeah — that's due Thursday, right?" "Um, Wednesday, I think."

"Oh yeah — you said you were friends with the Newton kid."

"Oh," I said, relieved, shaking his sleek hand. "You're Billy's son. I probably should remember you."

"Oh, I'd say that's an understatement." I grimaced.

"The Cullens? Oh, they're not supposed to come onto the reservation."

"Oh, go ahead — they're on sale," I encouraged.

"Oh, come on," I said dubiously.

"Oh, right." He grinned.

Oh-Используется для обозначения понимания или подтверждения, для предисловия прямого обращения ("о, сэр!"), для выражения эмоций или служит ответом на боль/удовольствие. (Ooh-это вариант, используемый для двух последних целей.)

"Um... Mike Newton," I told him reluctantly.

Um- используется для затягивания времени, также для выражения скепсиса

"Ha ha." I still had my eyes closed, but I was feeling more normal every minute.

Ha-ha-передает смех или насмешку

"Hey, Mike," I called, waving back, unable to be halfhearted on a morning like this.

"Hey, Jessica," I said when we were a few feet away. "Thanks for remembering." She handed me my jacket without speaking.

"Hey, I thought you couldn't read my mind!" I hissed.

Hey-может выражать удивление, восторг, иногда - просьба повторить или обратить внимание на что-либо

"Er... hi." She shifted her wide eyes to me, trying to gather her jumbled thoughts.

Er (иногда **erm**)- служит для оттягивания времени.

"Hmmm." He paused to catch a stray lock of hair that was escaping the twist on my neck and wound it back into place.

"Hmmm," I said, taking another bite of pizza as an excuse to look down.

"Hmmm?" He sounded as if I had pulled him from some other train of thought.

"Hmmm..." I watched him frame his answer carefully. "What would you say to meeting my family?"

Hm- предполагает заинтересованность, смятение, испуг, скептицизм.

"Now," he breathed, and just his smell disturbed my thought processes, "what exactly are you worrying about?"

Now (часто с повтором "Now, now")-используется как предостережение, увещевание.

Whoops. "Not that one."

"Oops. I'm not supposed to say anything about that."

"Oops," I breathed.

Oops (также уменьшительно-ласкательные вариации **oopsie** or **oopsy**) обращает внимание на ошибку или недостаток

I sighed. "Ouch," I muttered.

Ouch – реакция на боль от жестких слов или действий.

"Shhhh," he shushed me. "Everything's all right now."

"Shhhh, Bella, calm down."

Shh - требование тишины.

"You and Cullen, huh?" he asked, his tone rebellious.

Huh – выражение недоверие, смятение; с вопросительной интонацией - просьба повторить.

"Uh, no problem, I guess..."

Uh - выражает скептичность, затягивание времени)

Uh-oh. "I thought you liked the Cullens."

Uh-oh. "What about?" I asked.

Uh-oh – выражает озабоченность, беспокойство, испуг.

"Wow, Jake, how tall are you now?"

"Wow, Dad, I love it! Thanks!"

"Wow, what must that be like?" he wondered.

"Cullen? I didn't see him... wow, it was all so fast, I guess. Is he okay?"

"Wow, you're green, Bella," Mike said nervously.

Wow- выражение удивления.

b) **Вульгаризмы и сварливые слова.**

Безусловно вульгаризмы и сварливые слова выражают негативные эмоции, такие как злость, негодование, жестокость. Они могут передаваться словами *Damn! Fool! Stupid!* И означают высокую степень эмоциональности, когда человек не контролирует эмоции и очень нервный.

"Damn it, Bella!" he broke off, gasping. "You'll be the death of me, I swear you will."

Then you can take me any damned place you want.

"Darn it," I muttered. My heart was crashing in my chest.

"I decided as long as I was going to hell, I might as well do it thoroughly."

"To me, it was like you were some kind of demon, summoned straight from my own personal hell to ruin me.

"It's my fault — I was a fool to expose you like that."

"I was so stupid, Edward. I thought he had my mom."

Stupid, stupid, stupid. I wasn't as eager to escape Forks as I should be, as any normal, sane person would be.

С помощью сварливых слов автор пытается показать читателю высокую степень эмоциональности героя в той или иной ситуации. Такие фразы и слова делают сюжет более эмоционально насыщенным и раскрывают его с абсолютно другой стороны, более понятной для реципиента.

Следовательно, речевая вербализация эмоций может осуществляться различными средствами: с помощью эмотивной лексики, выраженной разноуровневыми единицами, при помощи выражений, а также стилистических экспрессивных средств. Поэтому мы можем сделать вывод, что эмоции отражают отношение субъекта к объекту. Эмоции являются фундаментальными реакциями пользователей языка, которые оптимизируют процесс и результат коммуникативной деятельности и помогают читателю понимать эмоции и чувства героев должным образом. На примере Романа "Twilight" установлено: для передачи эмоционального состояния персонажей автор использовала широкий спектр эмотивности для передачи удивления, гнева, печали, радости и тому подобное, а также изменение

телодвижений, осанки. При анализе лексических средств передачи эмоций выявлено, что при передаче эмоционального состояния в художественном произведении доминируют лексемы, а реже - грамматические конструкции.

Дальнейший интерес для исследования представляет анализ способов вербализации эмотивной лексики в романе С.Мейер "Twilight".

Література

1. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1987. 192 с.
2. Панасенко Н. И. Интонационные средства выражения субъективной модальности в английском монологе-рассуждении : дис. канд. філ. наук : 10.02.04 – германские языки. Киев, 1985. 191 с.
3. Киселюк Н. П. Вербальні та невербальні засоби актуалізації емоційного стану радості в художньому дискурсі (на матеріалі англomовної прози ХХ-ХХІ століть) : дис. канд. філ. наук : 10.02.04-германские языки. Киев, 2009. 240 с.
4. Бабенко Л. Г. Лексические средства обозначения эмоций в русском языке. Свердловск, 1989. 184 с.

УДК 811.111'373

Петрова А.О.

ТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ АМЕРИКАНСЬКОГО ГУМОРУ (НА МАТЕРІАЛІ КІНОСТРІЧКИ "SOME LIKE IT HOT")

Сміх, гумор, комічне займають значне місце в духовному житті американського суспільства і в його мові. Мова ж нерозривно пов'язана з культурою, яка визначає зміст мовних одиниць, а вони в свою чергу обумовлюють поведінку носіїв тієї чи іншої культури. Вивчаючи різноманіття виразів, можна багато чого зрозуміти і дізнатися не тільки про культуру різних країн мови, що вивчається, але і в численних нюансах щоденного побуту, зафіксованого в значеннях мовних одиниць. Гумор виступає певним репрезентантом соціокультурної реальності та змін, які проходять у суспільстві. Актуалізація комічного все частіше зустрічається в усіх сферах соціальності: від особистих відносин до політики.

Зокрема, американський гумор як явище мовознавства та як когнітивний феномен став об'єктом дослідження в працях таких видатних представників різних лінгвістичних шкіл, як Х. Клівленд, Х. Комагер, Д. Карбо, С. Сторті, В. П. Шестаков, А. В. Павлов, В. В. Овчинников, М. М. Карамзін та ін.

Об'єктом нашої роботи є американський гумор, а **предметом** – тематичні особливості його проявів.

Завданням нашої роботи є дослідження американського гумору як одного з концептів американської національної картини світу, виявити тематичні особливості відображення національної культури в комічних виразах з кінофільму “Some Like It Hot”.

Труднощі визначення американського гумору як окремого та виразного явища виникають, перш за все, з більш широкої проблеми ідентифікації чисто американського культурного досвіду будь-якого роду, за винятком того, що в грубому сенсі має місце в Сполучених Штатах. Подібно до інших самопроголошених революційних суспільств, американці широко заявляли про свою культурну самобутність і винахідливість [1].

До 1830-х років американська культура була готова схвалити окремий американський стиль гумору, «національний американський гумор», як писав Уолтер Блер, англійський фольклорист, висловлюючи «переконавання, звичаї і асоціації» нації [2]. Але найбільш впливові дослідники гумору в Америці прийняли теорію про те, що американський гумор є автономним продуктом національного характеру і національної культури, і ця точка зору сильно вплинула на вивчення гумору в Америці для цілого покоління або навіть більше [3].

Отже, американський гумор можна визначити як вид комічного, який характеризується комедійним ставленням до дійсності американського народу, стосується аспектів американської культури і залежить від історичного та сучасного розвитку культури країни.

Американський варіант англійської мови і багато що зі звичаїв і інститутів американського народу походять з періоду його колоніальних років, культури і традицій Європи, Африки та Азії, а також багато було перейнято від корінного населення індіанців.

Існує така думка, що в основі американського гумору лежить народний гумор, що виник з демократичних мас, що виражає найглибші інстинкти і цінності загубленого світу повсякденної масової життя і культури [1].

Із самого початку нації були люди, які відчували, що гумор в Америці відрізняється від гумору в старому світі, і вони завжди виділяли екстравагантні і гротескні перебільшення [2]:

—*I'm not very bright, I guess.*

—*I wouldn't say that. Careless, maybe.*

—*No, just dumb. If I had any brain, I wouldn't be with this crummy girls' band* [4].

Теми рівності, індивідуалізму і конкуренції настільки ж очевидні в американському гуморі, як і теми перебільшення, хвастоців і насильства, і глибоко переплітаються з ними:

—*It's humiliating.*

—*So you got pinched in the elevator. So what? Would you rather be picking lead out of your navel?* [4]

Ситуації, описані в подібних жартах, настільки водночасно абсурдні та правдоподібні, дещо перебільшені, що змушує слухача сміятися.

У жартах з гендерною тематикою виражається вічний конфлікт між чоловіком і жінкою. Чоловіки не розуміють жіночої логіки, жінки в свою чергу не розуміють чоловіків.

—*How can they walk on these things? How do they keep their balance?*

—*Must be the way their weight is distributed. Come on.*

—*And it's so drafty. They must be catching colds all the time.* [4]

Юристи — це найвидатніші представники американської культури та американської концепції правової держави, де центральною фігурою є людина, її права та свобода. У свідомості людей вони здаються недобросовісними, егоїстичними та нечесними багатими людьми.

—*You're not hurt, are you?*

—*I don't think so.*

—*I wish you'd make sure.*

—*Why?*

—*Because usually, when people find out who I am, they get themselves a wheel chair and a shyster lawyer, and sue me for a quarter of a million dollars.* [4]

В американському комунікативному просторі є також жарти, які стосуються концепту ”їжі”, наведемо приклад:

—*When I was a kid, I used to have a dream. I was locked up in this pastry shop overnight with all kinds of goodies around: jelly rolls and mocha eclairs and sponge cake and Boston cream pie and cherry tarts...*

—*Listen, stupe. No butter and no pastry. We're on a diet!* [4]

Отже, наслідки унікальних американських політичних, соціальних і культурних форм, які пронизують всі аспекти національного життя, зародили американський гумор, який сам по собі привернув міжнародну увагу громадськості. Незалежно від форми американського гумору в майбутньому, комедія насильства, екстравагантності та гротескового перебільшення і надалі виражатиме основні аспекти американської культури та суспільства. Це не розмитий і невизначений американський характер, а вічна боротьба за культурний контроль та творче вираження, попри форми та напрямки соціальних змін.

Література

1. Sklar R., (1994). *Movie-Made America: A Cultural History of American Movies*. New York: Vintage Books
2. Blair W., (1960). *Native American Humor*. New York: Harpercollins College Div.
3. Rourke C., (2004). *American Humor: A Study of the National Character*. New York: New York Review Books Classics.

УДК 811.111'373

Попович

О.Р.

СЕМАНТИКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З ТОПОНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Фразеологічні одиниці з топонімічним компонентом (далі ФОТК) займають особливе місце в картині світу англомовного співтовариства. Це пов'язано з їх лінгвокультурологічною значимістю та з особливостями семантики даної групи лексики. Очевидно, що концептуальна спорідненість фразеологізмів визначається наявністю в них різноманітних – семантичних і структурних – компонентів, «які вказують на участь в процесі формування фразеологічних знаків однієї і тієї ж семіотичної галузі культури» [1, с. 37]. Саме цей критерій узят за основу формування емпіричного корпусу даного дослідження, який включає 211 ФОТК, відібраних з Англо-російського фразеологічного словника А. В. Куніна [2], Longman Dictionary of English Idioms [3], Oxford Advanced Learner's Dictionary [4], Cambridge International Dictionary of Idioms [5], Collins Cobuild Dictionary of Idioms [6].

Аналіз емпіричного матеріалу показав, що з усього масиву відібраних ФОТК лише 33 мають просторову семантику, наприклад, *from Boston to Baltimore* 'всюди'. Семантичний аналіз ФОТК з просторовою семантикою, показав, що з їх допомогою в картині світу англомовної лінгвокультурної спільноти актуалізуються 5 основних ознак: 1) вільна територія, місце доступне для використання (*London is a roost for every bird* 'досл. Лондон - це сідало для будь-якої птиці, місто можливостей '); 2) місце для певної мети (*to find oneself in Hades* 'опинитися в підземному царстві серед померлих душ'); 3) необмежена протяжність у всіх вимірах і напрямках (*from here to Timbaktu* 'заморські, далекі країни'); 4) велика ділянка земної поверхні (*hell and halt of Georgia* 'величезний простір; величезна площа, територія'); 5) відстань між чимось (*from Maine to California* 'з одного кінця США в іншій'). Слід зазначити, що загальною ядерною семою у всіх ЛСВ є 'area'. Таким чином, ФОТК відображають сутнісні характеристики своїх денотатів на рівні опису географічного простору. Найменування об'єктів є найбільш частотним значенням. Далі йдуть ФО зі значенням великого простору і ФО, що вказують на віддаленість простору.

178 ФОТК в емпіричному корпусі семантично не пов'язані з поняттям простору. Семантична класифікація цих одиниць налічує 10 груп: Здоров'я людини, матеріальне становище людини, Смерть, Їжа, Свята та розваги, Зовнішній вигляд людини, Діяльність

людини, Сімейний побут, Поведінка людини, Система правосуддя. Найчисленнішими є такі групи, як: «Здоров'я людини» (31 ФОТК: Delhi Belly 'діарея'); «Матеріальне становище людини» (29 одиниць), що включає ФОТК, що позначають бідність і багатство (to go to Bath 'жебракувати', on the high-road to Needham 'бути на межі банкрутства', poor as Crowsborough (Common) 'дуже бідний, жебрак', on Easy Street 'жити в комфорті, перебувати у фінансовій незалежності', as poor as the Bishop of Chester 'безмірно багатий'); «Смерть» (26 одиниць: to cross the Styx 'вмирати - в грецькій міфології Стікс - річка, через яку тіні померлих переправлялися в країну мертвих', in Golgotha are the skulls of all sizes 'перед смертю всі рівні').

Досить кількісно-номинативними є групи ФОТК зі значенням «Їжа» (20 одиниць: Jack of Dover 'морський язик (риба)', Norfolk capon 'досл. Норфолкський Каплун, копчений оселедець'), «Свята та розваги» (20 одиниць: anniversary of the siege of Gibraltar 'дата, яку можна відзначати хоч кожен день', Bristol compliment 'подарунок, непотрібний тому хто його дарує'). Група «Зовнішній вигляд людини» представлена 19 одиницями, прикладами таких одиниць є: Eton crop 'жіноча стрижка під хлопчика', as big as Dorchester butt 'надмірно повний', long man of Wilmington 'дуже високий чоловік'. До групи «Діяльність людини» (17 од.) входять назви професій, а також номінації, що вказують на роботу людину, наприклад, Yarmouth mittens 'робітничий клас', Grub street hack 'халтурник'. До цієї групи також входять ФОТК, які номінують діяльність людей, що засуджується суспільством, наприклад, scarlet woman of Babylon 'блудниця', Tyburn blossom 'молодий злодій, юний правопорушник', king of Tyburn 'кат' та ін.

Периферійними є групи зі значенням «сімейний побут», які знаходять своє відображення в 16 одиницях: to take a child to Banbury cross 'качати дитину на колінах', to merit (deserve, eat) Dunmow flitch 'перебувати у щасливому шлюбі'. Група «Поведінка людини» (7 од.) Представлена наступними фразеологізмами: to send a man to Cornwall without a boat 'бойкотувати, ігнорувати кого-небудь; зраджувати чоловіка', to fiddle while Rome burns 'розважатись під час народного лиха', to raise Nail Columbia 'буянити, скандалити'. Найменшою за кількістю виявилась група «Система правосуддя», представлена 4 одиницями. ФО даної тематичної групи підкреслюють важливість для британської нації такого правового інституту, як законодавча система, наприклад, courtesy of England 'юридичне право вдівця'.

На основі проведеного аналізу ми прийшли до висновку, що фразеологічні одиниці з топонімічним компонентом найчастіше асоціюються з географічним простором, матеріальним становищем людини, здоров'ям і смертю. Це зумовлено тим, що ФОТК

відображають особливості сприйняття картини світу англomовною лінгвокультурною спільнотою.

Література

1. Зикова І. В. Концептосфера культури і фразеологія: теорія та методи лінгвокультурологічного дослідження. – М.: Ленанд, 2019. – 376 с.
2. Кунін А. В. Англо–російський фразеологічний словник/Літ. Ред. М. Д. Литвинова. – 4–е вид., перероб. Та доп. – М.: Рос. Мова, 1984. – 944 с.
3. Longman dictionary of contemporary English. New edition. – Harlow.: Longman, 2009. – 2082 р.
4. Hornby, A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary [Text] / A. S. Hornby. – Oxford University Press, 1995. – 1428 р.
5. Cambridge international dictionary of idioms. – Cambridge.: Cambridge university press., 1998. – 504 р.
6. Collins Cobuild dictionary of idioms. – London.: HarperCollins Publishers Ltd., 1997. – 494 р.

УДК 811.112.2 ' 373

Тараненко А.К.

ЗАПОЗИЧЕНІ ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ 21 СТОЛІТТЯ У СУЧАСНОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

Англійська мова, яка вона? Як на мене, вона різноманітна, цікава та особлива. Вона одна з найбільш розповсюджених мов на планеті, яка постійно змінюється та збагачується, саме тому англійська мова така жива. І в цьому, на мою думку, немає нічого дивного, враховуючи яку довгу історію має ця мова. Відомо, що до 1066 року Британія включала найрізноманітніші культури, що змінювали одна одну від римлян, германських племен, саксів і ютів до вікінгів і норманів із Франції. Саме тому англійська багато чим зобов'язана іншим мовам [1, с. 6]. Лексичний склад англійської мови постійно розширювався, та інші континенти, через взаємодію з англійськими і американськими мандрівниками, сприяли додаванню нових слів і фраз, які зараз є частиною сучасної англійської мови.

Кожна мова не існує ізольовано, вона постійно розвивається та збагачується за рахунок запозичень з інших мов. Проникнення елементів однієї мови до іншої є наслідком контактування та взаємодії мов. Запозичення – це, як відомо, один із регулярних шляхів поповнення лексичного складу кожної мови. Я вважаю, що запозичення – це про розвиток, про новітні технології та про суспільство. І. Франко вважав, що «кожна літературна мова доти живе і здібна до життя, доки має можливість, з одного боку, всисати в себе всі

культурні елементи сучасності, значить збагачуватися новими термінами та висловами, відповідними до прогресу сучасної цивілізації, але не втрачаючи при тім свого основного типу і не переходячи в жаргон якоїсь спеціальної верстви чи групи людей, а з другого боку, доки має тенденцію збагачуватися чимраз новими елементами з питомого народного життя і з відмін та діалектів народного говору» [2, с. 207]. Існують різні підходи до вивчення лексичного запозичення 1) фундаментально етимологічний та історичний підхід (переважає) 2) заснований на вивченні окремих історій слів і орієнтований на лексичну історію і розвиток англійської мови 3) стилістичний підхід, заснований на аналізі текстів, а не слів у часі, що вимагає сприйнятливості до уявлень говорять про слова і до фактів їх історії (відбивається побічно через аспекти структури слова або фонології).

Мета роботи - аналіз запозичення лексичної одиниці в англійській мові. Термін запозичення може вживатися у двох значеннях: 1) процес сприймання одиниць однієї мови іншою і 2) сам факт перенесення в іншу мову. Мовознавці слушно пов'язують запозичення з впливом мовного контактування, зокрема А. Загнітко зауважує, що «запозичення – це елементи чужої мови (слова, словотворчі афікси, синтаксичні конструкції тощо), перенесені з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів» [3, с. 304]. Запозичення як елемент англійської мови також має свою специфіку: такі елементи існують на різних рівнях мови, але не в рівних кількостях. Найбільша їх кількість є на рівні слів, найменша – на рівні стійких словосполучень [4, с. 94]. А й звісно, згадайте як багато запозичених слів ми використовуємо, а от стійкі словосполучення та вирази – це те, що, мабуть, згадає не кожний.

У наш час, на тлі глобалізації та понаднормового впливу ЗМІ, процес запозичення набирає надзвичайних масштабів. У зв'язку з важливістю швидкої передачі інформації в кінці XX – на початку XXI ст. слова з багатьох мов легко потрапляють в англійську. Саме тому об'єктом моєї роботи є запозичення, а предметом – сучасний газетний дискурс. Робота побудована на основі порівняльно- історичного методу. Варто враховувати, що намітилася в наше століття науково-технічного прогресу тенденція до створення міжнародної термінології, єдиних найменувань понять, явищ сучасної науки, виробництва, що також сприяє закріпленню запозичених слів, що одержали інтернаціональний характер. Тож, не тільки на історію слід буде покладатися, а саме тому структурно-рівневий аналіз має місце бути у дослідженні. Необхідно систематизувати і класифікувати запозичення, ґрунтуючись як на дослідженнях фахівців у цій галузі, так і покладаючись на власну практичну роботу.

Дослідження запозичень на прикладі газет є актуальним. Ми помітили, що запозичення не тільки присутнє в звукових даних; воно також помітно в письмових текстах, зокрема, в газетах. В даній роботі розглядається використання запозичених слів, знайдених у випусках

газет "The Guardian" за 2020 рік. Багато подій трапляється кожного дня і кожна людина дізнається новини саме з газет, це не означає, що ми беремо паперову газету кожного ранку, звісно ж ні, це минуле століття. Усе навколо розвивається і газети не є виключенням, вони адаптувалися до онлайн формату і тепер кожен з нас може просто взяти свій гаджет та дізнатися події з кожного куточку світу.

Література

1. Philip Durkin «Borrowed Words: A History of Loanwords in English», 2014. 6 с.
2. Франко І. Літературна мова і діалекти / І. Франко // Зібрання творів: у 50-ти томах. – Т. 37. – К. : Наукова думка, 1982. 207 с.
3. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – Т. 1. 304 с.
4. Акуленко В.В. Українська мова в європейському контексті (проблеми розвитку мовленевої комунікації), 1998. -№2-3. 94-95 с.

УДК: 81-116.3

Ходарєва В. О.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «HOW TO GET AWAY WITH MURDER»)

Тема дослідження присвячена особливостям та способам перекладу англomовних юридичних термінів на матеріалі серіалу «How to get away with murder».

Об'єктом цієї роботи стали англійські юридичні терміни, що зустрілися в опрацьованому матеріалі, **предметом** є характеристика юридичної термінології та особливості перекладу англійських юридичних термінів на українську мову.

Завданнями дослідження є загальна характеристика юридичних термінів, виявлення особливостей та способів їх перекладу та визначення основних труднощів, що супроводжують цей процес.

З огляду на те, що система права регулює майже всі види суспільних відносин, юриспруденція займає виняткове місце в житті сучасного суспільства. Мовна комунікація в цій сфері викликає особливий інтерес серед лінгвістів, що зумовлено встановленням і розвитком міцних контактів між державами з різними правовими системами. Дослідження юридичних текстів, зокрема складної юридичної термінології, спрямовані на досягнення високого рівня якості та адекватності перекладу для уникнення непорозумінь між учасниками дискурсу та сприяння обміну досвідом між фахівцями та науковцями різних країн. Цим характеризується **актуальність** цієї роботи.

Переклад юридичних текстів, як один із видів спеціального перекладу, має ряд особливостей та може вважатися одним із найскладніших. Він неодмінно потребує високого рівня професійної підготовки, знання специфіки конкретного виду правовідносин, вміння орієнтуватися в чинному законодавстві, а також володіння спеціальною юридичною лексикою, що створює термінологічну базу мов оригіналу та перекладу.

Детальніше ми розглянемо саме особливості перекладу термінів, адже слід пам'ятати, що кожна країна має свою юридичну систему, а отже й відповідну термінологію та реалії. Так, значні труднощі виникають при перекладі через те, що юридична термінологія британського, американського та українського права дещо відрізняється, і пояснюється це як лінгвістичними причинами, так і різницею у правових системах [1].

Вивчення особливостей юридичного професійного спілкування ми перш за все пов'язуємо з поняттям **юридичної термінології**, тобто історично сформованої сукупності термінів, яка виражає систему правових понять і призначена забезпечувати специфічні потреби спілкування у сфері законодавства, юридичної науки й практики [2]. Власне **юридичний термін** можна визначити як слово (чи словосполучення), що використовується в законодавстві, є узагальненим найменуванням юридичного поняття, має чіткий зміст і відрізняється семантичною однозначністю та функціональною стійкістю [3].

Оскільки термін є одиницею професійного спілкування, існують деякі вимоги, яким він повинен відповідати. З огляду це виділяють наступні характерні ознаки терміна [4]:

а) належність до певної термінологічної системи; б) наявність дефініції (визначення); в) однозначність в межах однієї терміносистеми; г) точність; д) стилістична нейтральність; е) відсутність синонімів та омонімів у межах однієї терміносистеми; є) відсутність експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків.

Як показує практика, досить невелика кількість термінів задовольняє всі перелічені вимоги. Зазвичай юридичні терміни схильні бути міждисциплінарними, полісемічними (навіть в межах однієї галузі права), контекстуально залежними та мати цілий ряд синонімів. Все це ускладнює процес їх перекладу.

Юридична термінологія вкрай різноманітна та може бути класифікована за різними підставами. Так, залежно від галузевої приналежності, юридичні терміни поділяються на [5]:

- 1) терміни конституційного права (суверенітет (sovereignty), уряд (government));
- 2) терміни адміністративного права (адміністративна відповідальність (civil liability), адміністративне правопорушення (administrative violation));
- 3) терміни цивільного права (угода (agreement), афілійована особа (affiliated person));
- 4) терміни сімейного права (шлюб (marriage), усиновлення/удочеріння (adoption));
- 5) терміни кримінального права (судимість (criminal record), контрабанда (smuggling));

б) терміни з інших галузей права.

За будовою усі терміни лінгвісти поділяють на: 1) прості, які складаються із одного слова: *interrogation – donum*; 2) складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *blacklist – чорний список*; 3) терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: *accessory to a crime – співучасник злочину*. З точки зору походження термін може бути утвореним на основі рідної мови або запозиченим як із нейтрального термінологічного банку (міжнародні греко-латинські терміноелементи), так і з іншої мови. Він повинен відображати ознаки конкретного поняття, адже значення терміна для спеціаліста еквівалентне значенню поняття [6].

Процес вибору адекватного відповідника до іншомовного терміна часто супроводжується певними проблемами. Існування в мові перекладу прямого еквівалента значно його полегшує. Еквівалентами вважають такі відповідності між словами двох мов, які є постійними та рівнозначними, наприклад: *suspect – підозрюваний, case – справа*. До еквівалентів можна віднести і латинські вирази, які стали «крилатими» в багатьох мовах, у тому числі в українській і англійській, наприклад: *de facto – де-факто, фактично* [7].

Проте іноді абсолютний еквівалент, який міг би досить точно розкрити значення терміна вихідної мови, відсутній в мові перекладу. В такому випадку перекладач змушений застосувати деякі перекладацькі трансформації. Серед лексичних трансформацій виділяють: 1) калькування – заміна складових частин вихідної лексичної одиниці (морфем або слів у стійких словосполученнях) їх лексичними відповідниками в мові перекладу, наприклад: *supplemental arrest report – додатковий звіт про арешт*; 2) транскрибування – відтворення звукової форми вихідної лексичної одиниці, її фонемного складу за допомогою букв мови перекладу, наприклад: *Legal Aid – Лігал Ейд*; 3) транслітерація – відтворення графічної форми вихідної лексичної одиниці, її літерного складу за допомогою букв мови перекладу, наприклад: *verdict – вердикт*.

Зважаючи на те що аналіз перекладу юридичної термінології було проведено на прикладах юридичних термінів, які зустрілися нам в американській кримінальній драмі, варто підкреслити, що переклад термінології в кінотексті є дещо спрощеним. Перш за все, причиною цього є факт того, що більша частина цільової аудиторії володіє лише загальними знаннями професійної сфери діяльності.

Таким чином, при перекладі юридичних термінів в художньому тексті інколи притримуються наступних стратегій: описовий, приблизний та послівний переклади, переклад лексичною одиницею нетермінологічного змісту, компресія терміна, що складається з декількох компонентів, генералізація та нульовий переклад.

Спосіб перекладу	Термін в контексті [8]	Переклад терміна [9]
Описовий переклад	Motion to strike!	Запит на вилучення!
Приблизний переклад	Double jeopardy still stands..	Подвійного притягнення ще нікто не скасовував..
Послівний переклад	..cite an extraordinary circumstance	..враховуючи надзвичайні обставини
Переклад лексичною одиницею нетермінологічного змісту	I'm on probation	Мене усунули
Компресія терміна	forensic clues	зачіпки
Генералізація	The government offered a plea deal	Уряд запропонував угоду
Нульовий переклад	Once he's on the witness list , either side can call him	Свідка може викликати будь-яка сторона

Таким чином, можна зробити висновки про те, що для якісного перекладу юридичних текстів необхідно не лише досконало знати термінологію, а й вміти користуватися нею в залежності від контексту та реалій носіїв мови. Нами було виявлено, що юридична термінологія є розгалуженою системою, а переклад багатьох термінів супроводжується труднощами, які перекладач може подолати за допомогою певних способів і стратегій. **Перспективою** цього дослідження є подальший розгляд особливостей юридичної термінології та порівняння англійської та американської термінологічних систем.

Література

1. Задихайло О. А. Актуальні проблеми викладання англійської мови професійного спрямування студентам юридичних факультетів закладів вищої освіти. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2018. №29. С. 140 – 146
2. Пивоваров В. М., Єрахторіна О. М., Лисенко О. А. Мова української юриспруденції: навч. посіб. Харків: Право, 2020. 330 с.
3. Загороднюк А. С. Труднощі юридичного перекладу англійських термінів-полісемантів українською мовою (на прикладі термінів "law", "body", "case", "regulation", "public" та "power"). *Журн. «Science and Education a New Dimension: Philology»*. 2013. № 13. С. 53 – 56
4. Мацюк З. О., Станкевич Н. І. Українська мова професійного спілкування: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів 2-е вид. Львів. К.: Каравела, 2005. 352 с.

5. Толстик В.А. Проблемы классификации юридической терминологии. *Актуальные проблемы экономики и права*. 2013. №2 (26). С.176 – 182.
6. Нікіфорова С. М. Особливості юридичної термінології в англійській мові. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2012. №19. С. 173 – 179.
7. Шумило І. І., Карпушина М. Г. Труднощі перекладу юридичних термінів англійської мови. *Журн. «Молодий вчений»*. 2017. №12 (52). С. 275 – 278.
8. How to Get Away with Murder Transcripts Index – Forever Dreaming [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://transcripts.foreverdreaming.org/viewforum.php?f=188> (дата звернення 30.11.2020)
9. Серіал «Як уникнути покарання за вбивство» українською онлайн [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://uaserials.pro/749-yak-uniknuti-pokarannya-za-vbivstvo-sezon-1.html> (дата звернення 30.11.2020)

УДК 811.161.2'25

Юсупова А.І.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ НАНОТЕХНОЛОГІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Сфера нанотехнологій – це одна з найбільш перспективних міждисциплінарних наукових сфер сучасності, тому питання обміну певною практичною та теоретичною інформацією щодо досягнень у цій науковій галузі між різними країнами світу та адаптації цієї інформації задля її використання у різних сферах людського життя, посягає важливе місце у лінгвістичних дослідженнях.

Специфіка англійської термінології, яка стосується нанотехнологічної галузі має загальнонаукову семантичну варіативність та певні конкретні значення у текстах. А тому з'являється необхідність дослідити функціональні особливості термінології нанотехнологічної сфери, яка, в свою чергу, займає значне місце у модернізації таких наук як медицина, фізика, хімія тощо та передати ці термінологічні особливості українською мовою.

В нанотехнологічній сфері використовуються як прості, так і похідні терміни, а також терміни, що мають складну структуру (комбінація котрих може бути дуже різною, а отже, може становити деякі труднощі у перекладі термінологічної бази).

Прикладами термінів нанотехнологічної сфери можуть бути такі:

- прості терміни – fibre – волокно, probe – зонд;
- похідні терміни (утворюються за допомогою додавання префіксів та суфіксів) – dewetting – незмочування, indenter – наконечник;

– складні терміни – *gene delivery* – доставка генів, *microphase separation* – мікрофазний розподіл [1, с. 54].

Щодо спеціальних прийомів перекладу, то основними прийомами перекладу англійських термінів простої та похідної груп на українську мову слугують транскодування та лексичний еквівалент.

Транскодування використовуються у випадках, коли термін мови перекладу походить з міжнародних терміноелементів давньогрецької чи латинської мови. Приклад простих термінів: *micelle* – міцела, *qubit* – кубіт, *genome* – геном; приклад похідних термінів: *diffraction* – дифракція, *crystallite* – кристаліт, *leaky* – той, що має протікання, *unreactive* – той, що не реагує.

Метод транскодування слів переважає в перекладі нанотехнологічної термінології. Причиною слугує те, що певні лексичні одиниці можуть не мати відповідників в мові перекладу.

Лексичний еквівалент допомагає передати лексичну відповідність терміну, яка буде точно збігатися зі значенням слова. Приклад простих термінів: *mask* – пластина, *wire* – квантова проволочка, *trap* – оптичний пінцет, *lattice* – решітка; приклад похідних термінів: *nanowhisker* – нитковидний кристал, *coagulation* – згортання крові.

Слід зазначити, що прийом транскодування слів переважає у перекладі саме простих термінів: похідні терміни продуктивніше перекладаються за допомогою пошуку еквівалента в мові перекладу [2, с. 721].

Щодо термінів складної групи, то їх переклад, зазвичай, забезпечується за допомогою калькування (*electron donor* – донор електрона, *blue emulsion* – блакитна емульсія). Також використовуються і інші способи перекладу, наприклад, пошук еквівалента (*electron carrier* – переносник електрона, *macromolecule* – полімерна молекула), транскодування (*biosensor* – біосенсор, *femtototechnology* – фемтотехнологія), описовий переклад (*fission-producing* – той, що викликає поділ) та генералізація (*light emitting diode* – світлодіод).

Такі терміни також перекладаються в залежності від спеціальних структур – *N + N* або *Adj. + N*, де один із компонентів – це технічний термін, а інший – слово з загальнонавчальної лексики.

Терміни моделі *Adj. + N* (прикметник + іменник), наприклад, перекладаються на українську мову таким чином: *optical waveguide* – оптичний хвилевід, *photovoltaic cell* – фотоелектрична ланка, *spinodal decomposition* – спінодальний розклад.

Терміни моделі *N + N* (іменник + іменник) можуть перекладатися декількома способами:

– український відповідник N2 може виступати формою родового відмінка з постпозитивним означенням до відповідника N1. Наприклад: absorption efficiency – ефективність поглинання, electron transport – перенесення електронів.

Також необхідно пам'ятати, що для перекладу термінів, які мають у своєму складі власні імена, застосовується прийом транслітерації. Наприклад: Bingel reaction – реакція Бінгеля, Fresnel zone – зона Френеля;

– український відповідник N1 виступає у ролі прикметника. Наприклад: bell-jar – вакуумний ковпак, fiber optics – волоконна оптика, gap junctions – щілинні контакти [2, с. 722].

Також, зустрічаються випадки вживання складних термінів, які були побудовані за моделями N + Part. I або N + Part. II.

Терміни моделі N + Part. I можуть перекладатися на українську мову підрядним означальним реченням, де Part. I буде означати дієприкметник, який трансформується у присудок, а N буде означати іменник, що трансформується в додаток. Таким чином, перекладаються такі терміни, як: living polymerization – жива полімеризація, fission-producing – той, що викликає поділ.

Терміни моделі N + Part. II частіше за все перекладаються як підрядні означальні речення, де Part. II, у ролі дієприкметника, буде трансформуватися у присудок, а іменник – у додаток. Наприклад: light-induced destruction – руйнування, викликане світлом.

Складні терміни, частіше за все, перекладаються саме дослівно (калькуванням), тому що вони мають у своїй структурі багато компонентів: компоненти спеціального словника, лексики, що є загальноживаною тощо – все це поєднується в єдине значення та закономірно викликає певну необхідність перекладу цих компонентів найточнішим чином [2, с. 723].

Отже, в залежності від типу термінів сфери нанотехнологій, доцільно застосовувати різні моделі щодо їх перекладу з англійської мови на українську. Наприклад, прості терміни краще за все перекладаються за допомогою транскодування, похідні – за допомогою еквівалента, а складні – за певними моделями речень або прийомом калькування. Вибір конкретної моделі перекладу термінології має залежати значним чином від композиційної будови та способу творення лексичних одиниць.

Література

1. Соловйов М.В. Способи термінотворення в сучасному англomовному науково-технічному тексті в сфері нанотехнологій. *Мова та література у полікультурному просторі*. 2016. С. 53–55.
2. Козуб А.О. Лексико-граматичні закономірності перекладу англійської науково-технічної термінології сфери нанотехнологій. *Філологічні науки*. 2018. № 11, С. 720–723.

3. Комарова Л.О. Нанотехнології. Українсько-англійський словник-довідник концептуальних понять. Київ.: ВІКНУ, 2011. 416 с.

СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛАВІСТИКИ ТА
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

УДК 373.3/.5.016:82

Ізьо І. В.

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ЧИТАЧА НА УРОКАХ
ЛІТЕРАТУРИ**

Формування читача, читацької компетентності школяра є актуальною педагогічною проблемою, оскільки в умовах розвитку інформаційних технологій помітним є згасання інтересу учнів до художнього слова, що негативно позначається на їхньому подальшому житті. Виникає запитання: яким має бути читацький розвиток, читацькі здібності, щоб повноцінно естетично взаємодіяти з твором? Літературознавці по-різному підходять до розв'язання цієї проблеми, проте традиційно всі сходяться на тому, що повноцінне сприйняття художньої літератури вимагає від читача значних інтелектуальних зусиль. Хто ж вона – компетентна читацька особистість? Які ознаки їй притаманні? Найперше – це здатність самостійно послуговуватися набутими знаннями й уміннями з метою знаходити, за потреби, інші, необхідні для розв'язання посталих проблем. Компетентному читачеві, – як зазначено в навчальній програмі з зарубіжної літератури – притаманні: сталий інтерес до читання, здатність уявляти і переживати прочитане, критично й рефлексійно мислити, вести діалог із текстом, інтерпретувати прочитане, знаходити авторські і творити власні смисли, відчувати естетичну насолоду від художнього слова. Серед ключових компетентностей, запропонованих українським освітянським керівництвом, читацької компетентності не зазначено. Немає її і в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2011). Лише в Державному стандарті початкової загальної освіти читаємо: «Метою літературного читання є формування читацької компетентності учнів, яка є базовою складовою комунікативної і пізнавальної компетентності». [1, с.3] Зі змісту тези випливає, що читацька компетентність у початковій школі трактується як ключова. У старшій школі йдеться про предметну літературну компетентність. Щоб успішно реалізувати читацьку компетентність, потрібно чітко усвідомлювати її сутність, знати структуру. Компонентами її

є складники «нижчого рівня», кількість яких у дослідженнях науковців різниться. Узагальнено їх можна визначити так:

- літературознавча (здатність застосовувати літературознавчі знання й уміння для інтерпретації та аналізу художнього твору, налагодження діалогу з текстом (автором, героями), самим собою, іншими читачами, знаходження в ньому авторських і творення власних смислів);
- інформаційна (готовність працювати з різними джерелами інформації, знаходити та опрацьовувати її);
- емпатійно-образна (спроможність уявляти прочитане, співпереживати, мислити образами);
- естетично-аксіологічна (здатність оцінювати художній твір з естетичних позицій, розглядати зміст, учинки героїв, авторську позицію з погляду національних і загальнолюдських цінностей);
- творчо-мовленнєва (здатність обґрунтовувати власну думку, створювати тексти, будувати зв'язні висловлення залежно від комунікативної ситуації);
- самоорганізаційна (здатність керувати власною читацькою діяльністю, особистісним і читацьким розвитком).

Складність та особливість формування компетентності в тому, що вона не формується напряду, а є ситуативним виявом предметних і загальнонавчальних знань і вмінь (компетенцій), які в сукупності забезпечують становлення учня як суб'єкта читацької діяльності й читацького саморозвитку.

Формування читацької компетентності має свої особливості залежно від віку учнів та класу навчання. У 5-6 класах програмою передбачені тексти, інтерес яких в основному зосереджений на сюжеті і героях твору. Важливими складовими читацької компетентності в цих класах є удосконалення навичок виразного читання, розвиток умінь переказувати прочитане, робити самостійні судження, ставити запитання до прочитаного. Доповнює ці завдання оволодіння теоретико-літературними поняттями відповідно до вимог навчальної програми з зарубіжної літератури. Уміння розрізняти ці поняття і користуватися ними безпосередньо впливає на формування в учнів основ читацької компетентності, кінцевою метою якої є діалог «автор – читач». На думку Світлани Паламар, «щоб діалог відбувся, письменник і читач повинні говорити однією мовою, якої школяра треба навчати на уроках літератури, вчити осягати різницю між світом художнього твору і світом реальним, мистецтвом і життям, вчити бачити «штучність» літератури, художню умовність. Лише в процесі такого спілкування, освоюючи мову мистецтва, учень відтворює авторську модель

світу, втілену в художньому образі. Саме відтворює, а не засвоює: адже на відміну від ідеї, образ світу засвоїти можна. Художній текст дає змогу поглянути на світ очима іншого, дає можливість «проходження не пройдених доріг» [2, с.324]. Отже, у процесі організованого спілкування з художнім текстом учень співвідносить образ світу, зображений у літературі, зі своїм образом світу і висловлює до нього своє ставлення, тобто створює свою інтерпретацію прочитаного, осмислює художній твір як особисто значущу цінність. У програмі для 7-8 класів запропоновано складніші художні твори, які дають можливість помірковувати над сучасним життям, прищеплюючи соціальну активність, важливість громадянської позиції, екологічне мислення, морально-етичну відповідальність, толерантність, емпатію, повагу до іншого та здатність до творчого мислення» [1, с.3-4]. Відповідно ускладнюються компоненти читацької компетентності, які передбачають, крім зазначених у 5-6 класах, коментар змісту та визначення мотивів творів, характеристику художніх образів, визначення художніх засобів та з'ясування їх ролі, добір цитат. У 10-11 класах сконцентровано увагу на знакових художніх творах, які потенційно можуть бути цікавими та актуальними для старшокласників. Саме вони сприятимуть формуванню таких складових читацької компетентності, як уміння аналізувати художній твір у єдності змісту й форми та інтерпретувати його – висловлювати власні думки з приводу прочитаного, оцінювати його на основі власних почуттів.

Отже з метою підвищення рівня читацької активності та самостійності сучасними педагогами все частіше використовуються нетрадиційні, новітні методи викладання у школі.

Не дивлячись на велику кількість методичних розробок з окресленого питання, упровадження їх у практику вивчення літератури, проблема формування читацької компетентності учнів і сьогодні залишається відкритою. Для вдосконалення системи навчання педагогам-практикам пропонуються сучасні педагогічні інновації (інтерактивне навчання, ІКТ, технологія розвитку критичного мислення та інше). Інтерактивне навчання, на наш погляд, має потенційні можливості та ефективні засоби досягнення завдань літературної освіти, передусім із розвитку читацької діяльності школярів.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 02.12.2020)
2. Писарева О. До проблеми формування інтересу до читання на уроках зарубіжної літератури. Теоретичні і прикладні проблеми філології. Випуск 6. С. 322-329. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tppsf_2018_6_48.pdf (дата звернення: 02.12.2020)

3. Яценко Т. О. Методичні орієнтири сучасної шкільної літературної освіти. Українська мова та література в школі. 2011. № 5. С.15-16

УДК 004.928

Чулкова С. И.

АЛЕКСАНДР ПУШКИН НА СТРАНИЦАХ ЯПОНСКОЙ МАНГИ

Сложно оспаривать тот факт, что манга, которая является видом искусства, объединившим графику и текст, стала не только частью японской культуры (литературы), но и минимум как три десятилетия, есть общемировым потрясением. Возросший читательский интерес определил научный интерес к данному виду литературы и изобразительного искусства. Ведущий специалист в этой области, Жаклин Берндт, отмечает, что еще в конце прошлого столетия писать научные работы в сфере комиксов считалось легкомысленным, а специалистов в этой области не воспринимали в качестве серьезных научных деятелей [3, с.1]. Постепенно предвзятое отношение к изучению манга в академической среде сменилось на заинтересованное, что определило создание Международного центра исследований манга, открытие в университетах специализированных кафедр и популярность Manga Studies. Основные направления исследований посвящены типологии и жанровой принадлежности манга, историческим аспектам формирования манга, сложением графического языка манга с её стилистическими и композиционными особенностями, творчеству отдельных художников манга и др. [1]. Наше внимание привлекли сюжеты манга, которые представляют русских писателей или их произведения. Неоднократно обращалась к русской истории и литературе в своих произведениях японская мангака Тихо Сайто, которая посвятила свой первый роман А. Пушкину.

Манга до сих пор вызывает бурные споры в вопросе принятия её как литературного явления. Можно ли причислить её к литературе, и будет ли это верным – проблема для многих специалистов. Однако, определение манга как «графического романа» позволяет отнести этот вид искусства к произведениям литературы.

Манга «Бронзовый Ангел» стала выходить в 2004 году. Она повествует о знакомстве, зарождении любви и супружеской жизни Александра Пушкина и Натальи Гончаровой с вкраплениями отрывков из его произведений «Евгений Онегин», «Кавказский пленник», «Пиковая дама», «Медный всадник» и др.

Автор детально прорисовывает костюмы персонажей, виды Петербурга, интерьер домов и дворцов XIX века, также костюмы Пушкина и Гончаровой списаны с их реальных

портретов. Есть и художественные новации, так Пушкин изображен выше Натальи, что является исторически неверным.

Действие начинается с 1828 года. Александр Пушкин – молодой повеса и дуэлянт, которого читатель впервые видит на балу в Москве в первой главе первого тома. О Пушкине говорят как о безрассудном, опасном поэте, пишущим вольнолюбивые политические стихотворения, из-за которых он находится под личным надзором царя. Гости, как и главный герой, держатся отстраненно; то и дело, в разговорах слышны романтические похождения, бестактность, авантюризм и рассказы о вспыльчивости молодого человека [2, т.1]. Никто не прочит ему в супруги своих дочерей, и молодым дамам велят держаться подальше. Мать Натальи Гончаровой так же просит воздержаться от встреч и танца с Пушкиным: «У тебя нет времени на нищих поэтов. Быть знаменитым и быть богатым – понятия не совместимые!», «Этого негодяя должны были сослать вон, но по милости его величества он остался в Москве» [2, т.1]

Одной из главных особенностей манга является эмоциональная выразительность, преимущественно, гиперболизированность мимики, жестов, движений, и других элементов, которые помогут яснее отобразить характер персонажа. Повествование имеет четкую структуру и «зашифровано» в «капсулах» (рисунках), отображающих сюжет, а также в «пузырях», предназначенных для текста. Тихо Сайто в «Бронзовом ангеле» использует свободный вид повествования, где персонажи и их действия не заключены в шаблонные рамки [2, т.1]

Таким образом, А. Пушкин, будучи активным героем русской художественной литературы с начала XX века, с начала XXI стал персонажем и японской тоже. Непереводаемость его произведений на японский язык, как, впрочем, и другие, компенсирована рассказами о его жизни. Она привлекает японского читателя историей о любви к жене, завистниках, дурной славе и смерти на дуэли, защищая честь семьи, что соответствует кодексу самурая. Специфические особенности манга, как «графического романа» представляют русского писателя высоко эмоциональным, романтическим героем. В 2007-2008 годах выходит приквел к манга «Бронзовый ангел» — «Бронзовый ангел (1812) / Bronze no Tenshi Gaiden» о приключениях и становлении Пушкина в лицее, сохраняющий стилистику повествования и графического изображения, рассмотрение которой станет предметом нашего дальнейшего исследования.

Литература

1. Леонов В.Ю. Проблемы развития манга и аниме в художественной культуре Японии второй половины XX – начала XXI века: дис. кандидата искусствоведения. Москва, 2015.

URL: <https://www.dissercat.com/content/problemy-razvitiya-manga-i-anime-v-khudozhestvennoi-kulture-yaponii-vtoroi-pолоviny-xx-nacha/read> (дата обращения 25.10.2020)

2. Тихо Сайто «Бронзовый ангел». URL: https://readmanga.live/angel_of_bronze/vol1/1?mtr= (дата обращения 25.10.2020)

3. Юмико Ята. Манга как культурный феномен и её новая роль: интервью с Жаклин Берндт. Современный взгляд на Японию. URL: <https://www.nippon.com/ru/views/b00802/> (дата обращения 25.10.2020)

УДК 811.161.1:811.161.2]’255.4

Кокташ М. Г.

РОЗВИТОК МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Перекладацька діяльність на ринку праці в останні десятиліття стає все більш затребуваною. Як наслідок технічного прогресу – не лише збільшення кількості перекладачів, а й підвищення якості їх освіти, наявність навичок роботи із засобами технічного прогресу, зокрема, системами машинного перекладу. «Прогресивний розвиток інформаційних і комп’ютерних технологій та безперервне розширення меж інформаційного простору відкривають перед майбутніми фахівцями безмежний океан можливостей, про які людство навіть і не мріяло сімдесят або лише двадцять років тому» [1, с. 233].

Питання використання машинного перекладу у професійній перекладацькій діяльності наразі цікавлять як науковців лінгвістів, так і виробників програмного забезпечення, оскільки на сьогоднішній день машинний переклад – це цілий спектр прогресивних інформаційних технологій, що швидко розвиваються і мають широке поле застосування. «Із збільшенням об’ємів інформації і вдосконаленням технологій її машинної обробки, ростуть запити щодо швидкості усіх видів перекладу, в тому числі і перекладу художніх творів. В цьому контексті робота над створенням системи машинного перекладу, що могла б ефективно виконувати такі функції, є актуальним завданням прикладної лінгвістики» [2, с. 69].

Поняття перекладу зазвичай має два варіанти трактування: по-перше, переклад розуміється як процес роботи перекладача над перетворенням оригінального твору на твір іншою мовою, по-друге, так називається саме результат вищеназваного процесу, коли на основі вхідного тексту оригінальною мовою створюється текст іншою мовою, при цьому такий текст повинен буди рівноцінним оригіналу. Ю. Н. Марчук наголошував на тому, що головною є комунікативна еквівалентність вихідного тексту стосовно тексту оригінального і її досягти легко за допомогою виконання всього трьох вимог, а саме:

- по-перше, перекладений текст передавати зміст оригінального тексту повинен не в меншому обсязі, а найкраще – ще й у більшому; при цьому перекладач не має права додавати інформацію від себе, або невмотивовано опускати її;

- по-друге, перекладений текст повинен чітко відповідати усім нормативним вимогам мови – стилістичним, синтаксичним, найперше – граматичним, адже їх порушення веде до спотворення сприйняття інформації, або навіть до змістового її викривлення;

- по-третє, перекладений текст повинен бути паралельним з оригінальним текстом за обсягом, саме завдяки цьому забезпечується схожість стилістичного ефекту оригінального тексту та тексту перекладу з точки зору розгорнутості або, навпаки, лаконічності, вираження автором тексту власної думки [3 – 5].

За визначенням В. Г. Волошина у навчальному посібнику «Машинний переклад і комп'ютерна лексикографія. Комп'ютерна лінгвістика» щодо засад машинного перекладу при визначенні існуючих нині систем машинного перекладу, «створені працюючі системи машинного перекладу передбачають етапи редагування як обов'язковий елемент оброблення одержаного українського тексту. Сучасний машинний переклад має ряд особливостей: наявність неперекладених слів і помилок, що виникають при переносі вихідного іноземного тексту на носій, що читається машиною, граматичні й стилістичні недоліки тексту перекладу, що синтезуються через погрішності в машинній граматиці» [6].

Технічний прогрес не стоїть на місці. І невідпинний сталий розвиток різноманітних технічних засобів зробив можливим автоматизований (за участю людини) або суто машинний (без контролю зі сторони людини) переклад, тобто «переклад, який побудовано на використанні машиною визначених та постійних для даного виду матеріалу відповідностей між словами та граматичними явищами різних мов» [7]. Так, на даний момент розвитку цього шляху у лінгвістиці, маємо наступні програми або доданки, що здатні полегшити працю перекладача, або ж допомогти йому у пошуках і поділити їх можна на дві основні групи: 1) електронні словники для пошуку еквівалентних відповідників; 2) системи машинного перекладу, які теоретично можуть забезпечити переклад текстів без безпосередньої участі перекладача і можуть частково врахувати морфологічні, синтаксичні та семантичні зв'язки як тексту оригіналу, так і тексту перекладу і правильно зіставити їх з урахуванням форм слів у тому числі.

Переклад, зроблений машиною чи самостійно, чи з мінімальним втручанням людини, на початку ХХІ століття не можна назвати ідеальним, але отриманий текст після виходу його з електронного перекладача дозволяє у переважній більшості випадків зрозуміти основний зміст документа, який необхідно було перекласти. Вже після цього отриманий документ можна спокійно корегувати, навіть якщо перекладач не професіонал, а початківець, і має

лише базові знання нерідної мови, але добре обізнаний у мові рідній, і не лише у ній, а й предметній галузі, до якої належить текстовий фрагмент, про переклад якого наразі йдеться мова.

Як зазначає Ю.Н. Марчук у навчальному посібнику «Основи комп'ютерної лінгвістики», «...сьогодні програми-перекладачі вже вміють будувати осмислені фрази» [4], але поки що головне призначення систем машинного та автоматизованого перекладу – полегшення роботи як початківців, так і перекладачів із досвідом, прискорення набору тексту та пошуку еквівалентних відповідників або ж виконання такого перекладу, який легко можна зрозуміти і виправити у ньому лише незначні технічні недоліки, що не стосуються змісту та основної думки тексту.

Системи машинного чи автоматизованого перекладу роботу над текстом здійснюють швидко та повністю без втручання людини на рівні різних одиниць перекладу, якими можуть стати як окремі слова, так і цілі словосполучення; речення та надфразова єдність поки що недосяжні для СМП, але розробки минулого десятиліття ХХІ століття вже дозволяють враховувати морфологію слова, що перекладається, до того ж, розробляють та розвивають такі системи машинного (автоматизованого) перекладу, що виконують свою роботу за алгоритмом, прописаним виробником продукту. МП давно перестав бути суто проблемою перекладознавства, на сьогодні він кваліфікується як напрям комп'ютерної лінгвістики або як напрям автоматичної обробки мови, і включає аналіз і синтез повідомлення. Тоді МП складається з трьох частин процесу: 1) аналіз вхідного тексту (за допомогою спеціального машинного словника та граматики); 2) міжмовні операції (перетворення результатів аналізу на інформацію, потрібну для побудови перекладного еквівалента); 3) синтез вихідного тексту (на підставі інформації, отриманої під час 2 блоку, та граматики синтезу вихідного тексту). При цьому помилки в аналізі неминуче приводять до спотворень під час синтезу. Найбільш виваженим видається погляд на системи машинного перекладу як один з типів систем штучного інтелекту (інтелектуальних систем), вони моделюють і автоматично здійснюють процес перекладу за певними алгоритмами (чіткою послідовністю дій, спрямованих на виконання певного завдання).

Література

1. Янковець А.В. Особливості використання машинного перекладу в умовах професійної підготовки майбутніх перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. І.В. Козубовська. Ужгород: Говерла, 2012. Вип. 25. С. 233 – 236.

2. Періжняк М.М. Основні проблеми використання машинного перекладу для перекладу художніх творів. *Матеріали і всеукраїнської науково-практичної конференції*

«інтелектуальні системи та прикладна лінгвістика». Харків, 2012. С. 69.

3. Марчук Ю.Н. Методы моделирования перевода. М.: Наука, 1985. 113 с.

4. Марчук Ю.Н. Основы компьютерной лингвистики: учебное пособие. М.: МПУ «Народный учитель», 2000. 226 с.

5. Марчук Ю.Н. Проблемы машинного перевода. М.: Наука, 1983. 232 с.

6. Волошин В.Г. Машинний переклад і комп'ютерна лексикографія. Комп'ютерна лінгвістика: Навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. С.286 – 331.

7. Бірюков А.В. Оцінка якості машинного перекладу: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 – перекладознавство. К., 2008. 17с.

УДК 811.161.1:811.161.2]'255.4

Симиненко Ю. А.

ТЕРМІН ЯК ОСОБЛИВА ОДИНИЦЯ ЛЕКСИЧНОЇ СИСТЕМИ МОВИ

Розвиток термінознавства наразі відбувається у двох основних напрямках: семасіологічному: досліджуються проблеми, пов'язані із значенням спеціальних лексем та семантичними явищами (омонімією, синонімією, полісемією тощо); ономасіологічному: дослідження структурних форм спеціальних лексем, процесів номінації спеціальних понять та вибір оптимальних форм назв [1]. Традиційні уявлення про термін склалися на основі досліджень, що проводилися стосовно цього питання у площині семіотики, теорії перекладу, загального мовознавства. Розробка теорії терміну стала відповіддю лінгвістики на запити наукового знання взагалі, термінознавство складалося одночасно як теоретична з одного боку, та практична – з іншого – дисципліна.

Дослідження терміну як особливої одиниці терміносистеми та лексичної системи мови – це власне лінгвістична складова розвитку теорії терміну. Таким складником є вивчення динаміки терміну у процесі мовної комунікації. І у зв'язку з актуалізацією процесу запозичення термінології з інших мов – дослідження динаміки термінологічного запозичення у мові-реципієнті.

Щоб побачити своєрідність процесу запозичення термінологічної лексики, щоб оцінити необхідність запозичення термінології, її особливу вмотивованість, необхідно «вивчити функціонування запозиченого терміну у контексті. Під час вивчення й опису спеціальної лексики, термінології тієї чи іншої професійної галузі знань, з розвитком лінгвістичної теорії терміну склалися традиції підходу до терміну. Традиції, в рамках якої відбувається оцінка термінологічних інновацій та опис нових терміносистем, протистоїть нова наукова парадигма, таким же чином традиції сприйняття одиниць спеціальної мови протистоїть динаміка мови, процеси відновлення і розвитку терміносистем» [1, с. 162].

За визначенням О. І. Гусєвої, «тлумачення терміну відрізняються тієї навмисністю, яка затушовує деякі сторони самого термінологічного слова «термін» і обумовлює звужене уявлення про саме поняття «термін». Ця навмисність, зокрема, змушує забувати про матеріальну сутність термінологічного слова. Світ речей і дублюючий його світ слів – це різні, але не паралельні світи, оскільки не тільки предмет, що називається словом, а й саме слово, яке вже отримало звукову оболонку, є реалією. Як реалії, слова підлягають тлумаченню. Інакше кажучи, вимагають відповіді на питання «Що являє собою слово?» Хоча питання про сутність слова затуляється іншим, куди більш важливим питанням «Що означає слово?» Питання «Що означає це слово?» є комунікативно орієнтованим, і виникає воно як прояв комунікативної функції мови, оскільки в рамках внутрішньої когнітивної функції ми оперуємо словами, значення яких знаємо» [1, с. 185].

Функційна сторона слова відтісняє на другий план те, що слова – це реалії, і в цьому вони схожі з іншими предметами зовнішнього світу. Значення ж такої сторони слова в тому, що матеріальне слово, яке означає предмет, саме своєю матеріальністю подібне до предмету, в силу матеріальності ототожнюється з ним і отримує право представляти його. Крім того, завдяки своїй сутності, що є однорідною з предметом номінації, слово ототожнюється з ним, і це ототожнення різноманітно проявляє себе, аж до містичного зв'язку в забобонах, шаманстві, магії. Отже, слова – це «реалії з точки зору їх матеріальності. І, як такі, вони підлягають відображенню у свідомості. Причому, при білатеральному підході до слова, питання «Що являє собою слово?» включає в себе і питання «Що це слово означає?» [1, с. 186].

Одна зі сторін динаміки мови, і свідомство прискорення процесів розвитку мови, – запозичення термінології, що має в своїй основі переплетення найрізноманітніших причин і мотивацій. Складний взаємний зв'язок соціолінгвістичних та психолінгвістичних факторів запозичення та поновлення термінології, специфіку мотивів запозичення термінів неможливо оцінити без знання природи термінологічного слова. Як справедливо зауважила Т. А. Журавльова, «вивчати способи мовного вираження професійних понять без проникнення в їх сутність неможливо» [2, с. 16].

Удосконалення принципів опису термінології, вивчення внутрішньої природи терміну пов'язане з вивченням тих інноваційних процесів у мові, які уточнюють сформовані уявлення про термін і коректують традиційні підходи до його опису.

Отже, природою та функціонуванням терміну наука про мову цікавиться досить давно. При цьому важливим аспектом вивчення терміну як одиниці мови та певної терміносистеми, як більш загального мовного утворення, є вивчення функціонування терміну у глобальному контексті та дослідження його динаміки у часовому просторі. Але для повноти розуміння, з

чим матимемо справу у нашому дослідженні, звернімося до декількох визначень самого поняття терміну.

Як правило, провідні фахівці користуються робочими визначеннями терміну, які, здебільшого, неповні, проте відображають його істотні властивості, наприклад, за визначенням Г.О. Вінокура: «У ролі терміну може виступати будь-яке слово... термін – це не особливе слово, а тільки слово в особливій функції, функції найменування спеціального поняття, назви спеціального предмета або явища» [3, с. 77].

У визначеннях терміну найчастіше розкривається одна істотна ознака (наприклад, співвідношення з науковим поняттям, системність, тощо.). «Термін – найбільш інформативна одиниця природної мови. Термін – точний носій інформації про наукове поняття» [4, с. 19].

В. В. Виноградов пише: «Слово виконує номінативну... функцію, тобто або є засобом чіткого позначення, і тоді воно – простий знак, або засобом логічного визначення, тоді воно – науковий термін» [5, с. 12-13].

За визначенням Н. П. Кузьміна, «іноді говорять, що термін називає, позначає, висловлює і навіть відображає поняття, з чого випливає, що терміну приписується номінативна, сигніфікативна, експресивна і навіть відображувальна функція» [6, с. 136].

Найбільш правомірною нам здається точка зору К. А. Левковської: «Серед повнозначних слів особливими словами щодо значення і вживання є терміни, оскільки вони поряд з читацькою функцією (функцією позначення тих чи інших уявлень), що виконується і іншими словами мови, виділяються ще і своєю дефінітивною функцією (функцією визначення відповідного поняття)» [6, с. 197].

Отже, термін – це спеціальне слово або словосполучення, прийняте в певній професійній сфері і яке вживається в особливих умовах. Термін являє собою словесне позначення поняття, що входить в систему понять певної області професійних знань. Термінологія (як сукупність термінів) становить автономний сектор будь-якої національної мови, тісно пов'язана з професійною діяльністю. Терміни кожної галузі науки, техніки, виробництва формують свої системи, що називаються терміносистемами, які визначаються, в першу чергу, понятійними зв'язками професійного знання при прагненні висловити ці зв'язки мовними засобами.

Ідея матеріальності свідомості перетворює в реалію і ідеальну сторону слова. Як реалії, слова підлягають також і номінації. Загальною і узагальнюючою номінацією для світу слів є номінація слова (а для світу спеціальних слів – слово термін). Саме тому питання «Що являє собою слово?» може бути звернене і до слова «слово», і до слова «термін».

Література

1. Гусева Е.И. Динамика термина: Заимствование. Обновление метаязыка. Развитие

лингвистической теории. Донецк: ООО «Східний видавничий дім», 2013. 250 с.

2. Журавлева Т. А. Особенности терминологической номинации. Монография. Донецк: АОО. Торговый дом «Донбасс», 1993. 253 с.

3. Винокур Г.О. Культура языка. М.: «Федерация», 1929. 336 с.

4. Арутюнова Н.Д. Языковая метафора: (Синтаксис и лексика). Лингвистика и поэтика. М.: Наука, 1979. С. 150 – 156.

5. Виноградов В.С. Введение в переводоведение. М.: Просвещение, 2001. 327 с.

6. Кузьмин Н.П. Нормативная и ненормативная специальная лексика. Лингвистические проблемы научно-технической терминологии. М, 1970. С. 132 – 138.

УДК 811.161.1:811.161.2]’255.4

Харачура А. О.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛАСИФІКАЦІЙ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Щодо розподілу та упорядкування перекладацьких трансформацій, слід зазначити, що існує чимало класифікацій трансформацій як засобу вирішення перекладацьких протиріч при вираженні оригінальної думки текстом перекладу, до того ж, можна виділити безліч критеріїв виокремлення тих чи інших видів трансформацій, і будь-яка з відомих класифікацій, безперечно, постає більш-менш ґрунтовною та підкріплюється конкретними аргументами, хоча не можна виокремити лише якусь одну.

Проблема російсько-українського перекладу наразі є вивченою недостатньо, але, безперечно, щодо перекладу з близькоспоріднених мов можна застосувати ті ж принципи, що і пропонуються вченими щодо класифікації перекладацьких трансформацій з англійської, німецької, французької, інших мов на російську чи українську, хіба що переклад з близькоспорідненої мови можна вважати менш складним та більше наближеним до тексту оригіналу, бо ж достеменно відомо: якнайдалі мови один від одної знаходяться у генеалогічній мовній класифікації, то складнішим та більш відмінним постане переклад у порівнянні з оригіналом.

Найбільш відомими наразі є наступні класифікації перекладацьких трансформацій: В. Н. Комісарова, Л. К. Латишева та Т. А. Казакової. За В. Н. Комісаровим, «перетворення, з допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу у вказаному сенсі, називаються перекладацькими (міжмовними) трансформаціями» [1, с. 123]. Оскільки перекладацькі трансформації виконуються з мовними одиницями, що мають як план змісту, так і план виразу, вони носять формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і, безперечно, значення початкових одиниць, і саме для того вони й потрібні – вирішити складності передачі текстом перекладу як план змісту, так і план вираження.

В рамках опису процесу перекладу, перекладацькі трансформації розглядаються не в статичному плані як засіб аналізу стосунків між одиницями похідної мови та їх словарними відповідностями, а в плані динамічному – як засоби перекладу, які може використовувати перекладач при передачі різних за змістом та формою оригіналів в тих випадках, коли словникова відповідність відсутня, або не може бути використана через певні умови специфічного контексту. Залежно від «характеру одиниць похідної мови, які розглядаються як похідні в операції перетворення, перекладацькі трансформації поділяються на лексичні і граматичні [1, с. 128]». Так, В. Н. Комісаров перекладацькі трансформації поділяє на наступні рівні: лексичні; граматичні; лексико-граматичні. При цьому, описуючи ці три групи трансформацій, він спирається на характер одиниць похідної (або ж вихідної – в різних інтерпретаціях) мови та мови перекладу. Далі В. Н. Комісаров розглядає лексичні трансформації, іменуючи їх «перекладацькими прийомами» [1] і називає наступні: перекладацьку транскрипцію та транслітерацію; калькування; лексико-семантичні заміни (конкретизацію, генералізацію, модуляцію) [1]. До граматичних трансформацій він відносить: синтаксичне уподібнення (дослівний переклад); членування речення; об'єднання речень; граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення) [1]. До комплексних лексико-граматичних трансформацій за В. Н. Комісаровим належать: антонімічний переклад; експлікація (описовий переклад); компенсація [1].

Щодо визначення перекладацьких трансформацій за Л. К. Латишевим, то він зазначає про них наступне: «переклад – це те ж саме перефразування; з тією лише різницею, що це перефразування з однієї мови на іншу; відповідно перекладацькі трансформації являють собою один із двох основних видів операцій, що застосовуються в процесі трансмовного перефразування (перекладу). Іншим основним видом перекладацьких операцій, як ми пам'ятаємо, є підстановки» [2, с. 68]. Крім того, існують також комплексні лексико-граматичні трансформації, де «перетворення або зачіпають одночасно лексичні і граматичні одиниці оригіналу, або є міжрівневими, тобто здійснюють перехід від лексичних одиниць до граматичних і навпаки» [2, с. 53]. Л. К. Латишев, в свою чергу, лексичні трансформації розглядає як підвид перекладацьких трансформацій, виділяючи при цьому наступні: категоріально-морфологічні; синтаксичні; лексичні; трансформації на рівні глибинної структури мови [2].

Як бачимо, ті трансформації, які В. Н. Комісаров відніс до граматичних (синтаксичне уподібнення, членування та об'єднання речень, граматичні заміни форми слова, частини мови або члена речення), Л. К. Латишев назвав синтаксичними і категоріально-морфологічними. Глибинні трансформації Л. К. Латишев виділяє в окрему категорію, визначаючи відмінність даних трансформацій від всіх інших, стверджуючи, що

використовуючи глибинну трансформацію, перекладач «змінює схему думки» [2, с. 78]. При цьому Л. К. Латишев розглядає ще й т. зв. «специфічні» перекладацькі трансформації, виділяючи при цьому антонімічний переклад, конверсію, адекватну заміну, ідіоматизацію, деїдіоматизацію, експлікацію та імплікацію.

Т. А. Казакова в описі перекладацьких трансформацій ґрунтується на класифікації, наведеній В. Н. Комісаровим, однак пропонує свою, дещо відмінну від тієї, що пропонує В. Н. Комісаров. Насамперед, Т. А. Казакова виділяє лексичні прийоми перекладу, серед них – перекладацька транскрипція (транслітерація), калькування, звуження (конкретизація) значення, розширення (генералізація), емфатизація, функціональна заміна, описовий переклад (перекладацький коментар) [3]. Далі Т. А. Казакова називає граматичні прийоми перекладу, визначаючи такі їх типи: повний переклад, частковий переклад, функціональна заміна, описовий переклад, нульовий переклад, конверсія, стягнення, розгортання, перестановка компонентів речення, додавання, випущення, антонімічний переклад [3].

У першому випадку (лексичні прийоми перекладу), розглядаються будь-які перетворення на рівні лексем, у другому (граматичні прийоми перекладу) – на рівні словосполучень і речень. Переклад фразеологізмів та клішованих виразів Т. А. Казакова виділяє в окремий розділ і описує особливі прийоми їх перекладу. Також окремо Т. А. Казакова розглядає стилістичні прийоми перекладу, описуючи особливості перекладу образних засобів мови, акцентуючи на них увагу як на найскладніших для перекладу.

Як бачимо, всі названі класифікації перегукуються між собою і, в будь-якому випадку, зводяться до того, що слід, все ж, беручи за основу будь-яку з класифікацій, відштовхуватися від того, що трансформації бувають фонетичні (на рівні звуків і букв), лексичні (на рівні лексем), граматичні (синтаксичні або – на рівні словосполучень і речень), а того ж, не можна не наголосити на комплексності будь-яких перекладацьких трансформацій, оскільки всі вищеназвані підвиди трансформацій безперечно переплітаються між собою на рівні широкого контексту, часом – на рівні усього тексту, адже компенсацію перекладацьких втрат одного речення (абзацу, розділу) інколи можна зустріти в зовсім іншому реченні (абзаці, розділі).

Деякі перекладацькі прийоми можна виділити в окрему групу, оскільки, наприклад, особливої уваги при перекладі заслуговують трансформації, що застосовуються при перекладі клішованих і фразеологічних одиниць, серед них – ідіоматизація, деїдіоматизація, адекватна заміна, оскільки кліше та ФО завжди вимагали та вимагають особливого підходу, отож, якщо перекладач стикається зі сталим виразом, значення якого не зафіксоване у словнику мови перекладу, йому треба добряче попрацювати, аби знайти подібний за значенням відповідник, що буде зрозумілий пересічному носієві мови перекладу. Також

хотілося б окремо відзначити виділені Л. К. Латишевим так звані «глибинні трансформації», які змінюють не стільки форму і зміст перекладного тексту, а, насамперед, саму схему думки подачі певної інформації. Вважаємо найбільш повною та доцільною, у використанні при аналізі перекладу з близькоспорідненої мови, класифікацію В. Н. Комісарова.

Література

1. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М.: Прогресс, 1990. – 250 с.
2. Латышев Л. К. Практический курс перевода / Л. К. Латышев. – М.: Просвещение, 2000. – 232 с.
3. Казакова Т. А. Практические основы перевода / Т. А. Казакова. – СПб.: «Союз», 2001. – 320 с.

УДК 82.091

Линник В. В.

«ОН БАНАЛЕН, ВАШ ПОЭТ!» (ПОЧЕМУ АВТОР "САЛАМБО" "НЕ УЗНАЁТ СЕБЯ" В "АНЧАРЕ" ПУШКИНА?)

Актуальность данной работы обусловлена стремлением доказать родственность отечественной литературы европейской. Основная проблема - непризнанность творчества А.С. Пушкина зарубежным культурным обществом, непонимание его произведений не только лишь из-за невозможности качественного перевода, но и из-за нежелания увидеть в его поэзии и прозе отражения европейской культуры и ценностей. Целью данной работы является обосновать несправедливость вышеизложенного утверждения и подтвердить универсальность творчества Пушкина как европейского писателя и поэта.

Тезис о непереводаемости Пушкина на другие языки вкоренился в сознание носителей русской культуры настолько глубоко и давно, что уже как бы и не подлежит обсуждению. Впрочем, это вполне объяснимо тем, что А.С. Пушкин на родине воспринимается как, без малого, создатель русского литературного языка; синтезировав в своей речи простоту и легкость, он открыл своеобразие обычной разговорной речи, подняв ее до уровня художественной, письменной. Примечательным здесь будет пример графа М.С. Воронцова, когда он после прочтения «Руслана и Людмилы» высказал предположение, что в скором времени и частную переписку можно будет осуществлять на родном языке [2]. При этом сам граф, с детства одинаково хорошо владевший русским и английским, частную переписку вел почти исключительно на французском. Пушкин в своих стихах столь же прост, легок и свободен, как в дружеских письмах. И вот И.С. Тургенев, решив ознакомить с любимым поэтом французских друзей, перелагает прозой четыре стихотворения. Среди них «Анчар».

Гюстав Флобер, прочитав тургеневский перевод, заключает: «Он банален, ваш поэт!» [3, с. 25]. Нет ничего ужаснее этого обвинения в самый разгар эпохи реализма, на рассвете которой и явился Пушкин. Реализм – он и в Африке реализм. Автор «Саламбо», прежде чем взяться за перо, в Африке побывал дважды, был горд своим «реализмом». Знал бы он, что записали, прослушав его чтение глав из «Саламбо», братья Гонкуры в своем дневнике: «Это самое общее, самое банальное изображение чувств человечества, не только карфагенян».

«Анчар» написан в 1828 году, «Саламбо» в 1862. Проследить ненамеренную схожесть тематики этих двух произведений не составит особого труда. Место действия «Саламбо» – Северная Африка (древний Карфаген и его окрестности). У Пушкина мы не можем увидеть конкретной географии, если не обратимся к черновому варианту, где записано: «Под небом Африки моей...». Но по ходу работы над текстом поэт, видимо, решил, что и это уже слишком конкретно и сковывает фантазию (напр., в Африке тигров нет, а в «Анчаре» есть). И разве ключ к реализму – в географических, этнографических, а не в социально-психологических подробностях? И может ли быть реалист так же объективен, как географ или этнограф? Нет, сущность искусства – в навязывании ценностей: чем искуснее художник, тем навязывание незаметнее, но оно есть, не может не быть. У Флобера на передний план выходит восстание наемников, которым не смог заплатить Совет Карфагена. У Пушкина – «человек» послал «человека» (хозяин, властелин – раба) добыть яд из смертоносного древа; успешно выполнив задание, раб умирает. Если в первом варианте действуют люди свободные, по найму выполняющие свою работу, то во втором – человек подневольный. Мы, конечно, не можем приравнять наемных воинов к рабам, но если учесть, что им не заплатили и таким образом обманули, то выполнили они свою работу как настоящие рабы. И тогда их бунт обоснован. У Пушкина раб не бунтует, на то он и раб, но тем нам и интересен.

Как может освободиться раб? Только ценою самой своей жизни:

« - Посмотри, око Ваала, - сказал он, указав на коренастого ливийца, - вот этого схватили с веревкой на шее.

- Ты что же, хочешь умереть? - презрительно спросил суфкет.

Раб бестрепетно ответил:

- Да!

Не думая ни о плохом примере для других, ни о денежной потере, Гамилькар сказал слугам:

- Умертвить его!» (Г. Флобер, «Саламбо»)

Ну чем не «Анчар»? Как тут не добавить:

И умер бедный раб у ног

Непобедимого владыки.

В данном случае – у ног отца самого Ганнибала (в честь которого, между прочим, Петр I дал фамилию прадеду Пушкина).

И да, это «банально». Права Гонкуры: это ведь «всего лишь» страстный вопль против варварских, «африканских» ценностей, в защиту ценностей европейских: Свободы, Равенства и Братства. Пушкин прекрасно знал французскую литературу, и не только ее, конечно. Мастерски переводил и заимствовал оттуда образы уже для своих работ, как и из английской, испанской и т.д. Преобразовывал «чужие» идеи и темы, «подминая» под свое, русское, что не преминул заметить В.Г. Белинский, указывая на виртуозное вживание поэта в чужие культуры («Подражание Данту», «Подражание Корану», «Каменный гость» и прочее).

Все это, несомненно, указывает на многогранность и полноту восприимчивости, без потери собственной индивидуальности. Но дело вовсе не в этом. Синхронизировав в своем творчестве многообразие различных европейских литератур, Пушкин отчего-то не причислен к числу величайших европейских писателей, не понят и ими же не принят.

И снова ведь, это не должно нас удивлять, потому что роль России в глазах современников Флобера и было удобно видеть в экзотичности, «инаковости». Роль северной неведомой культуры. А откуда на чужом севере мог быть свой Данте, свой Шекспир и свой Расин? Если так рассуждать, то, конечно же, не мог. Но, с другой стороны, почему-то смог понять и принять Пушкина Проспер Мериме, хотя и с небольшой оговоркой: ««Я нахожу, что фраза Пушкина совершенно французская фраза, т. е. французская фраза XVIII века, потому что нынче разучились писать просто» [1, с. 225]. Это было написано Соболевскому по поводу «Пиковой дамы», то бишь – прозы. Что не мешает подтвердить нашу догадку (хотя, как и в случае с тургеневским переложением «Анчара», затрагивает именно прозаический перевод): о том, что Пушкин для европейцев банален, ибо слишком прост именно в плане языка.

Целью нашей работы не является показать сходство или различия тем, образов, идей и проблем двух произведений. Основная мысль состоит в общей концепции «европейскости» двух мало чем связанных между собою писателей. Если Флобер и Пушкин заимствуют свои образы из общечеловеческой сокровищницы, черпают вдохновение в одном источнике, то, вероятно, все-таки что-то их между собою роднит. А именно, сама культура (будь то русская или европейская), которая считает себя прямой наследницей античности и которая «воспитала» своих последователей в общем духе истинного искусства, понятного каждому, на каком бы языке он ни говорил и в какой стране ни был рожден.

Литература

1. Вейдле В.В. Пушкин и Европа. Современные записки. 1937. Кн. 63. С. 220–231.

2. Коробьин Ю.А. Пушкин и Воронцов. 1962 URL: https://www.domarchive.ru/reading-room/korobin_art/4281.

3. Широкова М.А. Творчество А.С. Пушкина как выражение синтеза языковых и культурных систем России и Европы. Филология и человек. 2018. № 4. С. 23-36.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Артюшевська Т. СЛОВА-РЕАЛІЇ В НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВІ	3
Коваленко Г. ПРИРОДА МЕТАФОРИ ТА ЇЇ РОЛЬ У МОВІ	4
Соляник Л. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРЕКОМОВНИХ ПЕРСОНАЖІВ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ	6
Ферябова А. ЕТИМОЛОГІЯ ЯК НАУКА	9
Шкурят Я. ФЕНОМЕН ІДІОСТИЛЮ В ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	11

СЕКЦІЯ

ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД

Афоніна А. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ГРЕЦЬКИХ МЕДИЧНИХ АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНЬ	14
Дженчак К. ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ ТЕКСТІВ УКРАЇНО–ГРЕЦЬКИХ ДОГОВОРІВ	16
Чапні В. СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	19
Челпанова А. ГРАМАТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ ТВОРУ «ЕРОТОКРИТ» В. СТЕПАНЕНКОМ	21
Черкез А. НОВОГРЕЦЬКИЙ СЛЕНГ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ І ПРОБЛЕМА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	24

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ТА ПОРІВНЯЛЬНИХ СТУДІЙ

Алексєєнко М. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	26
Бурдулюк Д. НЕОЛОГІЗМИ В СФЕРІ ІТ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕДАЧІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛАХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ)	29
Воронкова Ю. ЕТИМОЛОГІЧНА СТРУКТУРА СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	31
Гайдарова О. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ	33
Гришанова Т. СЕМАНТИКА СЛОВА	36
Добровольська А. КЛАСИФІКАЦІЯ СТИЛІСТИЧНОГО ПРИЙОМУ АЛЮЗІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ ДЖ. ОРУЕЛА «ANIMAL FARM: A FAIRY STORY»)	39

Дроздова Д. НАПРЯМКИ ТА ЖАНРИ В ЛІТЕРАТУРІ ТА РОМАН ХЕЛЕН ДЕВІТ «ОСТАННІЙ САМУРАЙ»	44
Карташова М. ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ СЛОГАНІВ	46
Ковальчук Є. ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ РІЧАРДА ДОКІНЗА У РОБОТІ “THE GOD DELUSION”» ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	49
Куценко Д. АНГЛОМОВНІ ВЛАСНІ НАЗВИ У РОМАНІ Р. РІОРДАНА «PERCY JACKSON AND THE LIGHTNING THIEF» ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ	53
Любченко І. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ МЕДИЧНОЇ ТЕМАТИКИ У СФЕРІ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	56
Михайличенко Д. ЛЕКСИЧЕСКИЕ И ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИЙ НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛОЯЗЫЧНОГО РОМАНА С. МЕЙЕР «TWILIGHT»	58
Петрова А. ТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ АМЕРИКАНСЬКОГО ГУМОРУ (НА МАТЕРІАЛІ КІНОСТРІЧКИ “SOME LIKE IT HOT”)	63
Попович О. СЕМАНТИКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З ТОПОНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	66
Тараненко А. ЗАПОЗИЧЕНІ ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ АНГЛІЙСЬКРЇ МОВИ 21 СТОЛІТТЯ У СУЧАСНОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ	68
Ходарєва В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «HOW TO GET AWAY WITH MURDER»)	70
Юсупова А. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ НАНОТЕХНОЛОГІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	74

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛАВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Ізьо І. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ЧИТАЧА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ	77
Чулкова С. АЛЕКСАНДР ПУШКИН НА СТРАНИЦАХ ЯПОНСКОЙ МАНГИ	80
Кокташ М. РОЗВИТОК МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	82
Симиненко Ю. ТЕРМІН ЯК ОСОБЛИВА ОДИНИЦЯ ЛЕКСИЧНОЇ СИСТЕМИ МОВИ	85
Харачура А. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛАСИФІКАЦІЙ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	88
Лінник В. «ОН БАНАЛЕН, ВАШ ПОЭТ!» (ПОЧЕМУ АВТОР "САЛАМБО" "НЕ УЗНАЁТ СЕБЯ" В "АНЧАРЕ" ПУШКИНА?)	91

Збірник тез доповідей студентів

факультету грецької
філології та перекладу

ДЕБЮТ

У збірнику публікуються тези українською, російською, англійською, польською, новогрецькою мовами

Технічні редактори: Смирнова М.С., Новицька О.А.,
Хоровець В.Є., Маслова Г.М.
Комп'ютерна верстка: Смирнова М.С.

Відповідальність за зміст тез несуть автори